

NORGES BANK

1976 / 2

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek

010061VPA

Penger og Kreditt
Nr. 2/juni 1976/årg. 4

Norges Bank

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

INN H O L D

- 71 I dette nummer
- 73 Konjunkturoversikt - Konjunkturindikatorer
- 83 Kredittoversikt
- 88 Valutaoversikt
- 93 Norske banker i utlandet
v/Steinar Juel
- 101 Likviditetsstatistikk og prognoser
v/Svein Gjedrem
- 108 Nytt nummer i Norges Banks skriftserie
- 110 Forslag om overføring av Bankinspeksjonen
til Norges Bank
- 111 Kredittoversikt 1975
- 135 Gjeldende kredittbestemmelser
- 139 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland
Redaksjonssekretær: Liv Kielland, Pengepolitisk avdeling
Redaksjonsutvalg: Einar Forsbak, Pengepolitisk avdeling,
Martinus Halsen, Bank- og utlånsavdelingen,
Bjarne Hansen, Valutaavdelingen,
Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen, og
Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:
Norges Bank, Pengepolitisk avdeling,
Boks 336 Sentrum, Oslo 1
Telex: 19888 nbank n

De synspunkter som fremkommer i denne
publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri
Design: Anisdahl/Christensen

I dette nummer

I likhet med i fjor og året før er det andre heftet av Penger og Kreditt 1976 blitt meget omfangsrikt. Det skyldes blant annet at vi også i år har tatt med en oversikt over kredittinstitusjonenes virksomhet i foregående år. Tidligere gikk en slik redegjørelse inn som en egen del i Norges Banks årsberetning. Etter at banken fikk sitt eget tidsskrift, har vi funnet det naturlig å publisere dette stoffet i Penger og Kreditt.

Konjunkturomslaget registreres, beskrives og kommenteres i forskjellige sammenhenger i de faste spaltene i dette nummer. Det gjelder selvsagt først og fremst i konjunkturoversikten og -indikatorene. I kredittoversikten behandles de følgende omslaget får for virkemiddelbruken i kredittpolitikken. Det er i den aller seneste tid truffet diverse tilstrammende tiltak med sikte på å holde utviklingen innenfor en ramme som det er realøkonomisk dekning for. Bak i heftet er det gitt en oversikt over hvilke kredittpolitiske bestemmelser som nå gjelder. Det er lett å se at det er store forandringer i dem om man sammenligner med listen som stod i forrige nummer av Penger og Kreditt.

Selv om det er mye fast stoff i dette nummer, har vi også fått plass til et par artikler. I de senere år har norske banker i

stigende grad engasjert seg direkte i utenlandske kredittinstitusjoner. *Steinar Juel* beskriver utviklingen i en artikkel. Han nevner hvilke banker det dreier seg om, hvor store investeringene er, hvor og på hvilken måte de finner sted, og han søker å belyse motivene for at bankene viser en slik økende interesse for å engasjere seg utenlands. Det siste henger blant annet sammen med at vårt næringsliv etter hvert blir mer internasjonalt orientert, men skyldes nok også at bankene ved å etablere seg ute, lettere kan konkurrere med sine utenlandske kolleger fordi de da faller utenom visse norske kredittpolitiske bestemmelser. Juel redegjør også for hvilke norske regler dette gjelder.

I en annen artikkel tar *Svein Gjedrem* for seg likviditetsstatistikk og -prognoser. Disse har en sentral plass i anvendelsen av kredittpolitikken for styring av den økonomiske utviklingen, idet utlånsaktiviteten påvirkes indirekte gjennom regulering av likviditeten. Det er da klart at myndighetene har behov for til enhver tid å være best mulig kjent med likviditetsforholdene og med den sannsynlige utviklingen i tiden fremover, og det er i første rekke dette behov likviditetsstatistikken og -prognosene tar sikte på å dekke.

For kort tid siden kom det ut et nytt nummer av Norges Banks skriftserie, det tredje i rekken, og i Penger og Kreditt gir vi en kort omtale av innholdet i *Arne Jon Isachsens*: "The demand for money in Norway". Tidsskriftet kan kjøpes i universitetsbokhandlene og andre bokhandler.

Interesserte kan også henvende seg til Biblioteket, Norges Bank.

Til slutt gis det en kort kommentar i anledning av at det er fremmet proposisjon om å overføre Bankinspeksjonen til Norges Bank.

Oslo, 18. juni 1976

Den internasjonale konjunktursituasjon

Etter at bunnen i det dypeste internasjonale konjunkturtilbakeslaget siden siste verdenskrig ble passert omkring midten av 1975, tok den økonomiske aktivitet seg opp i de fleste OECD-landene mot slutten av året. Mens oppgangen i annet halvår i fjor var mest markert i USA, har både styrken og bredden i det internasjonale oppsvinget blitt større i løpet av inneværende år. For de europeiske OECD-landene ser det nå ut til at veksten i bruttonasjonalproduktet (regnet på årsbasis og i faste priser) vil bli på om lag 6% i første halvår, mot en økning på under 1% i annet halvår og en nedgang på mer enn 5% i første halvår av 1975.

Produksjonsveksten har vært spesielt kraftig i USA, Vest-Tyskland og Frankrike. Utviklingen i disse landene er blitt sterkt påvirket av gjenoppbyggingen av lagrene og av oppsvinget i konsumentterspørselen, som ble stimulert av omleggingen i løpet av 1975 til en klart ekspansiv økonomisk politikk. Ettersom virkningene på den økonomiske aktivitet av fjorårets ekspansive politikk og av lageroppbyggingen er i ferd med å bli uttomt, ventes veksttakten å avta noe i annet halvår. Den meget sterke økningen i importterspørselen i USA, Vest-Tyskland og Frankrike i første halvår har imidlertid gitt betydelige vekstimpulser til verdensøkonomien. Forbedringen i uten-

landsetterspørselen har i særlig grad vært en viktig drivkraft bak den sterke oppgangen i Japan, men også det mer moderate oppsvinget i Storbritannia, Italia og de mindre OECD-landene har i betydelig omfang vært eksportledet. Mye kan likevel tyde på at investeringsutviklingen i tiden framover vil bli avgjørende for varigheten av konjunkturoppgangen. Selv om det er et vanlig konjunkturmonster at investeringsterspørselen er forholdsvis svak i begynnelsen av et oppsving, kan den fortsatt relativt lave kapasitetsutnyttningen i industrien medføre at investeringene utvikler seg svakere enn det som har vært tilfelle ved tidligere konjunkturomslag.

På bakgrunn av de nye utviklingstendensene har både internasjonale organisasjoner og nasjonale myndigheter gjennomgående oppjustert sine vekstanslag. Det er rimelig å anta at den gjennomsnittlige vekst i bruttonasjonalproduktet i faste priser i OECD-området under ett vil bli om lag 5,5% i 1976, mot en nedgang på 1,4% i 1975. Dette er noe mer enn hva vanlig kapasitetsvekst skulle tilsi. En venter derfor at arbeidsløsheten i industrilandene vil vise en svakt avtakende tendens i løpet av året. For verdensøkonomien under ett må en likevel på lengre sikt forvente lavere kapasitetsutnyttning og høyere ledighet enn det som ble ansett som normalt før konjunkturturnedgangen.

Da det økonomiske oppsvinget i Norges

to største eksportmarkeder, Sverige og Storbritannia, fortsatt er relativt moderat, vil produksjonsveksten i Norges viktigste markedsland trolig bli om lag 4% i 1976. Foreløpige anslag over importutviklingen i våre viktigste markedsland tyder videre på at veksten i Norges eksportmarkeder vil bli nærmere 10% mot en nedgang på mer enn 5% i 1975. På grunn av fjorårets omfattende produksjon av eksportvarer for lager forventes vår tradisjonelle vareeksport å øke sin markedsandel i 1976.

Stigningen i konsumprisene avtok i annet halvår 1975, og veksttakten falt ytterligere i de fleste OECD-land i første halvdel av

inneværende år. Ulikhetene i prisøkningen mellom de forskjellige land er imidlertid fremdeles betydelige. I første halvår av 1976 varierte således prisstigningen (på årsbasis) fra om lag 5% i USA og Vest-Tyskland til 14% i Storbritannia og over 20% i Italia.

I den senere tid har utviklingen i de fleste industrialiserte land gått klart i retning av mer moderate avtalebestemte lønstilllegg. Videre vil den sterkere produktivtetsveksten, som er en følge av konjunkturoppsvinget, ha en dempende effekt på kostnadsutviklingen. Spørsmålet er imidlertid i hvilken grad disse utviklingstendensene

*Teksttabell 1. Bruttonasjonalprodukt og konsumpriser i utvalgte land.
(Prosentvis endring fra foregående år)*

	Bruttonasjonalprodukt ¹⁾			Konsumpriser		
	1974	1975	1976 Prognose	1974	1975	1976 Prognose
USA	-1,8	-2,0	7,0	10,5	7,8	5,5
Japan	-1,3	2,1	5,5	24,5	11,9	9,0
Vest-Tyskland	0,4	-3,4	6,5	7,3	6,1	5,0
Storbritannia	-0,1	-1,6	2,5	15,6	22,1	15,0
Italia	3,4	-3,7	1,5	19,1	17,0	12,0
Frankrike	3,9	-2,4	5,5	13,7	11,7	10,0
Nederland	3,3	-1,3	4,0	9,6	10,2	8,0
Belgia	4,0	-1,4	3,5	12,7	12,8	10,0
Sverige	4,2	0,5	1,5	9,9	9,8	9,0
Danmark	0,0	-0,8	4,0	15,3	9,6	9,5
Finland	4,7	0,2	-1,0	16,9	17,9	14,0
Norge	5,3	3,3	6,5	9,4	11,7	9,5
OECD-området, veid med landenes BNP	0,3	-1,4	5,5	13,2	10,4	8,0
OECD-området, veid med norske eksportmarkeder	1,7	-1,6	4,0	12,5	13,5	10,0

¹⁾ I faste priser.

Kilde: OECD, nasjonale kilder og anslag utarbeidet i Norges Bank.

vil bli oppveiet av andre faktorer. Det fant således i begynnelsen av inneværende år sted en kraftig stigning i mange råvarepriser, og bedriftene vil også gjerne øke prisene på ferdigvarer når etterspørsels-situasjonen tillater det. Ettersom inflasjonsraten var høy selv ved bunnpunktet av konjunkturedgangen og siden inflasjonstendensene gjerne tiltar i oppgangstider, er det fare for at en på nytt kan komme i en situasjon med forsterket inflasjon. For å motvirke en slik utvikling, må myndighetene i flere land ventes å sette i verk etterspørselsdempende tiltak allerede tidlig i konjunkturoppgangen.

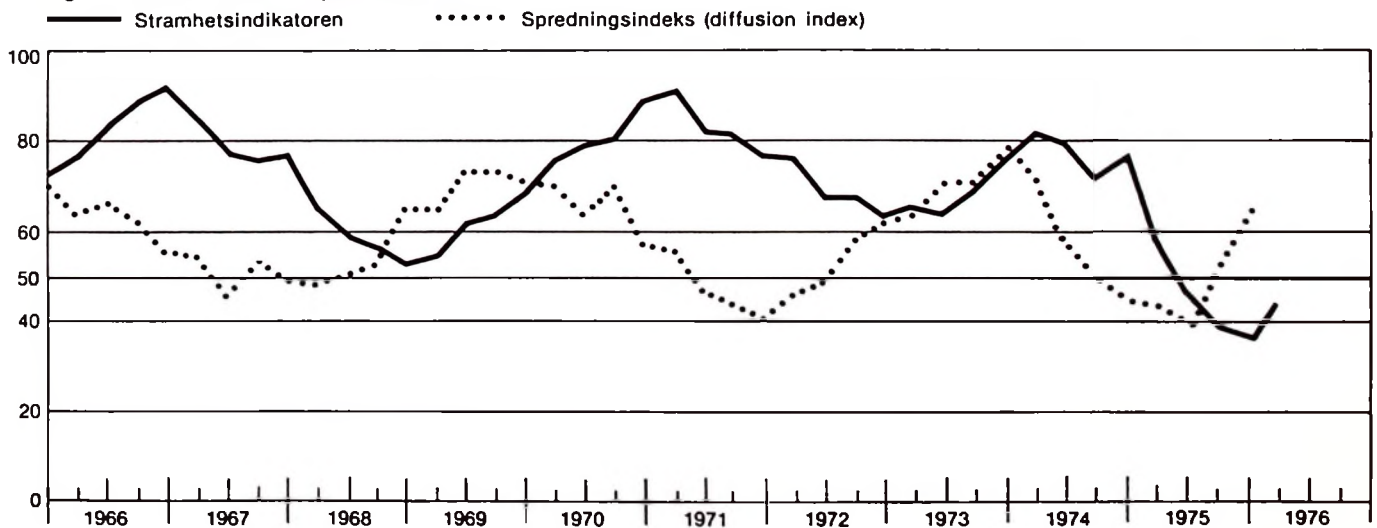
Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. Det statistiske materiale som Norges Banks konjunkturindikatorer bygger på, viser at det rundt årsskiftet fant sted et omslag i økonomien. Norges Banks spredningsindeks var 51 (glidende gjennom-

snitt) i tredje kvartal 1975, og etter foreløpige tall var indeksen i fjerde kvartal i overkant av 60. Utviklingen i spredningsindeksen i annet halvår 1975 innebærer at for første gang siden annet kvartal 1974 var antall indikatorer som viser vekst i forhold til foregående kvartal, større enn det antall som viser nedgang. Som ved tidligere konjunkturskiftninger har et omsving i spredningsindeksen kommet til uttrykk i industriproduksjonen etter om lag et halvt år. Produksjonstallene (sesongkorrigert) for første kvartal viser at vendepunktet ble nådd i denne perioden selv om veksten fortsatt må karakteriseres som relativt moderat. Samtidig fant det sted et omslag i stramhetsindikatoren for arbeidsmarkedet.

Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer bekrefter at en nå er inne i en konjunkturoppgang. I første kvartal 1976 endret konjunkturvurderingen til industriens ledere seg markert i optimistisk retning. Konjunkturbildet varierer imidlertid betydelig mellom de forskjellige nærin-

Fig. 1. Sammenfattende konjunkturindikatorer

ger, og det er fortsatt vanskelig å bedømme styrken i oppsvinget. Mens produsenter av f. eks. næringsmidler, trevarer og aluminium har klare forventninger om produksjonsfremgang i annet kvartal, blir utviklingen vurdert mer pessimistisk av produsenter av jern, stål og ferrolegeringer og treforedlingsprodukter.

Lager. Veksttaket i lageroppbyggingen avtok mot slutten av foregående år, og i første kvartal viste samlede lagre i industri og engroshandel (sesongkorrigert) for første gang siden begynnelsen av 1974 en mindre nedgang. Lageroppbyggingen var særlig markant for eksportprodukter, noe som avspeiler bedringen i avsetningsforholdene. Lagerutviklingen innenfor de forskjellige varegrupper varierte imidlertid betydelig. Mens f. eks. utviklingen for andre metaller enn jern og stål (særlig aluminium) og fisk og fiskevarer bidrog til å minske lagerbeholdningene, viste varegrupper som tre- og treforedlingsprodukter og jern, stål og mineralske produkter lageroppgang også i første kvartal 1976. Ifølge den investerings- og finansieringsundersøkelse som Industrieforbundet foretok i februar/mars, regnet bedriftene med fortsatt lageroppgang i 1976. Stigningen var imidlertid ventet å bli langt mindre enn i fjor.

Ordre. Total ordreinngang til industrien, regnet i verdi, viste oppgang gjennom annet halvår i fjor. Denne utviklingstendens fortsatte i første kvartal 1976. Mens ordretilgangen fra det utenlandske marked viste en liten nedgang, var særlig innenlandske ordre til investeringsvareindustrien i sterk vekst i første kvartal, noe som bekrefter at investeringssetterspørselen igjen er i opp-

Fig. 2. Lager, industri og engroshandel, volum

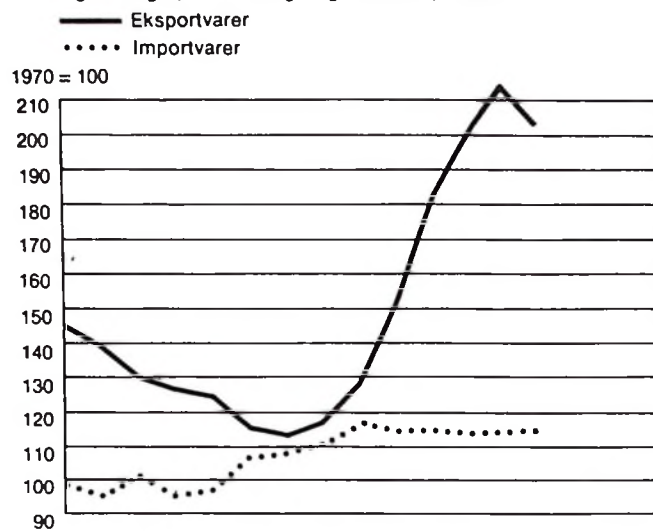
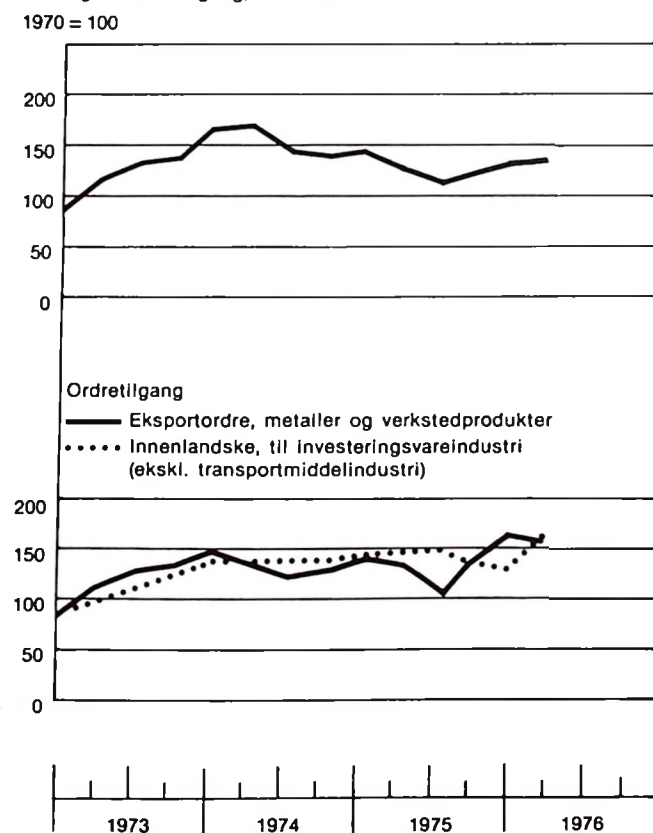

Fig. 3. Ordretilgang, total verdi

gang. Ifølge Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer venter bedriftene at ordretilgangen i annet kvartal vil bli bedre enn i første kvartal. Oppsvinget i optimistisk retning er særlig markert for ordretilgangen fra hjemmemarkedet.

Konsumetterspørsel. Veksttakten i detaljomsetningsvolumet tiltok mot slutten av fjoråret og aksellererte ytterligere i første kvartal 1976. I seks-månedersperioden fram til og med mars viste detaljomsetningsvolumet en vekst på hele 9% på årsbasis. Stigningen var særlig sterk for varige konsumgoder som møbler og motorkjøretøyer. Foruten utviklingen i realdisponibel inntekt later det til at den rommelige likviditetssituasjonen og de derved gode mulighetene for lån har bidratt til oppsvinget i møbel- og bilsalget. I det reviderte nasjonalbudsjettet for 1976 er veksten i det private forbruket anslått til 5,3% mot 4,8% i 1975.

Investeringssetterspørsel. I seks-månedersperioden fram til og med fjerde kvartal var vekstraten for verdien av utførte investeringer i industrien i underkant av 4% på årsbasis, eller med andre ord en klar volumnedgang. Statistikken over utførte investeringer i industrien i første kvartal foreligger ennå ikke. Statistisk Sentralbyrås investeringsundersøkelse i februar samt ordrestatistikken for første kvartal tyder imidlertid på at plantallene for industriinvesteringene har økt vesentlig siden siste høst, og at investeringssetterspørselen igjen er blitt sterkere. Investeringsstillingen peker således i retning av betydelig volumvekst i industriinvesteringene også i 1976, og i det reviderte nasjonalbudsjettet legges det til grunn en økning på 7%. Investerings-

Fig. 4. Detaljomsetningsvolumet

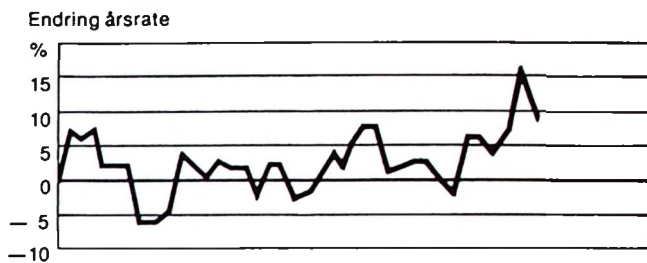

Fig. 5. Utførte investeringer i industrien, verdi

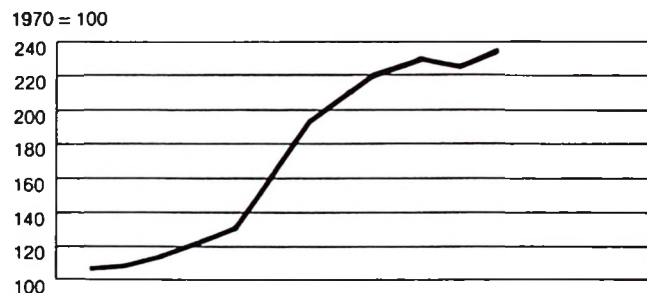
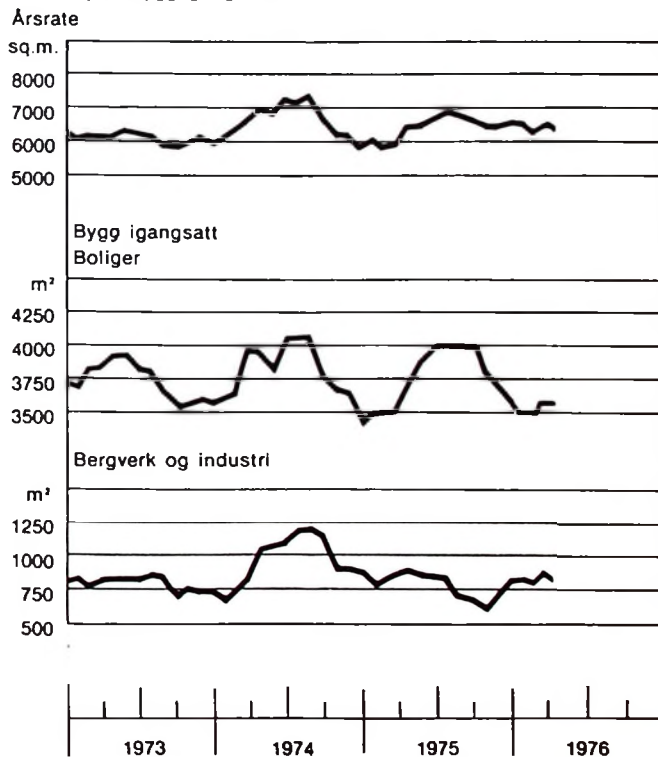

Fig. 6. Bygg igangsatt, totalt

oppgangen i 1976 vil i hovedsak skje i kjemisk industri, hvor Rafsnesanleggene slår ut, og i treforedling, jern, stål og ferrolegeringer, hvor miljøkravene er omfattende. For mange av de øvrige bransjene indikerer tellingen at det vil finne sted en nedgang i investeringene endog i løpende priser.

Tendensen til en viss nedgang i igangsettingstallene for byggesektoren, som ble registrert mot slutten av fjoråret, fortsatte i årets fire første måneder. Selv om tallene for igangsatte bygg varierer noe fra måned til måned, har utviklingen vært langt mer stabil enn i de fleste andre land. Statsbankfinansieringen av boligbyggingen og de direkte reguleringer av byggeaktiviteten har trolig betydd mye for denne stabiliteten.

Eksportteterspørsel. Et veiet gjennomsnitt av industriproduksjonen i våre viktigste markedsland viser at det fant sted en kraftig forbedring i fjerde kvartal og i begynnelsen av inneværende år. Mens industriproduksjonen i norske eksportmarkeder (veiet) i midten av 1975 var nesten 10% lavere enn på tilsvarende tid året før, var vekstraten i mars 1976 kommet opp i 3%. Selv om den norske eksportoppgangen i annet halvår var sterkt påvirket av opptrappingen av oljeproduksjonen, skjedde det i siste kvartal et omsving også i den tradisjonelle vareeksporten. Volumtall for første kvartal foreligger ennå ikke. Sesongkorrigerte verditall for vareeksporten, regnet uten skip, boreplattformer og olje, for årets fire første måneder indikerer imidlertid at volumveksten for de tradisjonelle eksportvarene ikke fortsatte i denne perioden. Ifølge konjunkturbarometeret vurderer imidlertid flere av de typiske eksport-

Fig. 7. Vareeksport, uten skip

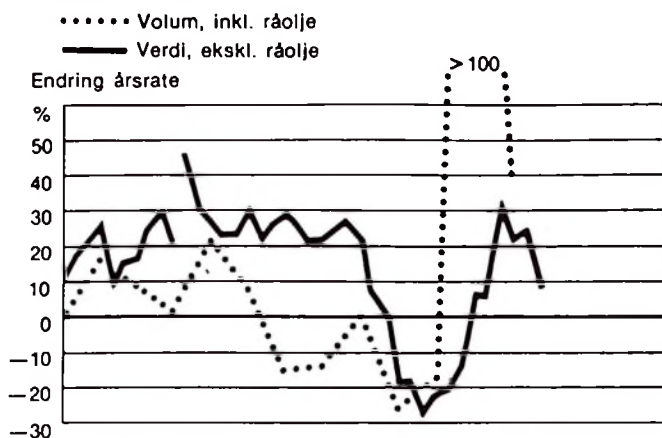

Fig. 8. Utviklingen i norske eksportmarkeder (målt ved industriproduksjonen)

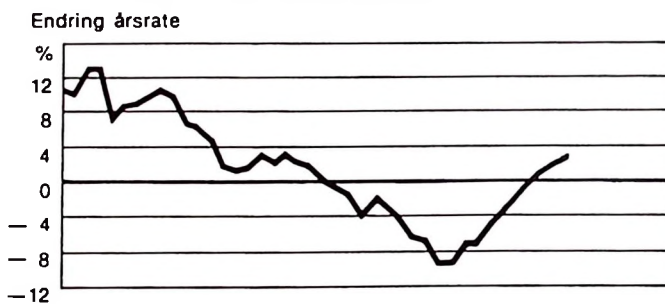
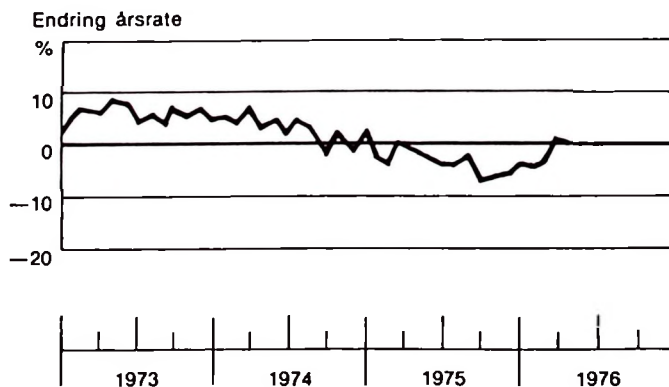

Fig. 9. Industriproduksjon, total

næringene, og da i særlig grad produsenter av aluminium, forretningsutsiktene atskillig mer optimistisk for annet kvartal enn for første kvartal. Eksportmengden for de tradisjonelle varegruppene vil således trolig tilta igjen i tiden fremover.

Produksjonsutvikling. Industriproduksjonsstatistikken (sesongkorrigert) viser at vendepunktet i produksjonen skjedde i første kvartal 1976. Omslaget var mest markant for produksjon for eksport (uten råolje), noe som bekrefter antakelsen om at oppsvinget i stor grad er eksportledet. Til tross for den kraftige veksten i detaljomsetningsvolumet i begynnelsen av året har produksjonen for konsum utviklet seg forholdsvis svakt. Konsumvareprodusentenes andel av hjemmemarkedet later følgelig til å ha falt ytterligere i årets første måneder. Sesongkorrigererte produksjontall for april viser en mindre nedgang fra de foregående måneder. Dette kan imidlertid til en viss utstrekning skyldes at en ikke i tilstrekkelig grad har klart å korrigere for virkningene av påsken.

For første gang siden 1974 viser konjunkturbarometeret at antall bedrifter som forventet større produksjon i kommende kvartal (det vil si annet kvartal i år), var klart høyere enn tallet på bedrifter som ventet produksjonsnedgang. Det er særlig produsentene av konsumvarer, kjemiske produkter og aluminium som ventet produksjonsoppgang, mens utsiktene ble vurdert pessimistisk av produsentene av jern, stål og ferrolegeringer og treforedlingsprodukter. I revidert nasjonalbudsjett er industriproduksjonen antatt å øke med noe i underkant av 2% mot en nedgang av omtrent samme størrelsesorden i 1975.

Fig. 10. Industriproduksjon etter anvendelse, eksport
Endring årsrate

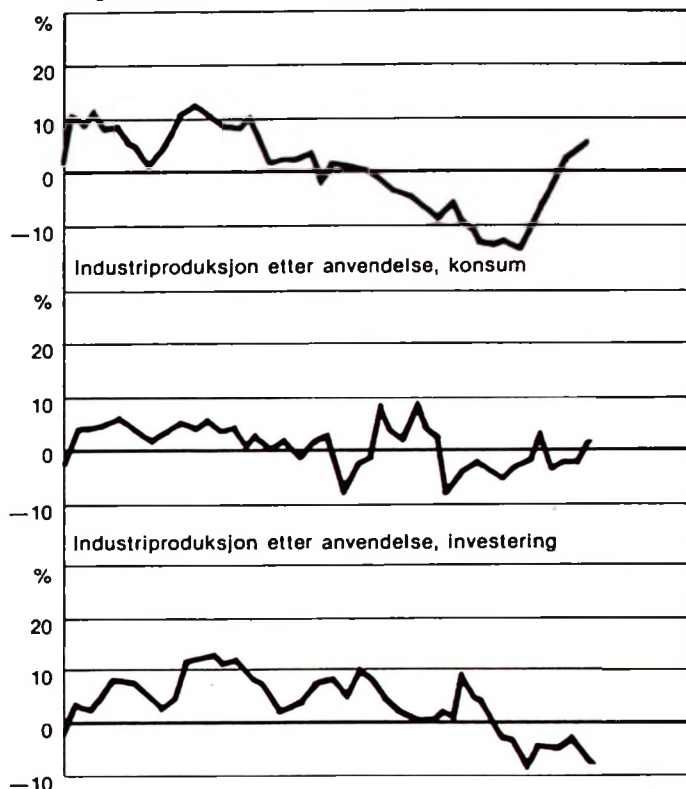
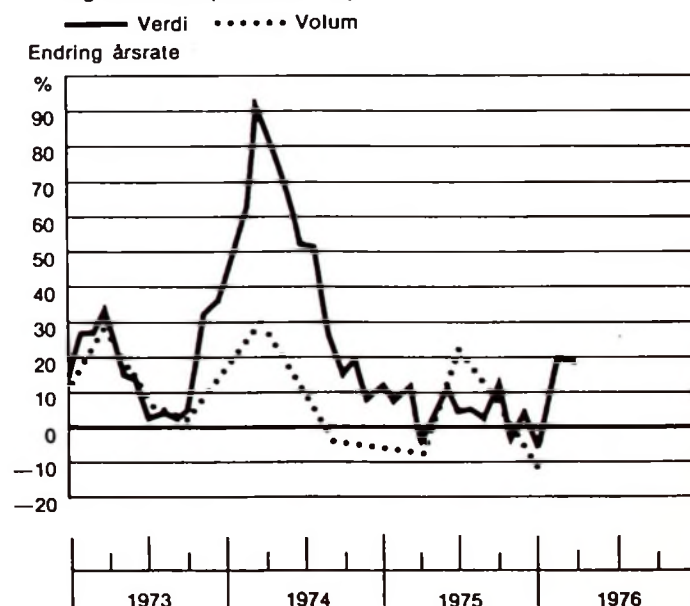

Fig. 11. Vareimport, uten skip

Importutvikling. Den tradisjonelle vareimporten (uten skip og boreplattformer) holdt seg på et høyt nivå i årets fire første måneder. Det foreligger fortsatt ikke volumtall for første kvartal, men i det reviderte nasjonalbudsjett forutsettes en volumvekst i vareimporten uten oljeutvinningsutstyr på 9,5% i 1976.

Underskuddet på varesaldoen (inklusive råolje, men eksklusive skip og boreplattformer), regnet på årsbasis, holdt seg også i årets tre første måneder i underkant av 12 milliarder kroner. Eksklusive råolje viste imidlertid varesaldoen en forverring. I første kvartal beløp råoljeksporten seg således til over 1 700 mill. kroner, sammenliknet med 300 mill. kroner i tilsvarende periode i 1975.

Arbeidsmarkedet. Arbeidsløshetsprosenten (sesongkorrigert, tre måneders glidende gjennomsnitt) viste en gradvis nedgang fra topp-punktet på 1,6% i september 1975 til 1,3% i februar i år. Siden februar har imidlertid arbeidsløshetsprosenten holdt seg forholdsvis stabil, og den utgjorde også i mai 1,3%. Til tross for at dette er til dels betydelig lavere enn i de øvrige OECD-landene, må arbeidsmarkedet fortsatt karakteriseres som slakkere enn vanlig i de senere årene. Det bør imidlertid understrekes at de regionale variasjonene er meget store. Mens den faktiske arbeidsløshetsprosenten i mai varierte fra 1,9 til 2,5% i de fire nordligste fylkene, var prosentvis ledighet i Akershus, Vestfold og Oslo henholdsvis 0,3, 0,3 og 0,5%.

Fig. 12. Varesaldo, uten skip

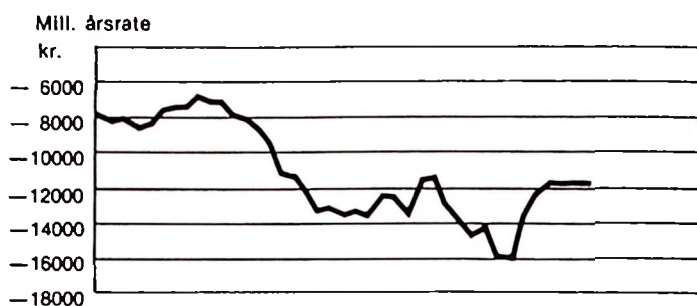
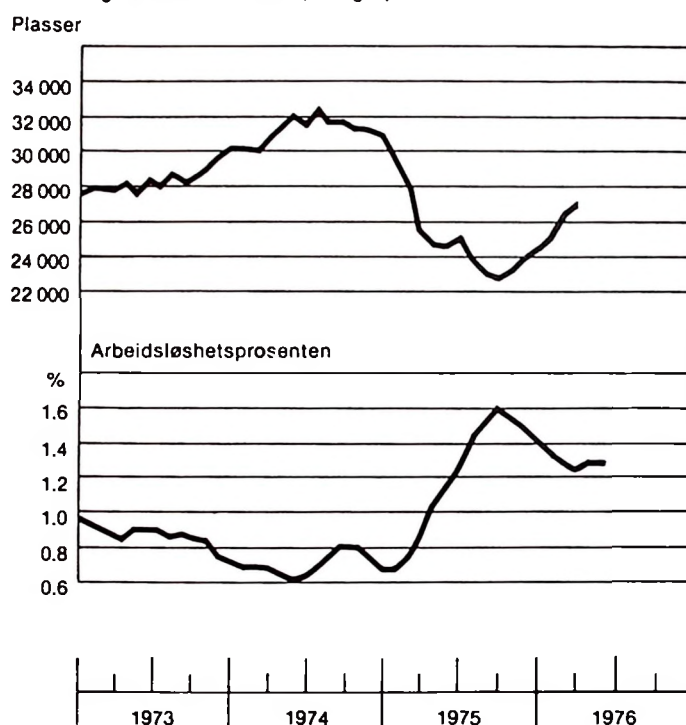

Fig. 13. Arbeidsmarked, ledige plasser

Prisutvikling. Veksten i konsumprisene, regnet på årsbasis, avtok gjennom første kvartal 1976. I seks-månedersperioden fram til midten av mars lå prisstigningstakten på 7% (årsbasis), som er den laveste vekstrate siden januar 1974. Mens det i fjor var prisutviklingen for varer som er påvirket eller bestemt av verdensmarkedets priser som spesielt bidrog til å dempe prisstigningstakten, ble konsumprisutviklingen i første kvartal i særlig grad influert av avmatningen i prisstigningen for norskproduserte varer som er lite påvirket av verdensmarkedets priser.

I april viste prisstigningen tegn til ny oppgang, og flere forhold kan peke i retning av at veksttakten i konsumprisene vil forsterke seg noe i tiden fremover. Selv om den effektive kursoppgangen på norske kroner på omtrent 2% fra årsskiftet til utgangen av mai vil ha en viss dempende virkning på prisutviklingen, indikerer siste måneders tiltakende vekst i verdenshandelsprisene at prisstigningsimpulsene fra utlandet er i ferd med å forsterkes. I tillegg vil jordbruksoppgjøret bidra til at prisstigningen for jordbruksvarer også i år vil ligge på et meget høyt nivå. Mens konsumprisene i årets fire første måneder var 9,6% høyere enn i samme periode i 1975, var den tilsvarende økning for jordbruksvarer 22,8%.

Ifølge beregninger, som riktignok er noe usikre, økte kostnadene pr. produsert enhet i norsk industri i løpet av 1974 og 1975, justert for forandringene i valutakursene, 15% sterkere enn i de land som Norge konkurrerer med. Det samordnede inntektsoppgjøret og den sterke produktivitetsveksten vil medføre at kostnadsveksten pr. produsert enhet vil bli vesentlig

Fig. 14. Konsumprisindeks, total

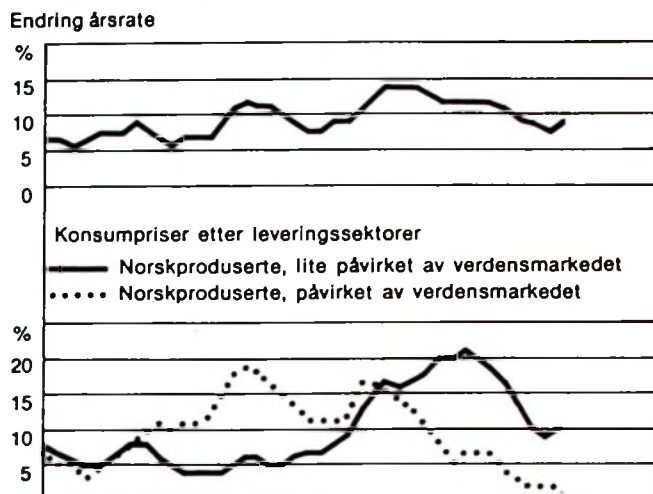
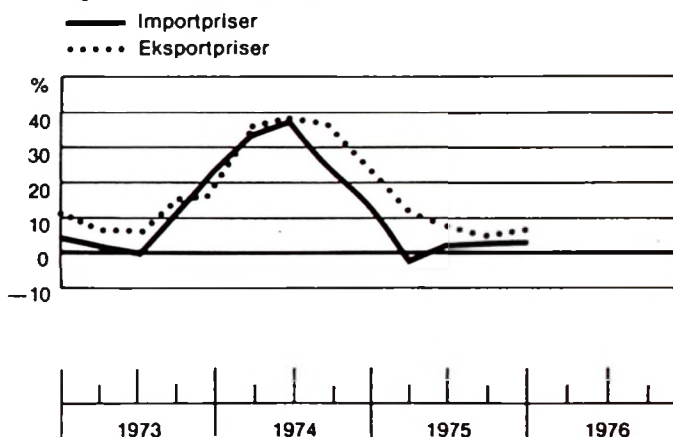

Fig. 15. Priser, utenrikshandel

mindre i 1976 enn i de foregående år. En tilsvarende utvikling vil imidlertid skje også i Norges viktigste markedsland. Det er derfor lite som tyder på at næringslivets konkurransevne overfor utlandet, målt ved kostnader pr. produsert enhet, vil bedre seg i løpet av 1976.

Oslo, 10. juni 1976

Tekniske merknader til konjunkturindikatorene

I en artikkel i Penger og Kreditt nr. 1/1975 er konjunkturindikatorene og beregningsmetodene nærmere beskrevet. Særtrykk av artikkelen kan fås i Penger og Kreditts redaksjon.

Her vil vi bare gi enkelte helt summariske kommentarer til beregningene.

Alle serier med unntak av figur 8 og figur 15 er *sesongkorrigert* etter US Bureau of the Census X-11 metode.

I tillegg til sesongkorrigering har en søkt å glatte tidsseriene for tilfeldige variasjoner.

De fleste kurvene viser prosentvise endringer på årsbasis, *endring årsrate*. Glattingen er da foregått på den måten at en har tatt gjennomsnittet av de sesongkorrigererte tall for de siste seks måneder og beregnet den prosentvise endringen i forhold til tilsvarende tall for seks-måneders-perioden observert tre måneder tidligere. Til slutt er de prosentvise endringstall omregnet på årsbasis etter rentes renteformelen.

Der hvor målestokken er angitt som *årsrate*, er den beregnet ved seks måneders glidende gjennomsnitt multiplisert med 12.

Spredningsindeksen er utviklet ved US Bureau of the Census. Norges Banks spredningsindeks er på 34 tidsserier, de fleste sesongkorrigererte. Først bestemmes hvilke tallserier som stiger, er uendret eller faller fra et kvartal til det neste. Serier som stiger (utover en viss minstegrense), får verdien 100, uendrede serier får verdien 50 og serier som er fallende (utover en viss minstegrense), verdien 0. (De serier som har en fallende verdi ved oppgangskonjunkturer, blir invertert.) Gjennomsnittet blir beregnet hvert kvartal. En verdi på 50 innebærer da at det er like mange stigende som fallende serier. Spredningsindeksen måler altså retningen av utslaget og hvor utbredt tendensen er for de tidsrekker som inngår i den.

Stramhetsindikatoren er definert som antall registrerte, ledige plasser i løpet av perioden (inklusive de som er registrert ved periodens begynnelse) i prosent av tilsvarende antall arbeidssøkende.

Indikatorene for *ordre, lager og investeringer* er basert på to kvartalers glidende gjennomsnitt. (Det gjelder imidlertid ikke importlagre som er underlagt mindre, tilfeldige variasjoner enn de øvrige.)

Arbeidsmarkedet. Indikatorene er basert på tre måneders glidende gjennomsnitt.

Kredittoversikt

Kredittpolitikken

Da opplegget for den økonomiske politikk i 1976 ble utarbeidet i fjor høst, var det forutsatt at den ekspansive kredittpolitikken skulle fortsette i begynnelsen av året, men at det så etter hvert skulle finne sted en gradvis tilstramning. Som nevnt i konjunkturoversikten i dette nummer av Penger og Kreditt, signaliserte en rekke indikatorer at omslaget i økonomien fant sted i første kvartal i år. Dette var bakgrunnen for at Norges Bank i slutten av mars sendte et rundskriv til bankene der de ble underrettet om at tiden nå var inne for å begynne å stramme til. Det ble vist til at bankene i samsvar med oppfordringen i rundskrivet fra Norges Bank i august 1975 hadde økt utlånsaktiviteten mot slutten av året, og at dette hadde medvirket til å holde aktivitetsnivået relativt godt oppe gjennom det mest omfattende økonomiske tilbakeslag siden krigen. Det het videre at kredittpolitikken måtte tilpasses konjunkturbedringen, og det ville også nå være påkrevet med bankenes medvirkning.

Ut fra ønsket om å få til en nedtrapping av utlånsaktiviteten, så Norges Bank det som formålstjenlig at bankenes likviditetsstilling ble gradvis strammere i løpet av første halvår. Det fremgikk for øvrig av rundskrivet at en betydelig tilstramning i likviditeten allerede hadde funnet sted,

vesentlig som følge av at Norges Bank i dagene 16.–19. mars inndrog 1 300 mill. kroner ved valutaintervensjoner. En regnet med at bankene ville ta hensyn til den forventede likviditetsutvikling og tilgang på midler ved planleggingen av sin utlånsaktivitet.

Som nevnt, la Norges Bank vekt på å få til en *gradvis* tilstramning av kredittpolitikken. Derfor søkte en å motvirke den uventede, sterke likviditetsinndragning ved valutaintervensjonene i mars ved å foreta en midlertidig utvidelse av rammen for bankenes ikke-behovsprøvede likviditetslån i Norges Bank for låneperioden mars/april. Annen lånetransje, som har en lånerente på 8%, ble utvidet med et belop tilsvarende størrelsen av tredje lånetransje. En regnet med at utvidelsen ville virke stabiliserende på likviditetssituasjonen og dermed på interbankrenten.

I annet halvår blir det en sesongmessig likviditetstilførsel fra den offentlige sektor som er betydelig større enn den antatte likviditetsinndragning ved valutasalg. Det sies i rundskrivet at bankene må regne med at denne likviditetstilførsel vil bli bundet, f.eks. ved bruk av primærreservekrav.

Av tidligere kredittoversikter fremgår det at det i fjor ble etablert en ordning som innebærer at bankene kan få innvilget *lån på særvilkår i Norges Bank* i forbindelse med likviditetslån som bankene på sin side

gir til finansiering av eksportbedrifters lageropplegg. I rundskrivet til bankene i mars ble det sagt at det var viktig at de ekstraordinære lagerkredittene trappes ned i takt med lagernedbyggingen da det ellers vil skapes grunnlag for en sterkere investeringsvekst enn ønskelig. Tidligere i år reduserte Norges Bank løpetiden på sær- vilkårlånene fra seks til fire måneder ved fornying, og i mai ble det truffet vedtak om at løpetiden ved fornyelse av slike lån som hovedregel ikke skal overstige to måneder.

I opplegget for kredittpolitikken for 1976 ble det forutsatt at *plasseringsplikten* antakelig måtte bli skjerpet igjen. I mai i år foreslo Norges Bank å heve maksimalsatsen for bankenes obligasjonsbeholdninger fra 23% til 25%, men å opprettholde bankenes plikt til å *øke* sine obligasjonsbeholdninger med minst 33% av *veksten* i forvaltningskapitalen for banker i Sør-Norge og 15% for banker i Nord-Norge. Samtidig ble det foreslått å endre beregnings- og oppfyllings- tidspunktene for plasseringsplikten, blant annet med sikte på å få koordinert beregningsmåten og beregningstidspunktet for plasseringsplikten for de forskjellige bank- gruppene.

Ifølge forslaget skal bankene øke sine obligasjonsbeholdninger med 33% (15% for banker i Nord-Norge) av veksten i forvaltningskapitalen med utgangspunkt i gjennomsnittet for månedene mars, april og mai i år. Denne økning skal være gjennomført innen to måneder. Samtidig gjelder imidlertid regelen om at bankene maksimalt er pliktige til å holde en obligasjonsbeholdning som er 25% av forvaltningskapitalen. Første beregningstidspunkt vil være 30. juni med oppfylling innen 31. august 1976. Neste beregningstidspunkt blir 31. august

med oppfylling 31. oktober, deretter 31. oktober med oppfylling 31. desember osv.

Ifølge Norges Banks beregninger vil endringene i reglene for plasseringsplikten medføre et merkjøp av obligasjoner på bortimot 500 mill. kroner i resten av 1976, hvorav knapt 300 mill. kroner faller på forretningsbankene og knapt 200 mill. kroner på sparebankene.

Som nevnt, ble det allerede i Norges Banks rundskriv til bankene i mars antydnet at det kunne bli aktuelt å gjeninnføre *primærreservekrav* i annet halvår 1976. I brevet til Finansdepartementet i mai uttalte Norges Bank at det trolig kunne være behov for ytterligere tiltak med sikte på å stramme til bankenes likviditet, og at Norges Bank var av den oppfatning at det best kunne skje ved å gjeninnføre primærreservekravet fra 1. juli. Det het videre at utviklingen i sparebankenes likviditet og utlån ikke tilsa at de i første omgang burde pålegges primærreservekrav.

Med utgangspunkt i nasjonalbudsjettets ramme på 350 mill. kroner for utlån fra private *finansieringsselskaper* er det utformet forskrifter for tillatte utlån ved utgangen av tredje og fjerde kvartal 1976. Ifølge disse skal utlånene for ordinære finansieringsselskaper og avbetalings- selskaper maksimalt ligge 12% over faktisk utlån 12 måneder tidligere — for factoring- selskaper maksimalt 20%.

I revidert nasjonalbudsjett 1976 ble det bebudet overgang til en form for utlans- regulering for *skadeforsikrings-selskapene* som skulle ta bedre hensyn til de selskaper som har en rask vekst i tilgang på midler. Norges Bank fikk til oppgave å vurdere alternative metoder for regulering av disse selskaperens utlån og kom i slutten av mai

med forslag om at det i tillegg til den vanlige bestemmelse om at selskapenes utlån ved utgangen av året ikke skulle være mer enn en viss prosent over faktisk utlånsnivå tolv måneder tidligere (12% for 1976), også skulle tas med en bestemmelse, slik at en fikk tatt hensyn til ulik tilgang på midler i de forskjellige selskaper i det foregående år. Ifølge forslaget skulle det bare fastsettes utlånsforskrifter for utgangen av fjerde kvartal 1976. Det skulle med andre ord ikke foretas noen utlånskontroll ved utgangen av tredje kvartal.

Kreditt- og likviditetsutviklingen i første kvartal 1976

Ved inngangen til 1976 var *bankenes likviditet* relativt romslig. I januar og februar ble den ytterligere lettet, særlig som følge av store statlige utbetalinger, blant annet i forbindelse med overføringer til Statoil og opprettelsen av Norol. Bankene hadde i denne perioden til dels betydelig overskuddslikviditet plassert i statskasseveksler, og behovet for ordinære lån i Norges Bank var beskjedent og kunne i det alt vesentlige dekkes ved første lånetransje, det vil si til en rente på 5%. Den gjennomsnittlige rente på dagslån på interbankmarkedet i Oslo var 3,3% i januar og 4,4% i februar og gjenspeiler også den romslige likviditeten i denne perioden.

Helt fram til slutten av mars var likviditetssituasjonen for bankene lett. De store valutaintervensjonene i dagene 16.–19. mars endret ikke bildet vesentlig i første omgang. Det skyldtes særlig at statens transaksjoner gav bankene en betydelig tilførsel i denne perioden. Marginalrenten på ikke-behovsprøvede lån i Norges Bank,

beregnet som et gjennomsnitt for de bankene som hadde slike lån, viste bare en moderat økning fra 5% i begynnelsen av måneden til 6,2% mot slutten. Også interbankrenten var relativt lav.

De store skatteoverføringene rundt månedsskiftet mars/april endret imidlertid bildet. Bankene fikk trukket inn overskuddslikviditet og ble nødt til å oppta store lån i Norges Bank. Utvidelsen av annen lånetransje (med lånerente 8%) forhindret imidlertid at bankene kom opp i tredje transje (med lånerente 10,5%). Dette tiltaket fra Norges Banks side bidrog i vesentlig grad til at interbankrenten kunne holdes på 7–7,5% rundt månedsskiftet mars/april.

Utviklingen i *bankenes utlån* i første kvartal 1976 tyder ikke på at bankene benyttet den romslige likviditeten til å opprettholde den høye utlånsaktiviteten fra slutten av fjoråret. Forretningsbankenes utlån (sesongkorrigert) økte i annet halvår 1975 med hele 5,6 milliarder kroner, regnet på årsbasis. I seks-måneders perioden fram til og med mars var den tilsvarende økning kommet ned i 4,6 milliarder kroner. Dette var likevel vesentlig høyere enn det veiledende tall for utlånsøkningen i 1976. I det reviderte nasjonalbudsjett ble veiledende utlånsøkning for forretningsbankene i 1976 satt ned fra 3,9 milliarder kroner til 3 750 mill. kroner. Det var imidlertid forutsatt i opplegget at kreditt-tilførselen i vintermånedene skulle være større enn senere i året. De tallene for utlånsøkning som er referert ovenfor, tyder sammen med en markant nedgang i bevilgede kassekreditter på at forretningsbankenes utlånsaktivitet i første kvartal var i bra overensstemmelse med forutsetningene.

Sparebankenes utlånsøkning (sesong-korrigert) i seks-måneders perioden fram til og med mars var 2,7 milliarder kroner, regnet på årsbasis, og dette var betydelig mindre enn forutsatt. I det reviderte nasjonalbudsjett for 1976 ble veiledende utlånsøkning for sparebankene satt ned med 50 mill. kroner til 3 050 mill. kroner. Den relativt svake utlånsutviklingen kan neppe skyldes manglende tilgang på midler, idet sparebankenes netto innskudd i forretningsbankene i gjennomsnitt for de tre første månedene lå vel 400 mill. kroner høyere enn i de tilsvarende måneder i fjor. Det synes derfor mer nærliggende å anta at utlånsutviklingen i sparebankene har sammenheng med forholdsvis liten låncetter-spørsel og kanskje en forsiktig utlåns-politikk.

Den ekspansive kreditt- og finanspolitikken resulterte i en fortsatt rask vekst i *publikums likviditet* (pengemengden) i første kvartal 1976, men vekstraten på årsbasis kom likevel ned fra vel 20% mot slutten av fjoråret til 16% i seks-måneders perioden fram til og med mars (se fig. 3).

Tabell 20a i tabellvedlegget viser hovedfaktorene bak økningen i pengemengden i tolv-måneders perioden fram til og med mars og i første kvartal 1976. Det fremgår av tabellen at for siste tolv-måneders periode var det ikke statens løpende transaksjoner (sentralmyndighetenes inntekts-overskudd), men statens lånetransaksjoner (inkludert statsbankenes utlån) som hadde en særlig ekspansiv virkning på pengemengden. I 1976 venter en imidlertid at en kraftig reduksjon i sentralmyndighetenes inntektsoverskudd vil bidra sterkt til å øke publikums likviditet, og tallene for første kvartal, som riktignok er noe usikre, tyder

Fig. 1. Forretningsbankenes utlån

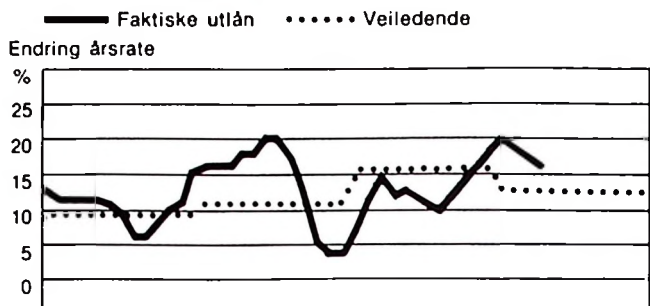

Fig. 2. Sparebankenes utlån

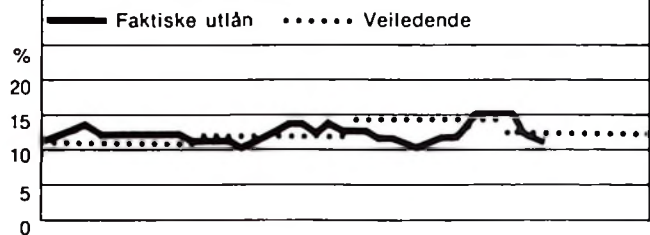

Fig. 3. Publikums likviditet (money)

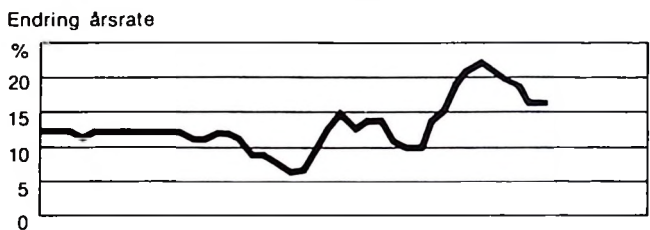
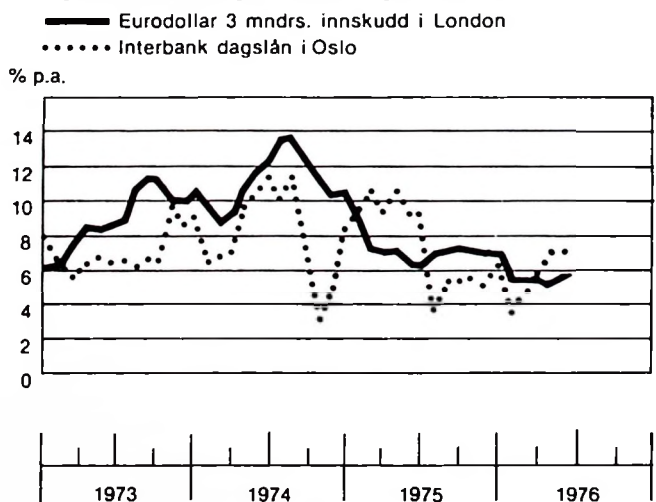

Fig. 4. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

på at inntektsoverskuddet da gikk betydelig ned. I tolv-måneders perioden fram til mars var tilførselen av likviditet fra forretnings- og sparebankene meget stor, og særlig gjaldt dette forretningsbankenes utlån og bevilgninger av kassekreditter. Som nevnt ovenfor, ble imidlertid utlånsøkningen dempet i første kvartal, og det var også en vesentlig svakere utvikling i bevilgede kassekreditter.

Utviklingen i april-mai

Som nevnt, ble *likviditeten i bankene* strammet til rundt månedsskiftet mars/april, og i de to følgende månedene var likviditetssituasjonen relativt stram, men ikke slik at bankene hadde grunn til å foreta noen drastisk omlegging av sin utlånspolitikk. I låneperioden mars-april benyttet forretningsbankene stort sett de to første lånetransjene i Norges Bank, og marginalrenten på slike lån kom opp i 8% mot slutten av april. I inneværende låneperiode (mai-juni) regner en med at situasjonen vil være omtrent den samme. Renten på dagslån i interbankmarkedet har stort sett ligget på 7-8% siden slutten av mars.

Forretningsbankenes *utlån* økte sterkere i april enn i månedene før, og sett isolert, var utlånsøkningen (sesongkorrigert) ca. 150 mill. kroner høyere enn det som

tilsvarer den økning for 1976 som er forutsatt i det reviderte nasjonalbudsjettet. Et slikt tall for en enkelt måned gir imidlertid ikke grunnlag for å anta at utlånsaktiviteten ikke lenger er i overensstemmelse med forutsetningene.

I likhet med de nærmest foregående måneder var det relativt sterk økning i disponerte kassekreditter i april, og utnyttingsgraden har dermed tatt seg opp. Den var usedvanlig lav ved årsskiftet. I april var den kommet opp i 60,3% mot 62,5% ett år tidligere. Bevilgede kassekreditter økte meget svakt både i mars og april, sesongkorrigert med bare 70-80 mill. kroner pr. måned. Til sammenligning var økningen oppe i ca. 300 mill. kroner pr. måned mot slutten av fjoråret. På den annen side var økningen i såkalte nedbetalingslån, det vil si andre lån enn kassekreditter og byggelån, sterk i april, og når det gjelder disse lån, har det ikke vært noen nevneverdig reduksjon i veksten, sammenlignet med annet halvår 1975. Det er tegn som tyder på at økningen i nedbetalingslånene i betydelig utstrekning har gått til personlige låntakere.

Sparebankenes utlån viste også i april bare en moderat økning, og for de siste seks måneder fram til og med april var utlånsøkningen ca. 400 mill. kroner lavere enn forutsatt, regnet på årsbasis.

Oslo, 18. juni 1976

Valutaoversikt

Utenriksbalansen januar–mars

Driftsregnskapet i første kvartal i år viste et underskudd på 4 880 mill. kroner mot 2 800 mill. kroner i samme periode i fjor. Utenom skipsfart og oljevirkosomhet var underskuddet på 4 941 mill. kroner, det er 1 500 mill. kroner større enn i første kvartal 1975. Forverringen skyldes hovedsakelig at økningen i vareimporten i første kvartal var sterkere enn økningen i vareeksporten. Dessuten ble det i år eksportert nye skip for 300 mill. kroner mindre enn i samme tidsrom i fjor.

Skipsfartssektorens direkte overskudd overfor utlandet ble i første kvartal redusert til 355 mill. kroner fra 1 338 mill. kroner i samme periode i fjor. Reduksjonen i overskuddet skyldes hovedsakelig en høyere skipsimport de tre første månedene av 1976, sammenliknet med 1975.

Eksporten av råolje økte i første kvartal i år til 1 474 mill. kroner fra 104 mill. kroner i samme periode i fjor. En økning i oljesektorens import av varer og tjenester gjør likevel at sektorens direkte underskudd overfor utlandet bare reduseres med 440 mill. kroner til 294 mill. kroner fra første kvartal 1975.

Underskuddet på driftsbalansen i første kvartal i år er stort sett finansiert ved en netto langsiktig kapitalinngang. Grunnbalansen (driftsbalanse pluss netto lang-

siktig kapitalinngang) viser et underskudd på 309 mill. kroner. Av en samlet netto langsiktig kapitalinngang på 4 571 mill. kroner utgjør statens opplåning i utlandet 1 724 mill. kroner. Oljevirkosomheten og skipsfartssektoren hadde de tre første månedene i år hver en netto langsiktig kapitalinngang på vel 1 milliard kroner.

I første kvartal fant det sted en netto kortsiktig kapitalutgang på 430 mill. kroner mot en netto inngang på 420 mill. kroner på samme tidspunkt i fjor. Denne utgangen har sammenheng med at andre sektorer enn stat, kommuner og finansinstitusjoner i første kvartal i år reduserte sine fordringer og nedbetalte gjeld med netto 1 105 mill. kroner mot 21 mill. kroner i samme periode i fjor.

Valutareservene

De offisielle gull- og valutareserver beløp seg pr. 31. mai 1976 til 12 363 mill. kroner. Det er en reduksjon på 131 mill. kroner siden årsskiftet. I januar ble de offisielle reservene redusert med 833 mill. kroner for så å øke med 894 mill. kroner igjen i februar. De omfattende intervensjonene i mars førte til at reservene denne måneden ble redusert med 781 mill. kroner. I april og mai økte de igjen med henholdsvis 501 og 149 mill. kroner.

Variasjonene i de offisielle reserver fra måned til måned henger sammen med statens opplåning i utlandet og Norges Banks intervensjoner. Staten har i år fullmakt til å oppta lån i utlandet for 4 milliarder kroner. Mot selv å få kroner, avstår staten valutaen fra disse lånene til Norges Bank. Norges Bank tilfører så bankene valuta ved intervensjonssalg.

I det reviderte nasjonalbudsjett for 1976 tas det sikte på at Norges Bank i år skal tilføre bankene valuta for noe i overkant av 4 milliarder kroner. Videre vil en del av statens driftsunderskudd overfor utlandet bli finansiert ved trekk på de offisielle valutareserver. I alt budsjetteres det med at trekkene på de offisielle gull- og valuta-reserver i 1976 vil bli større enn statens opplåning i utlandet, og en forventer derfor en viss reduksjon i reservene i løpet av året.

For å få et bedre bilde av deres størrelse, sammenlikner en ofte et lands offisielle reserver med størrelsen på landets import. Ved utgangen av 1975 utgjorde de 23% av Norges import. For alle industriland under ett var den tilsvarende raten i 1975 22,4%.

Norges Banks netto gull- og valuta-beholdning var pr. 31. mai 12 247 mill. kroner – det vil si 96 mill. kroner lavere enn ved årsskiftet. På grunn av små endringer i utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank har nettobeholdningene og de offisielle reservene hittil i 1976 variert omtrent parallelt.

Valutamarkedene i perioden februar–mai

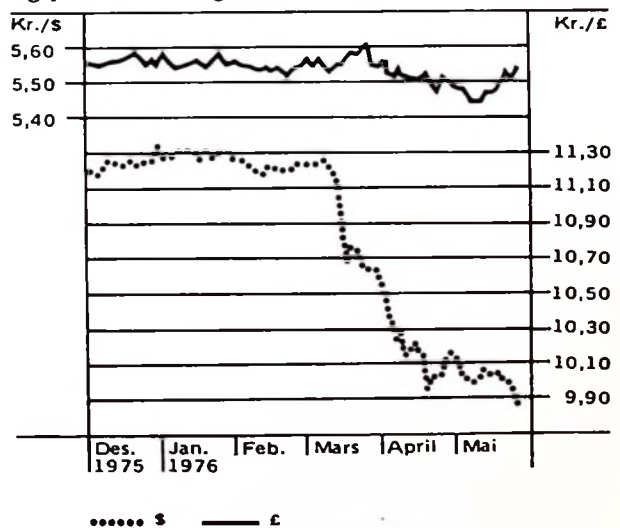
I perioden fra februar til mai var det en del uro på valutamarkedene. Italienske lire og britiske pund depresierte sterkt, franske

francs forlot "slange"-samarbeidet, og det ble en tid spekulert i at den tyske mark skulle oppskrives. "Slangen" som sådan svingte imidlertid lite i forhold til dollaren i denne perioden.

Politisk usikkerhet, relativt høy inflasjon og en derav følgende svekket driftsbalanse overfor utlandet og kapitalutgang er bakgrunnen for nedgangen i kursen på italienske lire. Den italienske sentralbank trakk seg ut av valutamarkedet i slutten av januar i år, og liren fløt fritt fram til 1. mars. Etter den tid har den italienske sentralbank igjen deltatt i markedet, men bare for å hindre store dag-til-dag-svingninger i lirekursen. Liren har etter 21. januar i år depresiert med nesten 19% i forhold til dollaren.

I perioden fra november i fjor til begynnelsen av mars i år hadde pund sterling en stabil kurs i forhold til amerikanske dollar. Da begynte imidlertid pund-kursen å synke. Fra begynnelsen av mars til 8. juni har pundet hatt en kursnedgang på over 12%.

Fig. 1. Salgskurser for US dollar og pund sterling i Oslo

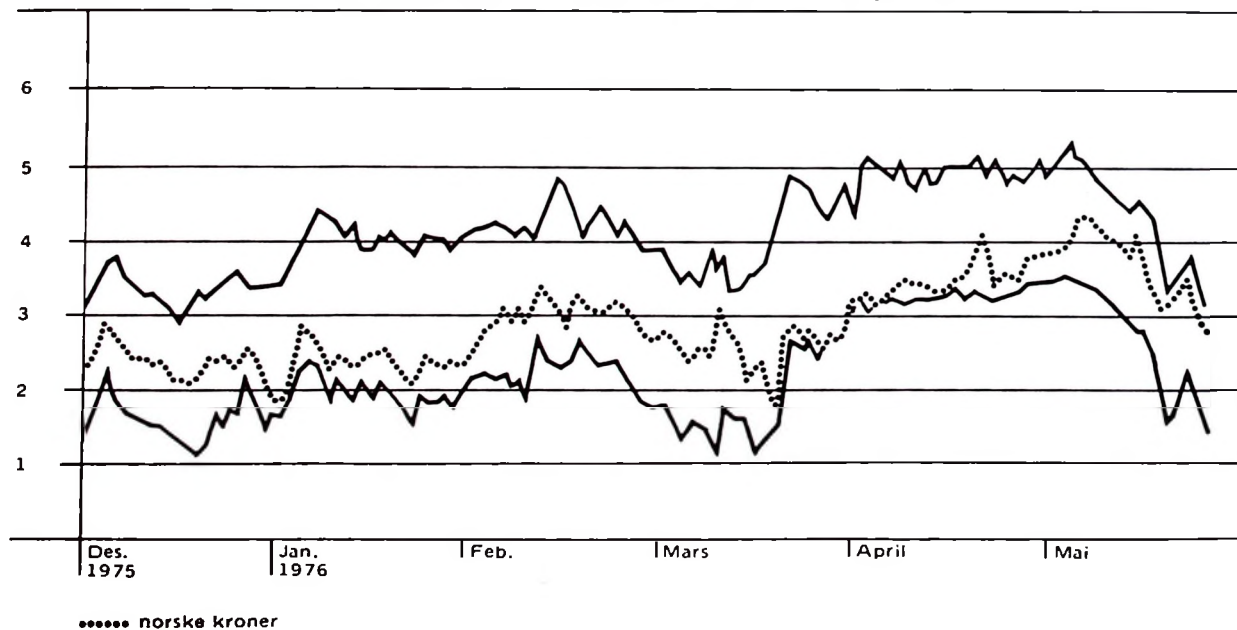
Nedgangen i pundkursen synes å ha vært sterkere enn hva som alene kan forklares av inflasjonen i Storbritannia. I april foretok Bank of England omfattende intervensjoner for å støtte pundkursen. De britiske valuta-reserver ble således den måneden redusert med 1 057 mill. dollar. Pundkursen var også under press i mai, men det ble denne måneden bare foretatt mindre støttekjøp av pund. Den britiske diskontoen ble midlertidig hevet fra 10,5 til 11,5% den 21. mai.

Svekkelsen av britiske pund og italienske lire fikk ringvirkninger også i andre valuta-markeder. Franske francs, som allerede i januar/februar måtte støttes sterkt for å holdes over "slangens" bunn, ble ytterligere svekket av kursnedgangen på italienske lire og britiske pund. Kortsiktig kapital ble

flyttet over fra franske francs til tyske mark. Tyske mark, som utgjør den sterkeste valutaen i "slangen", ble dermed presset opp mot "slangens" tak. Dette forholdet førte til ytterligere spenninger mellom "slange"-valutaene, idet også andre svakere valutaer fikk vanskeligheter med å følge tyske mark (spesielt danske kroner og belgiske francs). Den 15. mars fant de franske myndigheter det nødvendig å trekke seg ut av "slange"-samarbeidet. Oppskrivningspresset på tyske mark fortsatte imidlertid også en tid etter dette. Selv om dette presset nå er glidd over, ligger tyske mark fortsatt på topp i "slangen".

Fra årsskiftet og fram til begynnelsen av mars steg kursen på sveitserfrancs med knapt 2% i forhold til dollar. Valutauroen i

Fig. 2. Kursutviklingen for «yttervalutaene» i det europeiske valutasamarbeid (norske kroner spesifisert). Prosentvis avvik fra sentralkursen overfor US dollar

mars førte til en økt kortsiktig kapitalinn- gang også til Sveits fra spesielt Italia og Frankrike. Den sveitsiske nasjonalbank søkte ved store intervensjonssalg av sveitserfrancs å hindre at dette skulle føre til en for sterk kursoppgang på franc. I perioden fra begynnelsen av mars til første del av juni er imidlertid kursen på sveitserfranc steget med 4% i forhold til dollar.

Norske kroner lå i februar omtrent midt i "slangen". Oppskrivningspresset på tyske mark svekket også kronen, og den beveget seg ned mot "slangens" bunn i siste halvdel av mars. Etter 1. april er kronens stilling igjen styrket og lå ved utgangen av mai helt opp under "slangens" tak.

Norges Bank foretok de fire første månedene i år omfattende intervensjonssalg av valuta og støttet kronen ved brutto å tilføre markedet valuta for 2,35 milliarder kroner. Over halvparten av denne valutaen ble solgt i andre halvdel av mars i forbindelse med oppskrivningspresset på tyske mark. Støttekjøpene av norske kroner tok sikte på å hindre kronen i å falle helt ned til bunnen av "slangen".

I månedsskiftet april/mai kjøpte Norges Bank valuta på intervensjon for 250 mill. kroner. Frykten for bankstreik økte på dette tidspunkt etterspørselen etter kroner. Norges Bank tilførte bankene kroner ved å kjøpe valuta av dem for 250 mill. kroner, og en unngikk ved det at kronen steg opp i "slangens" tak. Etter 3. mai har Norges Bank ikke foretatt intervensjoner.

Norges Bank har hittil i år bare inter- venert i dollar, og intervensjonene har funnet sted før kronen har nådd "slangens" yttergrenser. Bare en gang i år ble kroner brukt som intervensjonsvaluta av et annet "slange"-land. Det var 18. mars, da

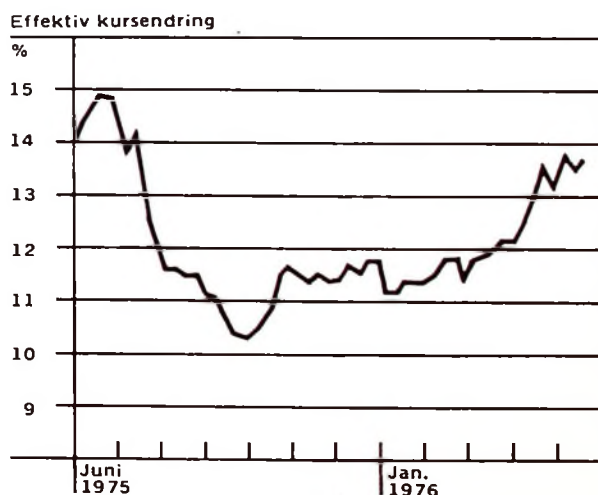
krone-kursen på grunn av manglende kom- munikasjoner i markedet falt til nedre intervensjonsgrense i enkelte tyske banker. Bundesbank kjøpte da 10 mill. kroner fra markedet.

Kronens veide kursutvikling er vist i fig. 3. Ved utgangen av mai var kronens veide kursoppgang i forhold til Washing- ton-avtalens sentralkurser 13,3%. Det betyr at kronen siden begynnelsen av februar har steget med 1,7 prosentpoeng. Denne kurs- oppgangen har særlig sammenheng med nedgangen i pund-kursen og i noe mindre grad nedgangen i kursen på franske francs og italienske lire.

Valutasamarbeidet

Valutaurolighetene i mars i år førte som nevnt til at Frankrike for andre gang trakk seg ut av det europeiske valutasamarbeidet. Frankrike hadde sluttet seg til

Fig. 3. Effektiv kursutvikling for norske kroner. Middelkurs i norsk regning i forhold til Washingtonavtalens (desember 1971) sentralkurser

"slange"-samarbeidet igjen i juli 1975 etter et halvannet års fravær. Bedringen i den franske utenriksøkonomi gjorde det mulig for Frankrike å slutte seg til "slangen" sommeren 1975 på basis av francens paritet fra 1969. En forholdsvis sterk pris- og kostnadsutvikling og den ekspansive økonomiske politikk Frankrike senere førte i 1975, forverret imidlertid landets utenriksbalanse, og det ble på nyåret 1976 vanskeligere å forsvare pariteten fra 1969 med de svingningsmarginer "slangen" tillater. Det ble i sammenheng med de akutte valuta-problemene i mars gjort forsøk på å få i stand en mere generell justering av de forskjellige "slange"-valutaenes pariteter. Blant annet var spørsmålet om en viss revaluering av tyske mark og en viss devaluering av franske francs inne i diskusjonen. Da disse forsøkene ikke førte fram, brot Frankrike ut av "slange"-samarbeidet den 15. mars.

Den franske regjering har helt siden september 1974 ønsket endringer i "slange"-samarbeidets form. Ved å utvide kursmarginene, bedre kredittstøtten mellom "slange"-landenes sentralbanker og utbygge intervensjonspolitikken, har Frankrike ønsket å få i stand et valutasamarbeid

hvor alle EF-land kunne delta. I forbindelse med valutaurolighetene i mars fremmet Frankrike igjen disse forslag. En slik reform av "slangen" har imidlertid møtt sterk motstand, spesielt fra Vest-Tyskland.

Spenningene mellom "slange"-valutaene i mars førte også til en oppløsning av "mini-slangen" mellom nederlandske gyl-den og belgiske francs. Nederland og Belgia hadde innenfor det europeiske valutasamarbeidet en egen avtale om at svingningene deres valutaer imellom skulle foregå innenfor en maksimal bredde på 1,5%.

Som et ledd i en foreløpig reform fattet IMF's Interimskomiteé i januar i år et vedtak om at en sjettedel av Fondets gullbeholdning skal selges over en fire-års-periode, og at gevinsten av salget skal tilfalle utviklingslandene. I begynnelsen av mai i år offentliggjorde Fondet prosedyren for dette salget. En tar sikte på at halvparten av gullsalget skal finne sted ved 16 offentlige auksjoner med seks ukers mellomrom i de to første årene. Første auksjon fant sted 2. juni i år, hvor 780 000 unse gull ble solgt for 126 dollar pr. unse. Det vil først bli tatt stilling til en nærmere prosedyre for salget av resten av gullet ved utløpet av denne to-års perioden.

Oslo, 10. juni 1976

Norske Banker i utlandet

*Steinar Juel,
konsulent i Valutaavdelingen
i Norges Bank*

For å kunne tilfredsstille norsk næringslivs behov for banktjenester i utlandet, har norske banker alltid måttet ha kontakt med banker i andre land. Etter gjensidige avtaler har norske og utenlandske banker ytet en viss service overfor hverandres kunder. Et slikt system med bare korrespondentbanker tilfredsstilte lenge norske bankers behov. I løpet av de siste 20 år har imidlertid norske banker i stigende grad engasjert seg direkte med eierinteresser i utenlandske kredittinstitusjoner.

I denne artikkelen vil en gi en samlet oversikt over norske bankers engasjementer i utenlandske kredittinstitusjoner. En vil søke å belyse bankenes motivering for å engasjere seg i utlandet, for engasjementenes form og bakgrunnen for valg av vertsland for de viktigste etableringene. Det vil videre bli redegjort for hva norsk lovgivning sier om norske bankers deltakelse i utenlandske finansinstitusjoner. I denne forbindelse vil en også komme inn på tilsynsspørsmålet og hvilke forpliktelser en

*Teksttabell 1. Norske bankers eierdeltakelse i utenlandske finansinstitusjoner
pr. 1. april 1976*

	Heleid datter- selskap	Datter- selskap eid sam- men med andre norske banker	Datter- selskap eid sam- men med banker fra nor- diske land	Eierinter- esser sammen med ban- ker også utenfor Norden	Represen- tasjons- kontor, heleid eller deleid
Andresens Bank	1			6	1
Bergen Bank		1	1	5	1
Bondernes Bank		1			
Christiania Bank og Kreditkasse	1			3	1
Den norske Creditbank	1		1	12	3
Fellesbanken				2	
Forretningsbanken		1		1	
Rogalandsbanken				1	
Samvirkebanken				1	

Kilde: Norges Bank.

*Teksttabell 2. Oversikt over utenlandske finansinstitusjoner hvor norske banker eier
ti prosent eller mere av aksjekapitalen*

Navn på utenlandsk finansinstitusjon	Etableringssted	Aksjekapital	Norske deltaker- banker	Norske deltakerbankers andel av aksjekapitalen	Dato for de norske ban- kers deltakelse
Andresens International S.A.	Luxembourg	Lux.frcs. 250 mill.	Andresens Bank	Lux.frcs. 250 mill.	1973
Christiania Bank og Kreditkasse S.A.	»	» 250 mill.	Christiania Bank og Kreditkasse	» 250 mill.	1973
Den norske Creditbank S.A.	»	» 750 mill.	Den norske Creditbank	» 750 mill.	1974
Bergen Bank International & Co. S.A.	»	» 250 mill.	Bergen Bank	» 162,5 mill.	1975
			Bøndernes Bank	» 25 mill.	
			Forretningsbanken	» 62,5 mill.	
Nordic Bank Ltd.	London	£ 9,00 mill.	Den norske Creditbank	£ 3,00 mill.	1970
Scandinavian Bank Ltd.	»	£ 20,25 mill.	Bergen Bank	£ 4,05 mill.	1970
Banque Nordéurope S.A.	Luxembourg	Lux.frcs. 300 mill.	Fellesbanken	Lux.frcs. 37,5 mill.	1973
Banque Scandinave en Suisse	Genève	Sv.frcs. 35 mill.	Bergen Bank	Sv.frcs. 6,3 mill.	1964
Finanzierungsgesellschaft Viking	Zürich	Sv.frcs. 60 mill.	Andresens Bank	Sv.frcs. 4 mill.	1969
			Bergen Bank	Sv.frcs. 4 mill.	1958
			Fellesbanken	Sv.frcs. 4 mill.	
Manufacturers Hanover	Paris	Fr.frcs. 65 mill.	Den norske Creditbank	Fr.frcs. 6,5 mill.	1967
Banque Nordique	Zürich	Sv.frcs. 20 mill.	Andresens Bank	Sv.frcs. 5,0 mill.	1969
Neue Bank A.G.	»	Sv.frcs. 55 mill.	Den norske Creditbank	Sv.frcs. 12 mill.	1964
Nordfinanz-Bank					
Ship Mortgage International N.V.	Holland	H.fl. 50 mill.	Den norske Creditbank	H.fl. 5 mill.	1968

Kilde. Norges Bank.

moderbank har overfor et datterselskap i utlandet og den praksis norske myndigheter har fulgt med hensyn til å godkjenne utenlandsetableringer.

Omfanget av eierinteresser i utenlandske finansinstitusjoner

I begynnelsen av 1976 deltok i alt ni norske banker med eierandeler i 32 utenlandske kredittinstitusjoner.

Teksttabell 1 viser hvordan de enkelte norske bankers eierinteresser fordeler seg på typer av utenlandske finansinstitusjoner. Oversikten viser bare antall utenlandske finansinstitusjoner de enkelte norske banker har eierinteresser i, og sier ikke noe om størrelsen på eierandelene.

I teksttabell 2 gis det en mere detaljert oversikt over de største eierinteressene norske banker har i utenlandske finansinstitusjoner. De utenlandske finansinstitusjonene hvor norske banker eier ti prosent av aksjekapitalen eller mer, er tatt med i denne tabellen.

Norske bankers første deltakelse i utenlandske finansinstitusjoner fant sted i samarbeid med banker også utenfor Norden. Den eldste utenlandsetablering norske banker i dag deltar i, er Finanzierungsgesellschaft Viking. Dette selskapet ble i 1958 etablert i Zürich og hadde da én norsk interessent, Bergens Privatbank. Andre norske banker, Fellesbanken og Andresens Bank, kom senere med som aksjonærer. Til sammen eier disse tre bankene i dag 20% av aksjene i Viking. I og med at også andre norske interessenter enn banker deltar i dette skipsfinansieringsselskapet, er over 65% av en samlet aksje-

kapital på 60 mill. sveitser-francs på norske hender.

Bergens Privatbank og Den norske Creditbank deltok i 1964 i etableringen av henholdsvis Banque Scandinave en Suisse, Genève, og Nordfinanz-Bank, Zürich. Begge disse bankene er hovedsakelig eid av nordiske banker. I dag eier Bergen Bank 18% av aksjene i Banque Scandinave en Suisse og Creditbanken ca. 22% av aksjene i Nordfinanz-Bank.

Sammen med banker i og utenfor Norden er Andresens Bank aksjonær i Neue Bank A.G., Zürich. Andresens Bank kom med i 1969 og eier i dag en fjerdedel av aksjene i denne sveitsiske banken. I 1968 kom Christiania Bank og Kreditkasse med i Anglo Nordic Bank Ltd. i Zürich, men solgte sine interesser igjen i 1975.

Den norske Creditbank er den norske bank som har flest eierinteresser i finansinstitusjoner hvor også banker utenfor Norden deltar. Creditbanken kom i 1967 med i Manufacturers Hanover Banque Nordique i Paris og i 1968 med i Ship Mortgage International i Holland. I begge disse institusjonene eier Creditbanken i dag 10% av aksjene. Av Creditbankens andre engasjementer kan en i denne forbindelse nevne at banken har mindre aksjeposter i en utviklingsbank og et finansieringsselskap i Afrika og i tilsvarende institusjoner i Asia.

Enkelte mindre norske banker har også minoritetsinteresser i utenlandske finansinstitusjoner. Forretningsbanken, Rogalandsbanken og Bergens Kreditbank (i dag Bergen Bank) kom i 1970 med i United California Bank in Basel A.G. De tre norske bankene eier i dag noe over 3% av aksjene i denne sveitsiske banken.

I 1973 deltok Fellesbanken i etablerin-

gen av Banque Nordeurope S.A. i Luxembourg. Denne banken er i all hovedsak nordisk-eid, og Fellesbankens aksjepost utgjør 12,5% av den samlede aksjekapital.

Norske banker deltar i bare to helt nordisk-eide banker. Disse er Nordic Bank Ltd. og Scandinavian Bank Ltd., begge etablert i London i 1970. Nordic Bank eies med en tredjedel hver av en norsk, finsk og svensk bank. Fra Norge er det Den norske Creditbank som deltar. Nordic Bank har en samlet aksjekapital på 9 mill. pund. I 1975 etablerte banken et avdelingskontor i Singapore.

Bergen Bank er – sammen med banker fra Sverige, Danmark, Finland og Island – eier av Scandinavian Bank. Av bankens samlede aksjekapital på vel 20 mill. pund har Bergen Bank bidratt med en snau femtedel. Scandinavian Bank etablerte i begynnelsen av 1975 et heleid finansieringsselskap i Hong Kong og senere et representasjonskontor i Bahrein. Det er bankbestemmelsene i Hong Kong som var avgjørende for at Scandinavian Bank etablerte sin avdeling der som *finansieringsselskap*, og ikke som filial eller som heleid datterbank.

I løpet av de siste tre årene er det i Luxembourg etablert fire helt norskeide datterbanker. Den første – Christiania Bank og Kreditkasse International S.A. – ble åpnet i mai 1973 og eies hundre prosent av Christiania Bank og Kreditkasse. Senere har Andresens Bank og Den norske Creditbank tilsvarende etablert hver sin datterbank.

I begynnelsen av 1976 ble en fjerde norsk-eid bank åpnet i Luxembourg. Denne banken, Bergen Bank International & Co. S.A., eies i fellesskap av tre norske

banker. Eierfordelingen er slik at Bergen Bank har 65%, Forretningsbanken 25% og Bondernes Bank 10% av aksjene.

I tekstabell 1 er også representasjonskontorer tatt med. De fire største forretningsbankene har til sammen seks representasjonskontorer, hvorav Den norske Creditbank alene har tre. Representasjonskontorene er plassert i London, New York, Tokio, Abu Dhabi, Sao Paulo og Singapore.

Hvorfor etableringer i utlandet?

Hovedhensikten for de norske bankene med å delta i utenlandske finansinstitusjoner, er å kunne være med å tilby norsk næringsliv konkurransedyktige internasjonale banktjenester. Norsk næringslivs behov for internasjonale banktjenester har i etterkrigstiden økt i takt med dets multinasjonalisering. Tradisjonelt har skipsfarten vært Norges mest internasjonaliserte næring. I de senere årene har imidlertid også industrien økt sin virksomhet i utlandet. Ikke minst har oljevirkosomheten i Nordsjøen økt industriens internasjonalisering og behov for internasjonale banktjenester.

Den norske kredittlovgivning gjør det vanskelig for banker etablert i Norge, å kunne tilby internasjonale banktjenester til konkurransedyktige betingelser. Etter kredittloven kan banker i Norge pålegges å holde likviditetsreserver og plassere i ihendehaverobligasjoner. Likviditetsreservene fastsettes som en prosentandel av bankenes samlede forvaltningskapital, mens plasseringsplikten er satt i forhold til veksten i forvaltningskapital. Både reservekrav og plasseringsplikt omfatter således banke-

nes valutainnlån og -utlån på linje med innlån og utlån i norske kroner.

Kredittlovgivningen i f. eks. Storbritannia, Frankrike og Luxembourg er på dette punkt forskjellig fra den norske. I disse landene er bankenes valutainnlån (eller valutainnskudd) sammen med valuta-utlån fritatt for kredittpolitiske krav av den typen som gjelder i Norge. Fordi de fordringer den norske kredittlov krever at bankene skal plassere i, gir mindre avkastning enn hva bankene må betale for utenlandske lån, kan banker i utlandet tilby norsk næringsliv billigere valutalån enn det banker lokalisert i Norge kan. På tilsvarende måte vil de kunne tilby bedre vilkår enn norske banker for innskudd i valuta fra norske foretak.

Spørsmålet om å frita norske bankers valutainnlån og -utlån fra plasseringsplikt og reservekrav, har vært grundig overveid uten at en har funnet fram til noen løsning som samtidig kunne sikre den nødvendige kredittpolitiske kontroll. Men selv om kredittlovgivningen i Norge skulle bli endret på dette punkt, ville nok bankene fortsatt ha behov for utenlandske etableringer på grunn av den nære kontakt det gir med de internasjonale finanssentra.

Etableringsform og etableringssted

Formen på utenlandsetableringene er bestemt ut fra det behov de norske bankene har ønsket å dekke. De norske bankenes første engasjementer i utlandet var som deleiere i utenlandske *finansinstitusjoner*. Av de første etableringene norske banker deltok i, tok spesielt to sikte på finansiering av norsk skipsfart. Dette gjelder Finanzierungsgesellschaft Viking og Ship Mortgage

International. Andre etableringer har tatt sikte på å dekke et bredere felt av norsk næringsliv.

I starten var ikke behovet så stort at det ville svare seg for norske banker å etablere heleide datterbanker. En hadde til å begynne med også liten erfaring med bankvirksomhet i utlandet. Det relativt nære forhold mellom bankene i Norden gjorde det derfor naturlig for norske banker i stor grad å satse på deltakelse i mer eller mindre *fellesnordiske utenlandsetableringer*. Men ettersom den enkelte banks utenlandsaktivitet økte, fant de største forretningsbankene det gunstig å etablere egne *heleide datterselskaper*. Slike banker vil naturlig nok være lettere å kontrollere, enten alle aksjene er samlet på én hånd, eller som for Bergen Bank International, på bare norske hender, men med aksjemajoriteten hos en enkelt eier.

Et alternativ til heleide datterselskaper ville være etablering av *filialer* i utlandet. Bankenes kontroll med slike utenlandsavdelinger ville vært mer direkte enn med datterselskaper. En filials virksomhet vil imidlertid inngå som en del av moderbankens virksomhet, og dermed måtte rette seg etter de eksisterende bestemmelser i Norge om plasseringsplikt og reservekrav. En filial vil derfor på dette punkt ikke bedre de norske bankenes konkurransemessige stilling overfor utenlandske banker. Et heleid datterselskap i utlandet omfattes derimot ikke av bestemmelsene i den norske kredittloven. Lån norske foretak tar opp gjennom norske bankers datterbanker i utlandet, er på den andre siden selvsagt underlagt den samme kontroll som andre lån i utlandet og således på denne måten underlagt en kredittpolitisk regulering.

De norske bankenes første engasjementer i utlandet ble lokalisert til Sveits. Etter krigen, men før Euro-dollarmarkedets tid utgjorde Sveits et finanssenter i Europa for langsiktig kapital. I denne tiden var London stort sett bare et senter for betalingsformidling, og da spesielt myntet på sterling-området. Framveksten av Euro-dollarmarkedet har imidlertid gjort London til et senter for et bredere spektrum av internasjonale finanstransaksjoner. Luxembourg er i forbindelse med en senere framvekst av Euro-DM-markedet blitt et senter for dette.

Christiania Bank og Kreditkasse var den første norske banken som etablerte seg i Luxembourg. På bakgrunn av de forhold som tidligere er nevnt, søkte Kreditkassen om å få etablere et heleid datterselskap i Luxembourg. Dette er et mønster andre norske banker senere har fulgt.

Selv om London er det største finanssentret i Europa, er alle de norsk-eide datterbankene lokalisert i Luxembourg. Dette har sammenheng med at de gjeldende engelske bestemmelser fører til at en bank i London må ha et relativt stort administrativt apparat. De norske bankene har i denne omgang funnet det for kostbart å etablere sine heleide selskaper i London. To av de største forretningsbankene i Norge deltar dessuten i *nordiskeide* banker i London. Disse datterbankenes virksomhet er av et slikt omfang at en London-etablering blir regningssvarende.

Kravene til en banketablering i Luxembourg er mere beskjedne. Myndighetene i landet krever at en bank i Luxembourg må ha en aksjekapital på minimum 250 mill. Lux. Francs. Bankene i Luxembourg må videre holde en likviditetsmargin på 30 prosent av aktiva. Det betyr at 30% av en

banks aktiva må bestå av kontanter, bankinnskudd, diskonterbare vekslers eller andre likvide papirer. Likviditetsmarginen kan holdes i en hvilken som helst valuta. Ellers er husleiene og telefontakstene i Luxembourg forholdsvis lave, og det stilles nokså beskjedne krav til administrasjonens størrelse. Dette gjør at driftsutgiftene for en bank i Luxembourg blir lavere enn i London.

Som nevnt tidligere, har de største forretningsbankene enkelte representasjonskontorer i utlandet. Representasjonskontorene kan ikke selv yte banktjenester, men formidler kontakt mellom kunder i utlandet og vedkommende bank. Dessuten fungerer representasjonskontorene som informasjonskontor for bankene.

Norsk lovgivning om banketableringer i utlandet. Tilsynsproblemer

På lik linje med andre innlendinger som ønsker å foreta direkte investeringer i utlandet, må norske banker som ønsker å delta i utenlandske finansinstitusjoner, ha tillatelse i henhold til valutabestemmelsene. Norges Bank er av Handelsdepartementet gitt avgjørelsesmyndighet i slike saker.

Så lenge norske banker bare ervervet minoritetsinteresser i utenlandske finansinstitusjoner, behøvede bankene bare tillatelse til den valutamessige siden av saken. Da Kreditkassen i 1973 søkte om å etablere et heleid datterselskap i Luxembourg, mente Bankinspeksjonen at saken også burde vurderes i forhold til forretningsbanklovens §8. I denne paragrafen heter det blant annet at en bank må ha tillatelse fra Kongen for å kunne etablere en filial eller ha en avdeling utenfor den kommunen

hvor banken er registrert. Finansdepartementet sluttet seg til dette syn, og norske bankers etableringer i utlandet er således underlagt konsesjonsplikt. Avgjørelse i enkeltsakene skjer i Finansdepartementet etter at Bankinspeksjonen og Norges Bank har avgitt uttalelse.

Norske bankers etableringer i utlandet reiser en del kontroll- og tilsynsmessige problemer. Et datterselskap av en norsk bank i f.eks. Luxembourg er en selvstendig juridisk enhet og er registrert som et luxembourgsk selskap. Datterselskapet ligger således helt under de luxembourgiske og utenfor de norske myndigheters tilsynsområde.

Eier- og datterbankens virksomhet er normalt sterkt sammenvevd. De betjener ofte de samme kunder, de har et visst mellomregnskap, og eierbanken garanterer ofte for datterbankens lån. Datterbankens finansielle stilling kan derfor virke ganske sterkt inn på eierbanken. På denne bakgrunn er det et behov for kontakt og samarbeid mellom tilsynsmyndighetene i eierbankens land og vertslandet.

Strengt juridisk er en eierbank bare ansvarlig for den egenkapital den har skutt inn i datterbanken, og de lånebeløp den eventuelt har garantert for. Men i praksis strekker eierbankens ansvar seg lengre enn som så. De britiske myndighetene har på et vis forsøkt å formalisere et slikt videregående ansvar. Utenlandske banker som eier banker i London, har måttet avgi en erklæring hvor de bekrefter at de som aksjeeiere har til hensikt å sikre at datterbanken vil opprettholde en solid finansiell stilling. Dette innebærer at eierbankene vil måtte opptre som "lenders of last resort" og støtte en datterbank i vansker. (Som

aksjeeiere i henholdsvis Scandinavian Bank og Nordic Bank har Bergen Bank og Den norske Creditbank avgitt slike erklæringer.) Norges Bank har sagt seg innforsått med dette og gitt tilsagn om vanlig likviditetsmessig støtte, også om behovet for dette skulle være oppstått som følge av eierbankens støtte til en datterbank.

Utenlandske banker som eier finansinstitusjoner i Sveits som driver med langsiktig utlåning på basis av kortsiktig innlåning, har på noe tilsvarende måte måttet garantere for sine datterbankers virksomhet.

Luxembourg har foreløpig ikke krevd noen formalisering av det videre ansvarsforhold mellom eier- og datterbank. Det at datterbankene bærer samme navn som moderbanken, og det at de samme personene sitter i styrene for datter- og eierbankene, gjør likevel det faktiske ansvarsforhold ganske bindende.

Spesielt komplisert blir ansvarsforhold og dermed tilsynsspørsmålet når de utenlandske datterbankene igjen foretar "knoppskytinger" i form av etableringer i andre land. Tre utenlandske banker hvor norske banker er medeiere, har foretatt slike "knoppskytinger". Av hensyn til kontrollforholdene må slike videre etableringer godkjennes av Norges Bank.

På internasjonalt plan arbeides det med tilsyns- og kontrollforhold ved etableringer av datterbanker i utlandet. Sentralbanksjefene i "10-landsgruppen" har nedsatt en komité for å komme fram til visse retningslinjer for et samarbeide mellom tilsynsmyndighetene i eierland og vertsland. Resultatet av dette arbeidet vil få betydning også for norske myndigheter selv om Norge ikke er med i "10-landsgruppen".

*Praksis for godkjenning av utenlands-
etableringer*

Norske myndigheter har hittil ført en liberal praksis med hensyn til å godta norske bankers deltakelse i utenlandske finansinstitusjoner. Ingen søknad om slik etablering er blitt avslått. På grunn av det nære

forhold som eksisterer mellom eier- og datterbanker, og fordi de større norske bankenes disposisjoner er av vesentlig betydning for norsk næringsliv, er det nødvendig at man gjennom lovgivningen har adgang til regulering av etableringer av datterbanker i utlandet og til kontroll med deres virksomhet.

Likviditetsstatistikk og prognoser

*Svein Gjedrem,
konsulent i Pengepolitisk avdeling
i Norges Bank*

Innledning

I norsk penge- og kredittpolitikk legges det stor vekt på styring av forretnings- og sparebankenes utlån. Bortsett fra kortere perioder med direkte utlånsregulering, har denne styringen i de senere år skjedd indirekte ved at myndighetene påvirker likviditetsutviklingen i banksystemet. En avgjørende forutsetning for at myndighetene skal kunne drive en fornuftig likviditetspolitikk, er at en til enhver tid har kjennskap til bankenes likviditetssituasjon, og at en kan lage rimelige anslag over fremtidig utvikling i deres likviditet.— Dette er bakgrunn for den vekt Norges Bank legger på å utarbeide rask og omfattende statistikk på dette område og på å analysere likviditetsutviklingen på grunnlag av den.

Likviditetsstatistikk for bankene kan utarbeides med to forskjellige utgangspunkt. For det første kan en benytte bankenes regnskap som blir publisert månedlig i Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk, for det andre kan en bruke Norges Banks regnskap. Sentralbankens regnskap gir tilstrekkelig med data for å få fram et totalbilde av banklikviditeten og hvordan denne påvirkes av de ulike typer transaksjoner myndighetene deltar i. Fordelen med å bruke denne innfallsvinkelen, er at statistikken da kan lages både raskere og for

kortere tidsperioder enn den førstnevnte metoden gir mulighet for. Det er gjort nærmere rede for oppbyggingen av Norges Banks statistikk over bankenes likviditet i en artikkel i Penger og Kreditt nr. 2/1975.

Historikk

Det er utarbeidet likviditetstabeller i Norges Bank siden midten av 1950-årene. De første tabellene ble laget på grunnlag av 14-daglige utdrag fra sentralbankens regnskap. Tabellene viste utviklingen i bankenes og publikums likviditet samlet. Begrepet "likviditet" omfattet da seddelomløpet, bankenes innskudd på folio i Norges Bank samt bankenes og publikums beholdning av statskasseveksler. Imidlertid var det først etter at en fikk kredittloven i 1965 med likviditetsreservekrav som sentrale virkemidler, at en virkelig fattet interesse for løpende likviditetsstatistikk. Likviditetsstatistikken er endret flere ganger etter 1965, og endringene gjelder både hvilke sektorer den dekker og til hvilke tidsperioder den gjelder for. Dessuten har en definert nye likviditetsbegrep, fordi det regelverk bankene må rette seg etter, er blitt endret.

For det første er sektorspesifikasjonen endret slik at det er mulig å skille mellom bankenes likviditet og publikums likviditet.

For det andre har en etter hvert kunnet gi separate oppgaver over utviklingen i forretningsbankenes likviditet og sparebankenes likviditet. Noe fullstendig bilde av sparebankenes kan en imidlertid ikke gi med utgangspunkt i Norges Banks regnskap fordi en ikke kan få med deres nettoinnskudd i forretningsbankene (se nedenfor).

Fra og med 1974 har en ved hjelp av daglige utdrag fra Norges Banks regnskap kunnet lage oversikter over likviditetsutviklingen fra dag til dag. Oversiktene utarbeides to ganger ukentlig med tre–fire dagers lag i tallene.

Likviditetsbegrep

Som nevnt, vil en legge vekt på ulike likviditetsbegrep alt etter hvilke regler bankene må rette seg etter. Da primærreservekravet ble tatt i bruk som likviditetspolitisk virkemiddel, var det således naturlig å operere med et likviditetsbegrep som viste utviklingen i bankenes primærreserver. Videre kan nevnes at bankenes opplåning i Norges Bank har økt kraftig de siste 10–15 årene i forhold til veksten i bankenes forvaltningskapital, og dette må få følger for de definisjoner en opererer med i likviditetsstatistikken. Opplåningen i sentralbanken er økt delvis som følge av liberaliserte regler og delvis som følge av sterkere svingninger i banklikviditeten (noe som igjen har sammenheng med sterkere svingninger i netto ut/innbetalinger fra det offentlige).

Det meste av bankenes lån i sentralbanken er av kortsiktig karakter, og endringer i lånene er i stor grad uttrykk for deres likviditetstilpasning. En kan følgelig ikke

oppfatte en økning i bankenes primærreserver som følge av låneopptak i Norges Bank som en bedring i deres likviditetsmessige stilling.

Det likviditetsbegrep en derfor i dag tillegger største vekt, er "frie primærlikvider", dvs. beholdning av primærreserver som ikke er bundet i henhold til kredittlovens primærreservekrav eller bankenes egne krav og heller ikke er skaffet til veie ved opplåning i sentralbanken; frie primærlikvider = primærlikvider minus pliktige primærreserver (eller bankenes egne krav) minus lån i Norges Bank. For perioder hvor bankene ikke er pålagt primærreservekrav, regner en med at bankenes egne likviditetskrav er 2% i sparebankene og 3% i forretningsbankene.

Tidligere gjaldt lovens likviditetskrav bankenes beholdning av primær- og sekundærlikvider (dvs. primærlikvider plus stats- og statsgaranterte obligasjoner), og da opererte en naturlig nok med et likviditetsbegrep i statistikken som omfattet alle disse aktivapostene.

Som nevnt, er nå "frie primærlikvider" det sentrale begrep. Det gir et mål på bankenes kronelikviditet. Under systemet med faste valutakurser plasserte bankene gjerne eventuell overskuddslikviditet som innskudd i utenlandske banker, og disse innskuddene kunne oppfattes som en slags sekundærlikviditet. I dagens situasjon med mer fleksible valutakurser er nok likviditetsgraden av innskuddene i utlandet mindre som følge av usikkerhet knyttet til fremtidig valutakursutvikling. Utviklingen i bankenes netto valutalikviditet (dvs. nettoinnskudd i utenlandske banker) følges imidlertid fortsatt relativt nøye, og myndighetene har virkemidler både i henhold til

valutaloven og kredittloven som kan settes inn for å hindre en eventuell innenlandsk kredittkspansjon ved at bankene trekker hjem valuta og veksler den om i kroner.

Statistikk som viser utviklingen i de mer omfattende likviditetsbegrepene som er nevnt ovenfor, kan ikke lages bare ved hjelp av oppgaver fra Norges Banks regnskap. Med utgangspunkt i sentralbankens regnskap kan en heller ikke få noe fullstendig bilde av sparebankenes likviditet siden denne bankgruppen i stor grad plasserer kortsiktige midler som innskudd i forretningsbanker. Tall for bankenes beholdning av obligasjoner, for bankenes nettovalutalikheder og for sparebankenes nettoinnskudd i forretningsbankene må en til Byråets bankstatistikk for å finne.

Endelig et par kommentarer til valget av likviditetsbegrep. Som nevnt innledningsvis, forsøker myndighetene å styre bankenes utlån via deres likviditet. Dette er mulig (på kort sikt) fordi bankene ventelig tilpasser utlånene til sine marginale rentekostnader på den måten at de er mer tilbakeholdne med å gi nye lån jo mer de marginalt må betale for å skaffe seg midler.— Bankenes marginale rentekostnader gjenspeiler seg i den kortsiktige interbankrenten (renten på lån bankene imellom) og renten på marginale lån i Norges Bank. Disse to rentene vil stort sett variere i takt. En bank vil ikke låne i Norges Bank hvis den kan skaffe seg midler billigere på interbankmarkedet. Tilsvarende vil en bank heller betale ned på lån i sentralbanken enn å tilby midler på interbankmarkedet hvis interbankrenten er lavere enn det banken må betale for lånet i sentralbanken. Når likviditeten i bank-systemet er stram, må bankene låne "mye" i Norges Bank, og reglene for bankenes automatiske låneadgang i sentralbanken er utformet slik at jo mer en bank låner (i en

to måneders periode), desto større blir renten på det marginale lånet. Låneadgangen i en låneperiode omfatter tre låne-transjer, for tiden med rente på 5% i første transje, 8% i annen transje og 10 1/2 % i tredje transje. En regner med andre ord med en sammenheng mellom bankenes likviditet og deres utlånsaktivitet via marginalrentene på lån i Norges Bank (eller via interbankrenten).

Av drøftingen ovenfor følger at foruten "likviditet" målt ved frie primærlikvider, er marginalrenten på lån i Norges Bank en viktig størrelse når likviditetsanalyser og -prognoser skal utarbeides.

Sesongmønster

De daglige likviditetstabellene har avdekket et klart sesongmønster i utviklingen i bankenes frie primærlikvider. En vil nedenfor gjøre rede for hva som ligger bak dette sesongmønsteret.

På grunnlag av Norges Banks regnskap kan en sette opp følgende sammenheng for endringer i bankenes kronelikviditet (se nevnte artikkel i Penger og Kreditt nr. 2/1975):

1. Nettoutbetalinger ved statens og andre offentlige konti i Norges Bank
- 2. Økning i publikums kassehold
- +3. Bankenes nettovalutasalg til Norges Bank
- +4. Økning i bankenes sjekk-kreditter i Norges Bank
- +5. Nettoutbetalinger ved Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta fra banker
- 6. Økning i pliktige primærreserver (eller bankenes egne krav)

= Økning i "frie primærlikvider"

Faktorene 1, 2 og 4 ovenfor følger et relativt klart sesongmessig mønster.

Når det gjelder første faktor, "Transaksjonene over statens og andre offentlige konti", er sesongmønsteret særlig preget av reglene for overføringer av skatter og avgifter til det offentlige. Fra et likviditets-synspunkt er de viktigste skatte- og avgiftstypene følgende: forskuddstrekk pluss arbeidsgiveravgift til Folketrygden, forskuddsskatten (betales av selvstendige næringsdrivende), etterskuddsskatten (betales av aksjeselskap), ordinær merverdiavgift, merverdiavgift fra landbruk, skogbruk og fiske.

Innbetalingsreglene for de direkte skattene kan noe forenklet beskrives på følgende måte: Overføring av forskuddstrekk og arbeidsgiveravgift finner sted seks ganger årlig, mens forskuddsskatten og etterskuddsskatten begge innbetales i fire terminer. Overføringene av forskuddsskatt finner sted på tidspunkt da også forskuddstrekk overføres. Det samme gjelder bare delvis overføringene av etterskuddsskatten. All innbetaling av direkte skatt foregår i flere trinn. Først overføres midlene fra de næringsdrivende til spesielle skattekonti i bankene. Dette påvirker ikke banksystemets likviditet. Gjennomsnittlig syv-åtte dager senere skjer overføring fra bankene til skattemyndighetenes konti i Postgiro. En kan da registrere en likviditetsinndragning. Etter ytterligere noen dager fordeles skattemidlene på staten, de sosiale trygder og kommunene. Overføringene til kommunene medfører en likviditetstilførsel til banksystemet, idet en betydelig del settes inn på konti i private banker.

Overføring av ordinær moms skjer også i seks terminer, mens "landbruksmomsen"

bare overføres en gang årlig, i midten av april.

Tilbakebetaling av for meget innbetalt skatt og innbetaling av restskatt påvirker også sesongmønsteret for bankenes likviditet. Tilbakebetalingen foregår særlig i månedene september-oktober og virker da ekspansivt på banklikviditeten. Inndragningen ved overføring av restskatt strekker seg over et lengre tidsrom og gjelder også vanligvis et noe mindre beløp.

Sesongmønsteret for utviklingen i *publikums kassehold* er dominert av folks behov for kontanter i forbindelse med ferier og høytider. Særlig er uttaket fra bankene stort i julehandelen, for påskeferien og for sommerferien.

At bankene får såkalte *sjekk-kreditter* i Norges Bank, skyldes postgang – det tar tid fra en sjekk mottas, til den kan belastes den bank sjekken er trukket på. Omfanget av sjekk-kreditter vil være særlig stort når bankene skal overføre betydelige midler til det offentlige, altså i forbindelse med skatteoverføringene.

Prognoser

I likviditetspolitikken, så vel som i den økonomiske politikk ellers, er det vanskelig både å fastsette tidspunktet for et tiltak ("timing") og styrken på det ("dosering"). Likviditetsprognoser vil her være til hjelp. Fra myndighetenes synspunkt kan det være greiest at prognosene viser utviklingen i bankenes likviditet (målt ved frie primærlikvider) forutsatt uendret kredittpolitisk virkemiddelbruk. Ved hjelp av prognosene kan en da si når virkemidlene må endres og i hvor stor grad det må skje for å gi en

ønsket utvikling i bankenes frie primærlikvider og bankenes marginale rentekostnader.

Ved hjelp av tall fra nasjonalbudsjettet, det opprinnelige så vel som det reviderte, kan anslag for endring i banklikviditeten i løpet av et år utarbeides. For "timingene" av virkemiddelbruken er det imidlertid viktig at en har prognoser for kortere perioder. For å finne de marginale rentekostnadene ved bankenes lån i Norges Bank, må en vite hvor langt opp i lånetransjens bankene vil komme i løpet av en låneperiode (to måneder). Slik den automatiske låneadgangen er utformet — med størrelsen på lånetransjens satt i forhold til kumulerte dagslån innen en to-måneders periode — må en da ha tall for bankenes lån fra dag til dag.

I Norges Bank utarbeides prognoser over utviklingen i bankenes likviditet på årsbasis med fordeling av likviditetsvirkningen på de enkelte månedene. Disse prognosene revideres (i det minste) ved hver nasjonalbudsjettrevisjon. Dessuten lages det ved begynnelsen av hver låneperiode prognoser over utviklingen i banklikviditeten fra dag til dag i fremtidige to-månedersperioder. Det er kjennskapet til sesongmønsteret for viktige likviditetspåvirkende faktorer som gjør det mulig å utarbeide slike prognoser over utviklingen fra måned til måned og fra dag til dag. Prognosene er til internt bruk.

For "Transaksjoner over statens og andre offentlige konti" kan anslag for likviditetsvirkningen på årsbasis utarbeides ved hjelp av tall fra nasjonalbudsjettet. Nettoutbetalingene fra statens og andre offentlige konti tilsvare grovt regnet "Nedgang i statens kontantbeholdning". Det er imidlertid ikke alle netto utbetalinger som påvir-

ker banklikviditeten, og disse må en korrigere for. Det gjelder statens transaksjoner med utlandet, økning i statens statskasservekselgjeld og endelig statens transaksjoner med Norges Bank.

Ved fordelingen av likviditetsvirkningene av "Transaksjoner over statens og andre offentlige konti" på de enkelte måneder og dager kan en ta utgangspunkt i sesongmønsteret for nettoutbetalingene. Som nevnt, er dette preget av innkrevningsreglene for skatter og avgifter. Videre må en ta hensyn til visse andre forhold. Blant slike kan nevnes at myndighetene kan ha særskilte målsettinger om fordelingen av utgifts- og inntektsposter over året, slik som tilfelle er i inneværende år. Videre kan nevnes at visse typer transaksjoner får endret sin relative betydning fra år til år, og at dette er noe som igjen påvirker det "sesongnormale" mønster for inn- og utbetalinger fra det offentlige. Et eksempel på dette er statens store aksjekjøp i 1975.

Siden det offentlige ikke utarbeider budsjetter for kortere perioder enn et år, kan det være vanskelig på forhånd å få kvantifisert virkningene av slike forhold som er nevnt her, og dette bidrar til å gjøre de månedlige og daglige likviditetsprognoser usikre.

De siste årene har *Publikums kassehold* økt stadig sterkere. I 1972 var økningen 753 mill. kroner, i 1973 644 mill. kroner, i 1974 1 291 mill. kroner og i 1975 1 540 mill. kroner. En ren trend-fremskrivning skulle tilsa at publikums kassehold vil øke med mellom 1,5 og 2 milliarder kroner i 1976. Et bedre anslag over utviklingen i publikums kassehold på årsbasis kan en kanskje få ved for eksempel å sette endring i kasseholdet i forhold til endring i nasjo-

nalproduktet eller et annet mål på verdien av den totale transaksjonsmengde. Publikums kassehold følger et forholdsvis fast sesongmønster, og utviklingen fra måned til måned og fra dag til dag kan derfor anslås.

På grunn av overgang til simultan bokføring vil Norges Banks *sjekk-kreditter* til bankene falle bort i ikke alt for fjern fremtid. Fram til da kan en regne med at disse kredittene vil følge sitt vanlige mønster.

Norges Banks nettovalutasalg til bankene vil avhenge av hvilken valutakurspolitikk som føres. Gjennom avtaler med andre lands sentralbanker (slangesamarbeidet) har Norges Bank bundet seg til å holde kursendringene innenfor visse grenser. I praksis har Norges Bank det siste året intervenert slik at kursen på norske kroner har holdt seg godt innenfor de ytterkursene som er fastsatt gjennom slangesamarbeidet. En følge av en slik valutakurspolitikk er at Norges Bank må dekke opp en eventuell overskuddsetterspørsel ved salg av valuta i det norske valutamarkedet.

Et anslag på hvor stor overskuddsetterspørsel etter valuta som er forutsatt i nasjonalbudsjettet, kan en finne ved å ta anslaget for "importoverskuddet i privat og kommunal sektor" og trekke fra "kapitalinngang fra utlandet til private og kommuner". En har da forutsatt at bankene ikke vil finansiere noe av importoverskuddet ved å trekke på egne valutabeholdninger.

Anslaget på overskuddsetterspørselen etter valuta gir et visst bilde av hvor mye valuta Norges Bank vil måtte selge på årsbasis. På kortere sikt enn et år er det

imidlertid vanskelig å si noe bestemt om retningen og omfanget av valutaintervensjonene. Erfaringen har vist at intervensjonene ikke finner sted jevnt og med mindre beløp, men snarere med meget store beløp innenfor korte perioder, og det er vanskelig å forutsi når disse store intervensjonene kommer.

For å kunne utarbeide likviditetsprognoser, må en ha oversikt over alle Norges Banks transaksjoner, med andre ord også over andre enn dem som gjelder kreditt til banker og kjøp av valuta fra banker. Av Norges Banks øvrige transaksjoner som er av særlig betydning for likviditetsutviklingen, kan nevnes: publikums innskudd i Norges Bank i form av skattefrie fondsavsetninger, Norges Banks innskudd i banker og Norges Banks nettokjøp av obligasjoner fra den private sektor. Når det gjelder de sistnevnte transaksjoner, finner de særlig sted i forbindelse med reduksjoner i plasseringsplikten og har da delvis karakter av et virkemiddel i likviditetspolitikken. — Norges Banks innskudd i banker er et virkemiddel som brukes for å tilføre likviditet til særlig utsatte banker. — Endringer i de skattefrie fondsavsetninger skjer bare i ubetydelig utstrekning med mindre det er endring i gjeldende regler. I 1975 hadde en eksempel på to slike regelendringer i form av ekstraordinær frigivning av bundne midler. Når beslutning om endring i disse virkemidlene først er truffet, er det forholdsvis enkelt å få tatt hensyn til dem i prognosene.

Anslaget for utviklingen i frie primærlikvider kan også brukes til å anslå bankenes lån i Norges Bank. En reduksjon i frie primærlikvider kan, som en har sett,

komme til uttrykk ved en reduksjon i beholdningen av primærlikvider eller ved en økning av lånene i sentralbanken. Historiske data viser at bankenes beholdning av primærlikvider (ut over pliktige reserver) ikke reduseres under et visst minimumsbeløp. Hvis derfor bankenes beholdninger befinner seg på dette minimum, vil en ytterligere reduksjon i frie primærlikvider gi seg utslag i en tilsvarende økning i bankenes lån i Norges Bank. Ved en letting i bankenes likviditet vil en komme til et punkt da bankenes lån i sentralbanken er nedbetalt. Ytterligere økning i frie primærlikvider vil da i sin helhet gi seg utslag i økning i bankenes beholdning av primærlikvider. Mellom disse ytterpunktene vil økning i frie primærlikvider delvis føre til en økning i bankenes beholdning av primærlikvider og delvis en reduksjon i bankenes lån i Norges Bank. En har således en ganske fast "sammenheng" mellom bankenes frie primærlikvider og bankenes beholdning av primærlikvider (ut over pliktige reserver). Ut fra denne sammenhengen kan en anslå i hvilken grad en viss endring i frie primærlikvider følges av en endring i bankenes lån i sentralbanken.

Hvor gode er så de prognoser som lages?

Prognosene over likviditetsutviklingen for hele året står og faller med de anslag som er gjort i nasjonalbudsjettet. For måneds- og dag til dag-prognosene avhenger resultatet også av hvorvidt de enkelte faktorene følger et "normalt" mønster. Særlig vanskelig kan det – som nevnt – være å lage anslag for faktorene "Transaksjoner over statens og andre offentlige konti" og "Norges Banks nettovalutasalg til bankene". En kan ta hensyn til den usikker-

heten som er knyttet til prognosene ved valg av strategi for virkemiddelbruken. En mulig strategi er å planlegge "timing" og "dosering" av primærreservekravet og andre virkemidler i forhold til en "ventet" utvikling i statens transaksjoner og en jevn fordeling over året av det anslåtte valuta-salget fra Norges Bank til bankene. Dag til dag-prognosene for to-måneders perioder kan dessuten sammenholdes med den faktiske utvikling som kommer til uttrykk i den løpende statistikk, slik at avvik kan "korrigeres" ved å endre virkemidlene, for eksempel rentesatsene på bankenes lån i Norges Bank.

Avslutningsvis vil en nevne et eksempel på hvordan likviditetsprognosene faktisk er blitt benyttet ved utforming av likviditetspolitikken. I et rundskriv til bankene i slutten av mars i år varslet Norges Bank en gradvis tilstramning i penge- og kredittpolitikken i den resterende del av 1976. Samtidig viste likviditetsprognosene for to-månedersperioden mars-april at mange banker, blant annet som følge av en betydelig likviditetsinndragning ved Norges Banks valutaintervensjoner i mars, ville kunne komme opp i tredje lånetransje (rente 10,5%) i den automatiske låneadgangen i sentralbanken. Dette ville igjen kunne medføre at interbankrenten også kom over 10%. En slik utvikling var ikke forenlig med ønsket om en gradvis tilstramning. Så sent som ved årsskiftet var interbankrenten nede i 2-4%. Norges Bank foretok derfor en midlertidig lempning av den automatiske låneadgangen for låneperioden mars-april, idet annen lånetransje (rente 8%) ble utvidet med et beløp som svarte til størrelsen av tredje lånetransje.

Nytt nummer i Norges Banks skriftserie

Norges Banks skriftserie er kommet ut med sitt tredje nummer, "The Demand for Money in Norway", forfattet av *Arne Jon Isachsen*. Isachsen er siviløkonom fra Norges Handelshøyskole (1969) og har Ph.D. i sosialøkonomi fra Stanford University (1975). "The Demand for Money in Norway" er basert på en del av Isachsens doktoravhandling ved Stanford. En har valgt å utgi dette nummer av skriftserien bare på engelsk.

Isachsen gir en forholdsvis grundig oversikt over og drøfting av to tidligere undersøkelser av etterspørselen etter penger i Norge, *E. M. Syring*: "The Demand for Money in Norway (1966)" og *R. L. Teigen*: "The Demand for Money in Norway, 1959-69" (1971). Ifølge Isachsen er begge de tidligere undersøkelser beheftet med betydelige svakheter. Syrings arbeid, som gjelder perioden 1946-63, kritiseres særlig for at det her ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til den "undertrykte inflasjon" i de første etterkrigsårene med rasjonering og priskontroll. Isachsen stiller seg også tvilende til Syrings bruk av obligasjonsrente som alternativ kostnad ved kassehold, først og fremst fordi obligasjoner ikke har vært noe plasseringsalternativ i etterkrigs-Norge. Disse verdipapirene kjøpes hovedsakelig av finansinstitusjoner og holdes til forfall. Noe aktivt annenhåndsmarked finnes ikke. Dessuten er obligasjonsrenten, som i Norge

bestemmes av myndighetene, bare blitt endret en sjelden gang. Den kan derfor ikke gi noen forklaring på historiske endringer i pengeetterspørselen.

En tilsvarende kritikk retter Isachsen mot Teigens bruk av renten på spareinnskudd som "alternativ kostnad". Ved å inkludere "forventet inflasjonsrate" som forklaringsfaktor i Teigens relasjoner, finner Isachsen at renten på spareinnskudd ikke lenger er blant de forklaringsfaktorer som er statistisk signifikante til forklaring av pengeetterspørselen i Norge.

Isachsen formulerer så sin egen teori for pengeetterspørselen i Norge. I sin etterspørselsrelasjon eksperimenterer han med forskjellige definisjoner av "penger". Det pengebegrep han synes å tillegge størst vekt, består av publikums kassehold, innestående på folio-, lønns- og sparekonti i banker og ubenyttede kasse- og byggekreditter. (I sin analyse argumenterer Teigen for å bruke et likviditetsbegrep der spareinnskudd ikke inngår. En grunn som Isachsen anfører for at det kan være rimelig å inkludere spareinnskudd i pengebegrepet, er at slike innskudd i Norge i dag i nesten like stor grad som de øvrige pengekomponentene kan tjene som arbeidskonti.)

Som alternative plasseringer til "penger" stiller Isachsen opp innskudd (eller utlån) på det "frie" (også ofte kalt det "grå") marked og realaktiva. Det frie marked er

forbeholdt investorer med relativt store midler, i praksis stort sett bedrifter. Ved å sitte med penger (for transaksjonsformål) går bedrifter glipp av de renteinntekter midlene kunne ha gitt på det "frie" marked. Dessuten vil penger tape verdi i forhold til realaktiva ved prisstigning. Renten på det frie marked og "forventet prisstigning" er altså mål for alternativkostnader ved pengehold, og Isachsen postulerer en negativ sammenheng mellom disse og pengeetterspørselen. — "Forventet prisstigning" er ikke noen direkte observerbar størrelse. Forfatteren mener imidlertid at faktisk prisstigning i omkringliggende perioder gir et bra bilde av prisforventningene og bruker dette til å finne en observerbar erstatning for størrelsen "forventet prisstigning". — Det er særlig ved "valg" av alternative kostnader Isachsens teori skiller seg fra Syrings og Teigens (jfr. avsnittene

over). Øvrige postulerte forklaringsfaktorer for pengeetterspørselen er nasjonalinntekt og pengemengde i foregående periode.

Den empiriske del av Isachsens undersøkelse viser at "forventet inflasjonsrate" virker negativt på pengeetterspørselen, mens det er vanskelig å finne noen signifikant effekt av renten på det frie marked. I likhet med Teigen kommer også Isachsen til at det synes å ha vært et skift oppover i pengeetterspørselen i Norge mot slutten av 1960-årene. Det antydes at innføringen av moms kan være en mulig forklaring, men tallmaterialet (kvartalstall) for perioden 1959–70 gir lite grunnlag for en nærmere undersøkelse av dette.

Norges Banks skriftserie nr. 3 kan kjøpes i universitetsbokhandlene og andre bokhandler. Interesserte kan også henvende seg til Biblioteket, Norges Bank.

Forslag om overføring av Bankinspeksjonen til Norges Bank

I statsråd 9. april 1976 ble det fremlagt forslag til lov om overføring av Bankinspeksjonen til Norges Bank. Lovutkastet er i hovedsak basert på en særskilt utredning (NOU 1974: 23) fra Utvalget til revisjon av lovene om pengevesenet og Norges Bank.

Dersom loven vedtas, vil den myndighet som i dag er tillagt Bankinspeksjonen etter tilsynsloven av 1956 og andre lover, bli overført til Norges Bank.

Finansdepartementet viser i sine merknader til at Norges Bank og Bankinspeksjonen på en rekke felter har sammenfallende oppgaver når det gjelder å påse at kredittvesenet fungerer på en hensiktsmessig måte og i samsvar med allmenne interesser. Det uttales at det derfor er naturlig med en koordinering av de to

institusjoners virksomhet, og at koordineringen mest hensiktsmessig kan finne sted ved at Bankinspeksjonen overføres til Norges Bank.

Som et særskilt hensyn peker departementet på at det vil bli praktisk mulig å nytte Norges Banks avdelingskontorer i forbindelse med tilsynsvirksomheten. En kan derved oppnå et desentralisert og mer rasjonelt tilsynsapparat.

Det er foreslått at loven ikke settes i kraft før de praktiske og organisasjonsmessige sider ved overføringen er avklart på en forsvarlig måte.

En vil — forutsatt at loven vedtas — senere gi en bredere oversikt over hvorledes innpassingen av Bankinspeksjonen i Norges Bank i praksis skal skje.

Kredittoversikt 1975

Kredittinstitusjonene i 1975

Den ekspansive kredittpolitikken som var nødvendig i 1975 for å kunne holde aktivitet og sysselsetting oppe, resulterte i en meget stor tilførsel av kreditt over det innenlandske marked. Den samlede *utlånsøkningen* fra innenlandske kredittinstitusjoner og over det innenlandske obligasjonsmarked til private og kommuner er beregnet til 16,3 milliarder kroner eller nær 16% i 1975, sammenlignet med 12,3 milliarder kroner eller ca. 13,5% i 1974 og 11,1 milliarder kroner eller ca. 14% i 1973.

De store utbetalingene fra staten i forbindelse med aksjekjøp og direkte utlån til næringslivet hadde også en ekspansiv virkning på kredittforholdene. I tillegg virket statens ordinære transaksjoner ekspansivt, idet overskuddet før lånetransaksjoner på stats- og trygderegnskapet ble betydelig redusert fra 1974 til 1975. Noe av den store likviditetstilførselen ble imidlertid oppveiet av nettosalg av valuta fra publikum til bankene. Alt i alt var tilførselen av likviditet til publikum i 1975 vesentlig større enn året før, og pengemengden økte med 15% i 1975 mot 11% i 1974. En

Teksttabell 1. Innenlandsk kreditt-tilførsel til private og kommuner, fordelt på hovedgrupper av långivere

	1973		1974		1975	
	Mill. kroner	Prosent	Mill. kroner	Prosent	Mill. kroner	Prosent
Forretningsbanker	2 385	21,4	2 620	21,3	3 938	24,1
Sparebanker	1 976	17,8	2 396	19,5	2 906	17,8
Private fin.selskap	237	2,1	191	1,6	200	1,2
Livsforsikring m.v.	781	7,0	920	7,4	950	5,8
Skadeforsikring	256	2,3	257	2,1	139	0,9
Statsbanker m.v.	3 965	35,7	3 896	31,6	5 570	34,1
Kredittforeninger o.l.	1 018	9,1	1 188	9,7	1 635	10,0
Obligasjoner	513	4,6	841	6,8	992	6,1
Total	11 131	100,0	12 309	100,0	16 330	100,0

grundigere analyse av samlet kreditt-tilførsel og endring i publikums likviditet er gitt i Norges Banks årsberetning for 1975.

Teksttabell 1 viser utlånsøkningen til private og kommuner fordelt på de forskjellige hovedgrupper av långivere inklusive obligasjonsmarkedet. Sammenlignet med 1974, var det særlig forretningsbankene og statsbankene som hadde en forholdsvis sterk utlånsøkning. Forretningsbankenes andel av samlet kreditt-tilførsel i 1975 var også vesentlig høyere enn i 1973. Statsbankenes relative andel i 1975 var derimot lavere enn to år tidligere. Den sterke økningen i forretningsbankenes utlån i 1975 må ses i sammenheng med det store behov for driftskreditter og spesielle lagerfinansieringslån med sikte på å opprettholde produksjonen i de industrier og næringer som hadde avsetningsvansker.

Forretningsbankene

Ved inngangen til 1975 ble norsk økonomi vurdert som fortsatt preget av etterspørselspress. I denne situasjon la man i nasjonalbudsjettet vekt på at gjennomføringen av det økonomiske opplegg for 1975 i vesentlig grad var avhengig av en begrensning av investeringssetterspørselen, og kredittbudsjettet ble derfor relativt stramt utformet. Veiledende utlånsvekst for forretningsbankene i 1975 ble satt til 3 200 mill. kroner.

Svekkelse av økonomien i løpet av året førte imidlertid til at kredittpolitikken ble lagt om i ekspansiv retning. For å motvirke en redusert egenfinansiering til investeringer og sikre økt finansieringsgrunnlag for norskproduserte varer, blant annet ved økt

produksjon for lager, ble det foretatt store oppjusteringer i kredittbudsjettet i løpet av året. Finansiering av lageropplegg lå særlig godt til rette for forretningsbankene, og veiledende utlånsvekst ble hevet til 3 500 mill. kroner i mai og til 3 800 mill. kroner i september.

Forretningsbankenes likviditet var stram i begynnelsen av 1975, samtidig som utlånsutviklingen var i god overensstemmelse med myndighetenes veiledende utlånstall. Ved inngangen til 1975 utgjorde primærreservekravet for de sør-norske forretningsbanker med forvaltningskapital over og under en milliard kroner henholdsvis 8% og 6% av forvaltningskapitalen. I løpet av første halvår foretok man i fire etapper en nedtrapping av primærreservekravet inntil det ble endelig opphevet i slutten av juni. Ved lettelsen i primærreservekravet i februar og april tok en bare sikte på å regulere bankenes likviditetsforhold slik at kredittopplegget kunne gjennomføres, og det ble understreket at dette ikke måtte oppfattes som signal om økt utlån til publikum. Etter økningen i myndighetenes veiledende utlånstall i det reviderte nasjonalbudsjettet kom imidlertid bankene til å ligge under disse, og lettelsen i primærreservekravene i mai og juni var i første rekke ment som en stimulans til økte utlån fra forretningsbankene. Sett under ett, innebar opphevelsen av primærreservekravet en frigivelse av likviditet i forretningsbankene på om lag 1 400 mill. kroner.

Reduksjonen i maksimalsatsen for forretnings- og sparebankenes obligasjonsbeholdninger i henhold til kredittlovens §9 fra 30% til 23% var i første rekke begrunnet med en svak utlåns- og likviditetsutvikling i sparebankene. For forretningsbankene

innebar omleggingen en umiddelbar frigivelse av obligasjoner på bare om lag 30 mill. kroner. Fram til utgangen av november, som var siste beregningstidspunkt for plasseringsplikten i 1975, medførte reduksjonen i maksimalsatsen en lettelse i plasseringsplikten på om lag 120 mill. kroner ettersom 13 av forretningsbankene ved utgangen av november var kommet opp i en obligasjonsandel av forvaltningskapitalen på 23%.

I løpet av 1975 ble det åpnet adgang for bankene til å oppta lån på særvilkår i Norges Bank til finansiering av ekstraordinære lageropplegg i bedriftene. Ved utgangen av 1975 var det innvilget slike særlån for 518 mill. kroner, hvorav 173 mill. kroner var disponert.

Som nevnt, var forretningsbankenes likviditet ved inngangen til 1975 stram. Frie primærlikvider (dvs. beholdningen av primærlikvider fratrukket lån i Norges Bank og primærlikvider bundet i henhold til kredittlovens likviditetsreservekrav, eventuelt bankenes egne krav) utgjorde ved årsskiftet om lag 2 100 mill. kroner (jfr. tabell 9 i tabellvedlegget). I løpet av 1975 fant det sted en betydelig lettelse i forretningsbankenes likviditet, slik at frie primærlikvider ved utgangen av året var -1 400 mill. kroner. Dette negative tallet for frie primærlikvider på et tidspunkt da bankene ikke var underlagt primærreservekrav, forklares ved at bankenes lån i Norges Bank var vel 1 000 mill. kroner (800 mill. kroner mindre enn ved inngangen til året), og at bankenes faktiske beholdninger av primærlikvider lå noe under de krav til egenlikviditet som er forutsatt i Norges Banks beregninger.

Forretningsbankenes utlån til publikum

økte med om lag 3 940 mill. kroner i 1975 og lå således noe over myndighetenes veiledende utlånsvekst på 3 800 mill. kroner. Fram til utgangen av mars i fjor var forretningsbankenes utlånsutvikling i god overensstemmelse med veiledende utlånstall, mens utlånsøkningen i perioden april–august var langt svakere enn den det var lagt opp til i det reviderte nasjonalbudsjett. I slutten av august sendte derfor Norges Bank et rundskriv til bankene der det ble fremhevet at de kunne bidra til å opprettholde aktivitetsnivået gjennom økt kreditt-tilførsel, og at likviditetsutsiktene skulle gi rom for en slik utlånsutvikling. Fra og med september og ut året fant det sted en markert utlånsøkning som på årsbasis ville ha tilsvart en vekst på vel 6 100 mill. kroner.

Bevilgede kassekreditter økte i 1975 med 1 980 mill. kroner, hvilket er en merøkning sammenlignet med året før på om lag 720 mill. kroner. Dette må ses i sammenheng med den vekt som ble lagt på å sikre finansieringsgrunnlaget for å kunne opprettholde produksjonen under de rådende konjunkturforhold. Blant annet ble bankene stimulert til å gi ekstraordinære lagerfinansieringslån gjennom ordningen med lån på særvilkår i Norges Bank. Disponerte kassekreditter økte i samme periode med 611 mill. kroner eller om lag 20 mill. kroner mer enn året før. Den lave veksten i disponerte kassekreditter – sett i relasjon til den sterke bevilgningsveksten i samme periode – må ses i sammenheng med bedriftenes behov for å bygge opp sin likviditet under de usikre konjunkturforhold som rådde i annet halvår 1975. Dessuten ser det ut til at en del bedrifter har foretrukket økte låneopptak i utlandet til

lavere rente fremfor økte trekk på sine kassekreditter. Utnyttingsgraden gikk i løpet av året ned med fire prosentpoeng til 54,8%.

Bevilgede og disponerte byggelån hadde i 1975 en svak utvikling sammenlignet med 1974. Bevilgede byggelån økte i 1975 med 485 mill. kroner eller om lag 200 mill. kroner mindre enn året før. Dette synes i første rekke å ha sammenheng med en lav bevilgningsvekst til "Andre byggelån", dvs. andre enn til boligbygging, industri, bergverk og skipsbygging. Disponerte byggelån økte i 1975 med om lag 460 mill. kroner eller 60 mill. kroner mindre enn i 1974. Dette har sammenheng med en svak vekst i disponerte boligbyggelån og "Andre byggelån".

Nedbetalingslån, som hovedsakelig består av gjeldsbrevlån, økte i 1975 med 2 870 mill. kroner eller om lag 1 350 mill. kroner mer enn i 1974.

Den sterke veksten i fjor kan ha sammenheng med at bankene til en viss grad har foretrukket å gi gjeldsbrevlån til lagerfinansiering fremfor kassekredittlån.

Av forretningsbankenes samlede utlån var det i 1975 en nedgang i andelen disponerte kassekreditter på 1,9 prosentpoeng til 27,2% og byggelån på 0,5 prosentpoeng til 14,6%. Tilsvarende økte andelen nedbetalingslån i 1975 med 2,4 prosentpoeng til 58,2%.

Forretningsbankenes beholdning av obligasjoner økte med 1 720 mill. kroner i 1975 eller om lag 560 mill. kroner mer enn året før. Denne markerte merøkningen i fjor, til tross for reduksjonen i maksimalsatsen for plasseringsplikten, har sammenheng med en meget sterk forvaltningsvekst i tidsrommet september 1974 til september 1975, som er beregningsperioden for bankenes plasseringsplikt i 1975.

Publikums innskudd i forretningsbanker

Teksttabell 2. Forretningsbankenes utlån etter utlånsart (Mill. kroner)

	Utlån til publikum i alt	Kassekreditt		Byggelån		Andre
		Bevilget	Disponert	Bevilget	Disponert	
Beholdningstall ved utgangen av:						
1973	22 064	10 965	6 584	5 418	3 209	12 271
1974	24 690	12 221	7 172	6 114	3 726	13 792
1975	28 649	14 199	7 783	6 599	4 183	16 683
Endringstall¹⁾:						
1975						
1. kvartal	881	246	246	-8	122	513
2. kvartal	632	258	5	125	28	599
3. kvartal	950	750	91	267	254	605
4. kvartal	1 545	754	250	103	50	1 245

¹⁾ Sesongkorrigert.

økte med 4 530 mill. kroner i 1975. Dette er en merøkning sammenlignet med året før på 1 830 mill. kroner. Av denne falt om lag 1 280 mill. kroner på innskudd på særvilkår og vel 570 mill. kroner på sparevilkår. Særvilkårs andel av de totale innskudd økte med 3,3 prosentpoeng til 29,4%, mens andelene for de øvrige hovedinnskuddsformer (jfr. teksttabell 3) viste nedgang. Den markerte innskuddsveksten i fjor har sammenheng med den betydelige økning i kreditt-tilførselen fra banksystemet (inklusive statsbankene) og den ekspansive finanspolitikken som ble ført i 1975. Således gjenspeiles omleggingen av finans- og kredittpolitikken i løpet av året i innskuddsutviklingen i forretningsbankene. Etter en svak utvikling fram til utgangen av mai 1975 gikk innskuddene i juni måned opp med om lag 1 600 mill. kroner.

Forretningsbankenes forvaltningskapital økte med 4 700 mill. kroner i 1975, hvilket er en merøkning sammenlignet med året før på 240 mill. kroner. I prosent er dette en noe lavere vekst enn i 1974. Dette har i første rekke sammenheng med at forretningsbankene i løpet av året reduserte sin beholdning av primærlikvider med vel 1 600 mill. kroner som følge av opphevelsen av primærreservekravet, samtidig som lånene i Norges Bank ble redusert med 800 mill. kroner, mot en økning året før på 585 mill. kroner.

Sparebankene

I nasjonalbudsjettet for 1975 ble sparebankenes utlånsrammer for 1975 angitt til 2 700 mill. kroner. Etter at primærreserve-

Teksttabell 3. Forretningsbankenes innskudd fra publikum etter innskuddsform (Mill. kroner)

	Pr. 31/12 1974		Pr. 31/12 1975		Endring 1975
	Mill. kroner	Prosent	Mill. kroner	Prosent	
Anfordring	6 962	25,2	7 903	24,6	941
Termin	1 012	3,7	893	2,8	-119
Sparevilkår og 6 måneders oppsigelse	4 877	17,6	5 324	16,5	447
12 måneders oppsigelse	5 861	21,2	6 885	21,4	1 024
Herav:					
Skattefri banksparing	1 332	4,8	1 601	5,0	269
Andre innskudd	7 230	26,1	9 465	29,4	2 235
Innskudd i norske kroner i alt	25 942	93,8	30 470	94,7	4 528
Innskudd i utenlandsk valuta	1 730	6,2	1 719	5,3	-11
Innskudd i alt	27 672	100	32 189	100	4 517

kravet for bankgruppen var opphevet i juni 1974, hadde likviditeten bedret seg mot slutten av året. Ved inngangen til 1975 ble likevel situasjonen vurdert slik at det foreløpig ikke var nødvendig å gjeninnføre primærreservekravet.

I forbindelse med fremleggelsen av det reviderte nasjonalbudsjettet våren 1975 ble den samlede kreditt-tilførsel betydelig oppjustert. For sparebankene innebar dette 100 mill. kroner i økte utlån i løpet av året.

Teksttabell 4. Sparebankenes nettoinnskudd i forretningsbankene i prosent av forvaltningskapitalen (Gjennomsnitt)

	1973	1974	1975
1. kvartal	6,6	3,3	5,2
2. kvartal	5,5	4,4	4,9
3. kvartal	5,0	5,0	6,1
4. kvartal	4,0	6,2	6,4

Ved utgangen av første kvartal var likviditeten i sparebankene fortsatt stram. Likviditetsslåneene i Norges Bank hadde vist en viss stigning siden årsskiftet, samtidig som nettoinnskuddene i forretningsbankene lå på det laveste nivå siden opphevelsen av primærreservekravet.

Utlånsøkningen de tre første månedene 1975 var langt svakere enn hva måltallet på 2 800 mill. kroner skulle tilsi.

På dette tidspunkt vurderte Norges Bank likviditetssituasjonen i banksystemet slik at sparebankene neppe ville kunne oppfylle utlåns målsettingen med mindre spesielle tiltak ble satt i verk fra myndighetenes side. Norges Bank foreslo derfor å redusere maksimalsatsen for plasseringsplikten fra

30% til 23% og sa seg samtidig villig til å foreta de markedsoperasjoner som var nødvendige for å sikre den tilsiktede likviditetstilførsel. Regjeringen fulgte forslaget, som for sparebankene innebar en øyeblikkelig frigivelse av ihendehaverobligasjoner for 350 mill. kroner.

Til tross for stram likviditet lå bevilgningstakten relativt høyt, både for byggelån og kassekreditter, fra årsskiftet og gjennom hele første halvår. Særlig sterkt økte bevilgningene av boliglån med konverterings-tilsagn fra statens boligbanker. Slike boliglån utgjør omtrent halvparten av sparebankenes byggelån. Et sterkt oppsving i Husbankens aktivitet som i 1975 vil således ganske klart måtte avspeile seg i utlånstallene for sparebankene.

Til tross for de store innvilgningene av kassekreditt og byggelån i begynnelsen av året gav ikke dette seg utslag i særlig forsterket utlånsaktivitet i sparebankene for mot slutten av sommeren. Dessuten utgjør kassekreditter og byggelån bare om lag en fjerdepart av sparebankenes samlede utlån. Fra september og ut året kom imidlertid som ventet, en sterk vekst i de øvrige utlån (nedbetalingslåneene), slik at for året som helhet ble økningen temmelig nær budsjett-tallet, som var hevet til 2 900 mill. kroner i 1975 i nasjonalbudsjettet for 1976.

Som nevnt, steg bevilgningene relativt raskt i første halvår. I annet halvår avtok veksttakten noe for byggelåneene, men holdt seg omtrent uendret for bevilgede kassekreditter, med unntak av en viss nedgang i desember.

Ved utgangen av året lå utnyttingsgraden for byggelån på 69,4%, som var 0,3 prosentpoeng høyere enn for ett år siden. Målt

i absolutte tall, utgjorde imidlertid udisponerte byggelån 1,6 milliarder kroner ved utgangen av 1975, hvilket var 200 mill. kroner mer enn for ett år siden.

Kassekredittene var utnyttet med 58,6% mot slutten av 1975, mot 63,9% ett år tidligere. Udisponerte kassekreditter utgjorde henholdsvis 1,0 og 1,4 milliarder kroner ved utgangen av 1974 og 1975.

Plasseringspliktbestemmelsene ble lempet i mai 1975. Foruten øyeblikkelig frigivelse av obligasjoner innebar de nye satsene mindre behov for kjøp av obligasjoner i resten av året. Det vil være rimelig å anta at sparebankene i første rekke kvittet seg med sine "dårlige statsobligasjoner". Beholdningen av statsobligasjoner sank således med 300 mill. kroner, mens statsgaranterte og andre norske obligasjoner økte med henholdsvis 119 og 674 mill. kroner. Den samlede økning i obligasjonsporteføljen ble

dermed vel 490 mill. kroner, hvilket var 350 mill. kroner mindre enn i 1974.

Som et utslag av den økte pengemengde hos publikum var tilgangen på innskuddsmidler bedre i 1975 enn året før også for sparebankene. Veksten på 3,4 milliarder kroner eller 12,6% var likevel klart svakere enn i forretningsbankene (17,6%). Halvparten av innskuddsøkningen i forretningsbankene falt riktignok på "Innskudd på særvilkår", en innskuddsform som mest benyttes av innskyttere som tradisjonelt faller utenfor sparebankenes kundekrets. Men en merker seg også at innskudd på sparevilkår (vanlige sparevilkår og 6 og 12 måneders oppsigelse) viste sterkere vekst i forretningsbankene enn i sparebankene – med henholdsvis 13,7 og 10,4%.

Den samlede forvaltningsvekst beløp seg til 3,8 milliarder kroner eller 12,7% i 1975 mot 3,1 milliarder og 11,4% i 1974.

Teksttabell 5. Sparebankenes utlån etter utlånsart (Mill. kroner)

	Utlån til publikum i alt	Kassekreditt		Byggelån		Andre
		Bevilget	Disponert	Bevilget	Disponert	
Beholdningstall ved utgangen av:						
1973	17 547	2 474	1 589	3 957	2 529	13 429
1974	19 941	2 769	1 770	4 505	3 117	15 054
1975	22 807	3 324	1 949	5 267	3 659	17 199
Endringstall¹⁾:						
1975						
1. kvartal	531	278	35	262	156	340
2. kvartal	696	128	82	239	86	528
3. kvartal	738	139	-16	177	256	498
4. kvartal	893	13	84	71	50	759

¹⁾ Sesongkorrigert

*Teksttabell 6. Sparebankenes innskudd fra publikum etter innskuddsform
(Mill. kroner)*

	Pr. 31/12 1974		Pr. 31/12 1975		Endring 1975
	Mill. kroner	Prosent	Mill. kroner	Prosent	Mill. kroner
Anfordring	3 893	14,3	4 679	15,3	786
Termin	1 341	4,9	1 251	4,1	-90
Sparevilkår	8 602	31,7	9 873	32,3	1 271
6 måneders oppsigelse	1 627	6,0	1 000	3,3	-627
12 måneders oppsigelse	10 904	40,1	12 449	40,7	1 545
Herav:					
Skattefri banksparing	2 140	7,9	2 390	7,8	250
Andre vilkår ¹⁾	794	3,0	1 341	4,3	532
I alt	27 161	100	30 593	100	3 417

¹⁾ Omfatter også utlån i utenlandsk valuta.

Statsbankene

Rammen for statsbankenes innvilgning av lån i 1975 ble i nasjonalbudsjettet satt til 6 848 mill. kroner. Lån gitt på basis av Kommunalbankens låneopptak i utlandet, og lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner er da unntatt. Budsjett-tallet ble hevet med 320 mill. kroner i det reviderte nasjonalbudsjettet og med ytterligere 50 mill. kroner ved kongelig resolusjon i juni 1975.

I samband med vedtaket om ekstraordinære sysselsettingstiltak for vinteren 1975-76 ble det i september besluttet å heve tallet med ytterligere 682 mill. kroner. Samtidig fikk flere av bankene tillatelse til å forhåndsdisponere inntil 10% av kvoten for 1976. Statsbankene kom med dette til å spille en vesentlig rolle i myndighetenes motkonjunkturpolitikk. Deres samlede inn-

vilgninger av lån kom opp i 8 234 mill. kroner i 1975. Dette er en økning på 36% fra foregående år.

De økte budsjett-tallene førte også til en heving av anslaget på statsbankenes utlånsøkning til publikum (private og kommuner) i løpet av året. Deres samlede utlånsøkning i 1975 kom opp i 5 568 mill. kroner, som var noe mer enn forutsatt ved fremleggelsen av nasjonalbudsjettet for 1976.

Husbanken innvilget lån for 4 123 mill. kroner i 1975, eller for nesten 1 milliard kroner mer enn året før. Det alt vesentlige av innvilgningene, 3 845 mill. kroner, gikk til nye boliger. Det ble innvilget lån til om lag 34 000 boliger i 1975, mot vel 32 000 året før. Dessuten innvilget banken lån til kommuner, daginstitusjoner og til utbedring på boliger. Økningen i utlånene til publikum kom opp i 2 694 mill. kroner, og det svarte til nesten halvparten av utlåns-

økningen fra statsbankene. I 1974 økte utlå-
nene til publikum med 2 060 mill. kroner.

Kommunalbanken innvilget lån for
1 293 mill. kroner i 1975, mot 863 mill.
kroner året før. Dessuten formidlet banken
i 1975 etter samtykke av Finansdeparte-
mentet utenlandske lån for 533 mill. kro-
ner, hvorav 430 mill. kroner ble disponert
til kraftverktbygging og resten til andre
kommunale formål. Utenom budsjettet inn-
vilget banken i 1975 dessuten lån til grunn-
ervert mot oppgjør i grunnkjøpsobliga-
sjoner for 125 mill. kroner. I alt ble
utlånsøkingen i 1975 på 1 227 mill.
kroner, eller 700 mill. kroner mer enn året
før. Bankens finanserte sin virksomhet ved
opptak av innenlandske obligasjonslån for 1
milliard kroner i tillegg til utenlandsopp-
låningen.

De andre statsbankenes tilsagn om lån i
1975 utgjorde 2 818 mill. kroner. Det var
særlig Industribankens innvilgninger som
viste sterk økning sammenliknet med året
før. Som et ledd i motkonjunkturpoli-
tikken ble budsjettet for bankens innvilg-
ninger hevet en rekke ganger i løpet av året.
Rammen for miljøvernlån alene ble således
økt fra 50 mill. kroner til 288 mill. kroner.
Banken fikk også adgang til å forhånds-
disponere av kvoten for 1976. Den sterke
oppgangen i innvilgningene slo likevel ikke
markert ut i Industribankens utlån i 1975.

Utlånene til publikum fra andre stats-
banker enn Husbanken og Kommunal-
banken økte med 1 647 mill. kroner i
1975, sammenliknet med om lag 1 300
mill. kroner i 1974.

Teksttabell 7. Statsbankenes virksomhet i 1975 (Mill. kroner)

	Innvilgningsbudsjett 1975 Nasjonalbudsjettet		Innvilgnings- regnskap 1975	Faktisk utlåns- økning 1975
	1975	1976		
Husbanken	3 683	3 928	4 123	2 694
Landbruksbanken	346	387	387	256
Kommunalbanken	963 ¹⁾	1 250 ¹⁾	1 293 ¹⁾	1 227 ²⁾
Industribanken	190	482	501	99
Fiskarbanken	185	210	221	114
Lånekassen for utdanning	697	697	703	551
Distriktenes Utbyggingsfond	480	580	610	353
Håndverks- og småindustrifondet	13	20	22	9
Lånekassen for aviser	12	17	17	9
Sum	6 569	7 571	7 877	5 312
Postsparebanken	279	309	357	256
I alt	6 848	7 880	8 234	5 568

¹⁾ Omfatter ikke lån gitt på basis av Kommunalbankens låneopptak i utlandet
eller lån mot oppgjør i grunnkjøpsobligasjoner.

²⁾ Inklusive lån gitt på basis av låneopptak i utlandet og lån mot oppgjør i
grunnkjøpsobligasjoner.

Private finansieringsselskaper

Det var svært liten aktivitet i 1975 når det gjelder etablering av selskaper. Dels kan dette henge sammen med at utlansreguleringen gjør virksomheten mindre attraktiv enn før, dels kan det fremlagte lovforslag ha virket lite oppmuntrende for ny virksomhet.

Ved utgangen av 1975 regnet en med ca. 210 registrerte selskaper – det samme antall som ett år tidligere. Om lag 120 av dem er av en slik størrelse at de omfattes av utlansreguleringen. Selskaper stiftet før 1. desember 1972, omfattes av reguleringen dersom deres utlån er over 1 mill. kroner. Er selskapene stiftet etter denne dato, er den tilsvarende grense 0,5 mill. kroner.

175 selskaper hadde pr. 1.1.1976 under 1 mill. kroner i egenkapital og tilfredsstilte derfor på dette tidspunktet ikke kravet til egenkapital i den nye loven, som trer i kraft 1.1.1977.

Med utgangspunkt i nasjonalbudsjettets tall på 300 mill. kroner for utlansøkning i 1975 tilrådet Norges Bank i desember 1974 en utlansstigning på 10% (over faktiske utlån 12 måneder tidligere) for hvert av de tre første kvartaler for ordinære finansieringsselskaper og tilsvarende 22% for factoringselskaper. Regjeringen fulgte dette forslag. De samme prosentsatser ble senere gjort gjeldende også for fjerde kvartal.

Utlansøkningen ble heller svak i første halvår. Foreløpige beregninger tyder på at denne tendensen også holdt seg gjennom annet halvår. For året som helhet økte utlånene til publikum med ca. 200 mill. kroner, hvilket var 100 mill. kroner mindre enn angitt i budsjettet. Samtidig viste også utlån til finansinstitusjoner og til utlandet

til sammen en nedgang på vel 200 mill. kroner. I 1974 økte utlånene i alt med 230 mill. kroner.

Den samlede forvaltningsvekst var bare halvparten så stor i 1975 som året før. En merker seg i den forbindelse at uspesifisert innenlandsk gjeld viste svakere vekst i 1975 samtidig som det også fant sted en viss reduksjon i finansieringsselskapenes gjeld til utlandet.

Teksttabell 8. Private finansieringsselskaper. Balanseutdrag (Mill. kroner)

	31. desember		Endring 1975
	1974	1975	
Kassebeholdning og bankinnskudd	137	122	-15
Ihendehaverobligasjoner	20	15	-5
Aksjer og andeler	890	1 079	189
Utlån til finansinstitusjoner og til utlandet	929	712	-217
Utlån til private og kommuner	2 475	2 671	196
Herav:			
Pantobligasjonslån	650	626	-24
Gjeldsbrevlån	668	673	5
Factoring	298	406	108
Avbetaling	627	711	84
Andre utlån	232	255	23
Leasing	198	258	60
Andre fordringer Realkapital	422	492	70
Aktiva i alt	5 071	5 349	278

Livsforsikringsselskapene

Økningen i livsforsikringsselskapenes forvaltningskapital blir i stor grad bestemt av forsikringssparingen. I de senere årene har det også vært av betydning at en rekke private pensjonskasser og -fond er overtatt av livsforsikringsselskapene. Økningen i for-

valtningskapitalen kom i 1975 opp i 1 705 mill. kroner, eller 230 mill. kroner mer enn året før. Livsforsikringsselskapene plikter å plassere 40% av økningen i forvaltningskapitalen i norske ihendehaverobligasjoner. Indirekte setter denne bestemmelsen en grense for hvor meget selskapene kan låne ut.

Teksttabell 9. Livsforsikringsselskapenes obligasjonsbeholdninger og utlån (Mill. kroner)

	31. desember		Endring i
	1974	1975	1975
Obligasjoner:			
Statsforvaltningen	1 751	1 753	2
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	1 178	1 329	151
Statsbanker	27	85	58
Kredittforeninger o.l.	2 342	2 717	375
Andre norske sektorer	1 086	1 204	118
Utenlandske ihendehaver- obligasjoner	4	4	0
<hr/>			
Ihendehaverobligasjoner i alt	6 388	7 092	704
<hr/>			
Utlån:			
Statsforvaltningen	41	2	-39
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	992	1 141	149
Finansinstitusjoner	152	229	77
Andre innenlandske låntakere	7 436	8 136	700
Herav:			
Industri	1 863	2 069	206
Eiendomsdrift m.v. Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	3 554	3 948	394
Andre næringer	991	1 177	186
<hr/>			
Utlån i alt	8 621	9 508	887

Obligasjonsbeholdningene økte med 704 mill. kroner i 1975 og utgjorde om lag 40% av forvaltningskapitalen ved utgangen av året. Beholdningen bestod nesten utelukkende av norske obligasjoner, hvorav kredittforeningsobligasjoner utgjorde den største andelen. Statens lånebehov i 1975 ble bare i liten utstrekning dekket ved salg av statsobligasjoner på det norske obligasjonsmarked, og dette påvirket livsforsikringsselskapenes kjøp. I 1975 kjøpte de statsobligasjoner for 2 mill. kroner, som svarte til mindre enn 1% av deres samlede obligasjonskjøp det året.

Livsforsikringsselskapenes utlån gikk bare i liten utstrekning til statsforvaltningen og finansinstitusjonene. Den alt overveiende del gikk til publikumssektoren (private og kommuner), og da hovedsakelig i form av langsiktig kreditt. Den største låntakergruppen er lønnstakere m.v. (lån til boligformål blant annet), men industri, kommuner og kommuneforetak og andre næringer er også betydelige låntakere. Utlånene til publikum økte med 849 mill. kroner i 1975, og det var mindre enn forutsatt i de endelige budsjett-tall. I 1974 økte utlånene til publikum med 820 mill. kroner.

Skadeforsikringsselskapene

Skadeforsikringsselskapene har siden mai 1974 vært pålagt utlansregulering etter kredittlovens §12. Det ble den gang tatt utgangspunkt i utlansnivået 12 måneder tidligere ved fastsettelse av tillatt utlansøkning. Tilfeldige topper og bunner i beregningsgrunnlaget gjorde det imidlertid vanskelig for selskapene å tilpasse seg be-

stemmelsene. Etter tilråding fra Norges Bank ble det derfor bestemt at utlånsreguleringen for hvert kvartal i 1975 skulle ta utgangspunkt i det faktiske utlånsnivå ved utgangen av 1974.

Utlånsforskriftene for 1975 ble opprinnelig fastsatt ved kongelig resolusjon i januar samme år. De ble endret i juni etter at anslaget for selskapenes utlånsøkning til publikum (private og kommuner) i 1975 var hevet fra 150 mill. kroner til 200 mill. kroner. Det viste seg imidlertid at utlånsøkningen ble vesentlig mindre enn dette. Årsaken synes å være at tilgangen på midler har fordelt seg svært ujevnt mellom selskapene. Finansdepartementet i samråd med Norges Bank overveier derfor å foreslå en mer indirekte form for utlånsregulering som vil muliggjøre at utlånsøkningen settes i forhold til tilgangen på midler.

Størsteparten av skadeforsikrings-selskapenes utlån gikk til publikumssektoren, særlig til næringsvirksomhet. Utlån til lønnstakere m.v. var av mindre betydning. Utlånene til publikum økte i alt med 139 mill. kroner i 1975, eller 119 mill. kroner mindre enn året før. Av økningen utgjorde industriens låneopptak 67 mill. kroner. Utlånene til lønnstakere m.v. avtok noe.

Utlån utgjorde om lag halvparten av samlede aktiva ved utgangen av 1975. Av andre større aktivaposter kan nevnes norske bankinnskudd og beholdningen av norske aksjer. Skadeforsikrings-selskapenes fordringer på utlandet er også betydelige. De utgjorde 15% av aktiva ved utgangen av 1975. Utenlandske ihendehaverobligasjoner utgjorde den største andelen. Beholdningen av disse var om lag tre ganger så stor som

beholdningen av norske obligasjoner. Økningen i andre aktiva enn utlån utgjorde 273 mill. kroner i 1975, herav utgjorde økningen i norske bankinnskudd 153 mill. kroner og kjøp av norske aksjer 103 mill. kroner.

Teksttabell 10. Skadeforsikrings-selskapenes utlån og andre plasseringer (Mill. kroner)

	31. desember		Endring i
	1974	1975	1975
Utlån:			
Statsforvaltningen	100	100	0
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	52	57	5
Finansinstitusjoner	204	295	91
Andre innenlandske låntakere	1 892	2 026	134
Herav:			
Industri	575	642	67
Eiendomsdrift m.v.	404	413	9
Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	269	261	-8
Andre næringer	644	710	66
Utlandet	4	0	-4
Utlån i alt	2 252	2 478	226
Kassebeholdning	3	3	0
Norske bankinnskudd	744	897	153
Norske ihendehaver- obligasjoner	105	112	7
Norske aksjer	706	809	103
Utenlandske bankinnskudd	119	168	49
Utenlandske ihende- haverobligasjoner	439	354	-85
Utenlandske aksjer	187	233	46
Andre plasseringer i alt	2 303	2 576	273

Folketrygdfondet

Folketrygdfondets forvaltningsvekst utgjorde 2 830 mill. kroner i 1975, hvilket var 330 mill. kroner mer enn året før.

Tilførselen fra Rikstrygdeverket beløp seg i alt til 2 180 mill. kroner, knapt 100 mill. kroner mer enn året før. Renteinntektene utgjorde 640 mill. kroner, som var en økning på nærmere 200 mill. kroner i forhold til 1974.

I samsvar med Finansdepartementets tilråding vedtok Stortinget at ingen del av fondets tilvekst skulle kunne plasseres som innskudd i banker.

Av økningen i fondets formue ble 2 250 mill. kroner anvendt til obligasjonskjøp, fordelt med 1 880 mill. kroner på stats- og statsbankobligasjoner og 370 mill. kroner på andre norske ihendehaverobligasjoner.

Resten av fondstilveksten (ca. 600 mill. kroner) var pr. utgangen av året plassert som kontolån til statskassen.

Teksttabell 11. Obligasjonselisjoner etter låntakergrupper (Mill. kroner)

	1974		1975	
	Emittert	Ramme	Emittert	
Statsforvaltningen	3 774		4 567	
Statsbanker	606		1 938	
§15-lån i alt	3 221	4 310	4 453	
Herav:				
Kredittforeninger o.l.	1 907	2 872	2 998	
Kraftutbygging	639	657	673	
Industri	366	400	420	
Kommuner og kommuneforetak ¹⁾	219	245	245	
Andre foretak	90	136	117	
I alt	7 602		10 958	

¹⁾ Unntatt kraftutbygging.

Obligasjonsmarkedet

I det opprinnelige nasjonalbudsjett for 1975 ble *nettorammen* for obligasjonsemisjoner for den private sektor og for kommuner (§15-lån) satt til 2 600 mill. kroner. Dette ville innebære en relativt streng regulering, noe som på det tidspunkt ble ansett nødvendig for å holde investeringene på et forsvarlig nivå. Ved de to revisjonene av kredittbudsjettet i løpet av året ble nettorammen for §15-lån oppjustert til 3 000 mill. kroner. Det ble særlig lagt vekt på å øke utlånsmulighetene for

Teksttabell 12. Endring i ihendehaverobligasjonsgjelden, fordelt på låntakere og långivere (Mill. kroner)

	1973	1974	1975
Låntakere:			
Statsforvaltningen	2 777	2 807	2 216
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	229	583	627
Statsbanker	432	419	1 703
Kredittforeninger o.l.	1 131	1 345	2 228
Andre norske sektorer	284	254	365
Norske ihendehaverobligasjoner i alt	4 853	5 408	7 139
Långivere:			
Folketrygdfondet	1 603	2 565	2 254
Postsparebanken og postgiro	769	285	151
Livsforsikringsselskaper	469	481	704
Forretningsbanker	1 320	1 164	1 720
Sparebanker	795	842	494
Norges Bank	-143	-96	1 602
Andre (rest)	40	167	214
Norske ihendehaverobligasjoner i alt	4 853	5 408	7 139

skipsfinansieringsinstituttene og å øke den kreditt-tilførselen over obligasjonsmarkedet som skulle bidra til finansiering av miljøverninvesteringer.

Som det fremgår av teksttabell 11, ble den endelige *bruttorammen* for §15-lån satt til 4 310 mill. kroner. I denne inngår også en oppjustering på 100 mill. kroner i slutten av året for kredittforeningene. I tillegg fikk skipsfinansieringsinstituttene adgang til å emittere obligasjoner for vel 100 mill. kroner utover rammen, og det er hovedforklaringen på at faktiske emisjoner i 1975 ble høyere enn totalrammen på 4 310 mill. kroner.

Teksttabell 12 viser økningen i den innenlandske ihendehaverobligasjonsgjelden og fordelingen på hovedgrupper av låntakere og långivere. Det var kredittforeningene og statsbankene som hadde særlig stor økning i sin obligasjonsgjeld i 1975. Statsforvaltningens innenlandske obligasjonsgjeld økte derimot langt mindre enn året før. Dette må delvis ses i sammenheng med at statsbankene i større grad enn tidligere fikk dekket sine finansieringsbehov ved egne låneopptak. Det var dessuten nødvendig å begrense statens låneopptak på det innenlandske obligasjonsmarked for å skaffe rom for den sterke økningen i §15-lån.

Fordelingen av obligasjonsgjelden på hovedgrupper av långivere reflekterer blant annet reduksjonen i maksimalsatsen for forretnings- og sparebankenes obligasjonsbeholdninger (kredittlovens §9) fra 30 til 23% og Norges Banks kjøp av de obligasjoner som derved øyeblikkelig ble frigitt.

Det fremgår av tabellen at disse tiltak, slik hensikten var, særlig førte til minskede obligasjonsplasseringer for sparebankene.

Den sterke økningen i Norges Banks obligasjonsbeholdninger hadde dessuten sammenheng med at Norges Bank i september kjøpte statsobligasjoner for nærmere 1,7 milliarder kroner. Kjøpene ble foretatt for at staten skulle kunne finansiere store utbetalinger, og må følgelig ses i sammenheng med den ekspansive kreditt- og finanspolitikken som ble ført i denne perioden.

Etter at obligasjonsrentene var regulert opp med om lag 1 prosentpoeng i forbindelse med den generelle rentejusteringen våren 1974, er det ikke foretatt endringer i rente- og emisjonsvilkår.

Kredittforeninger o.l.

Kredittforeningenes utlånsvirksomhet er i sin helhet finansiert ved opptak av ihendehaverobligasjonslån som reguleres ved tildeling av emisjonskvoter med hjemmel i kredittlovens §15. Deres emisjoner kom i 1975 opp i 2 998 mill. kroner, eller om lag 1 milliard kroner mer enn året før.

Realkredittforeningenes emisjonskvote for 1975 ble satt til 682 mill. kroner. Kvoten ble senere utvidet med 52 mill. kroner, og det ble gitt anledning til å disponere 13 mill. kroner av kvoten for 1976. Deres samlede emisjoner i 1975 utgjorde 753 mill. kroner, en økning på 62% fra foregående år.

Også skipsfinansieringsinstituttens emisjoner økte sterkt fra 1974 til 1975. Den opprinnelige kvote ble satt til 1 300 mill. kroner, eller vel 30% over kvoten for 1974. De faktiske emisjonene ble vel 100 mill. kroner større fordi området for 1. prioritetsinstituttens virksomhet ble utvidet i løpet av året.

Som følge av usikre markedsutsikter var det i mange tilfeller vanskelig å oppnå skipsfinansiering i utenlandske banker. Det ble derfor åpnet adgang til å ordne 1. prioritets finansiering på det innenlandske marked også for skip på over 6 000 tonn dødvekt. Denne ordningen ble avgrenset til kontrakter som ble inngått etter 1. januar 1975 og hvor levering ville finne sted innen utgangen av 1977. Ordningen synes ikke å ha ført til særlig store ekstra utbetalinger av lån i 1975. Disse vil i hovedsak falle i 1976 og 1977. Utenlandske banker har i noen tilfeller gått fra lånetilsagn om 1. prioritetsfinansiering for større skip. Finansiering ble ordnet på det innenlandske obligasjonsmarked gjennom 1. prioritetsinstituttene. Dette var hovedårsaken til at den opprinnelige emisjonsrammen ble overskredet.

Emisjonskvoten i 1975 for andre finansieringsinstitutter var på 890 mill. kroner, men de faktiske emisjonene ble 50 mill. kroner lavere. Dette skyldtes at A/S Eksportfinans' emisjonsbehov ble lavere enn antatt.

Utlånene til publikum (private og kommuner) i 1975 økte med 1 637 mill. kroner, en merøkning på 450 mill. kroner fra foregående år. Industrien er en viktig låntakergruppe. I 1975 økte utlånene til denne næringen med 830 mill. kroner, hvorav 501 mill. kroner gikk til skipsbyggingindustrien og annen verkstedindustri. Utlån til industrien utgjorde om lag halvparten av en samlet utlånsmasse på vel 10 milliarder kroner ved utgangen av 1975. Kredittinstitusjonene er også en viktig finansieringskilde for jordbruk og skogbruk, bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel, utenriks sjøfart og boliger og forretningsbygg.

Teksttabell 13. Kredittforeninger o.l. Kvoter og emisjoner (Mill. kroner)

	1974 Emit- tert	1975 Ramme	1975 Emit- tert
Realkredittforeninger	464 ¹⁾	682	753 ¹⁾
Skipsfinansierings- institutter for 1. pr. pant i skip	565	600	705
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene mot 2. pr. pant i skip	270	700	700
Andre finansierings- institutter	608	890	840
I alt	1 907	2 872	2 998

1) Inkl. salg fra Bykreditt-foreninger til livsforsikringselskaper utenom kvoten.

Teksttabell 14. Kredittforeninger o.l. Innenlandske utlån, fordelt på låntakergrupper (Mill. kroner)

	31. desember 1974	1975	Endring 1975
Jordbruk og skogbruk	509	537	28
Industri	4 317	5 147	830
Herav:			
Fartøyer, verksted- produkter m.m.	3 196	3 697	501
Bygge- og anleggs- virksomhet	304	308	4
Varehandel	264	373	109
Utenriks sjøfart	1 406	1 566	160
Andre næringer ¹⁾	2 167	2 673	506
Innenlandske utlån i alt	8 967	10 604	1 637

1) Medregnet forretningsbygg og boliger til utleie.

Kredittforholdene i distriktene

I de rapporter som Norges Banks avdelingskontorer utarbeidet om penge- og kredittforholdene i de forskjellige distrikter i 1975, ble hovedvekten lagt på å gi informasjon om følgende forhold:

- a) Etterspørselen etter lån i avdelingens distrikt, og da spesielt låneetterspørselen fra henholdsvis store bedrifter og fra små og middelstore bedrifter og i hvilken grad det dreier seg om driftskreditter eller investeringslån. Har bankene i distriktet synspunkter på forventet utvikling i 1976?
- b) Bankenes evne og vilje til å låne ut. Har etterspørselen etter kreditt fra bedrifter i avdelingens distrikt kunnet imøtekommes i de tilfeller der kredittverdigheten vurderes som tilstrekkelig? Har mye av utlånene gått til personlige låntakere?
- c) I hvilken grad har bankene i avdelingens distrikt deltatt i finansiering av ekstraordinær lageroppbygging? Hvorledes vurderes mulighetene for å fortsette produksjonen for lager?

En vil i det følgende gjengi det hovedinntrykk som rapportene fra avdelingene i de forskjellige fylker gir.

Oppland og Hedmark

Av rapportene fra avdelingene i Gjøvik, Hamar og Lillehammer fremgår det at den økonomiske situasjonen stort sett var tilfredsstillende i disse to fylkene, men med betydelige lokale variasjoner, f.eks. var det relativt høy arbeidsledighet i Nord-Gudbrandsdalen.

Det meldes om stor etterspørsel etter lån fra næringslivet. Rapportene fra de tre avdelingene gir imidlertid ikke noe entydig inntrykk av i hvilken grad etterspørselen skrev seg fra store eller fra små og mellomstore bedrifter. Også når det gjelder fordelingen mellom driftskreditter og investeringslån, er bildet noe uensartet. Lillehammer avdeling ser særlig den store låneetterspørselen i sammenheng med et ønske fra bedriftene om å kunne heve driftskredittene i takt med prisstigningen, mens Gjøvik- og Hamar-avdelingene melder om til dels store lån til investeringsformål, og spesielt nevnes betydelige beløp i forbindelse med miljøverninvesteringer i rapporten fra Hamar avdeling.

Bankene i disse distriktene deltok bare i mindre grad i finansiering av ekstraordinær lageroppbygging. Lillehammer avdeling melder at tre banker deltok i slik finansiering hvorav to søkte og fikk innvilget lån på særvilkår i Norges Bank. I Gjøvik-distriktet finansierte bankene selv lageroppbygging for den berørte industri.

Alle de tre avdelingene rapporterer at bankene stort sett kunne imøtekomme næringslivets kredittbehov når kredittverdigheten var til stede. Ifølge Hamar avdeling varierte lånene til personlige låntakere betydelig fra bank til bank, og for noens vedkommende gikk en vesentlig del av utlånene til private låntakere, særlig til boligformål. Gjøvik avdeling melder at boliglån ble innvilget i de fleste tilfelle, mens Lillehammer avdeling i sin rapport sier at bankene stort sett greide å etterkomme lånesøknadene både fra bedrifter, personlige låntakere og kommuner.

Østfold

Ifølge rapportene fra avdelingene i Fredrikstad og Halden viste bedriftene i 1975 forsiktighet med utvidelse og investeringer, og for enkelte bedrifter førte avtagende produksjon og omsetning til mindre behov for lån. Det understrekes imidlertid at distriktets største bedrifter har direkte forbindelse med de store forretningsbankene i Oslo og derfor i liten grad betjenes av det lokale bankvesen. De mindre bedriftene synes ikke å ha vært merkbart berørt av konjunktursituasjonen. De bedriftene i Østfold som dekker sitt finansieringsbehov lokalt, har ikke produsert for lager i noen særlig utstrekning.

På den annen side meldes det om stor etterspørsel etter lån fra personlige låntakere til boligfinansiering og til forbruksformål. Halden avdeling melder om høy aktivitet innen boligbyggingen, og med de gode finansieringsmulighetene synes låntakerne til en viss grad å ha valgt å finansiere boliger utenom Husbanken. Byggherren har da kunnet stå friere med hensyn til areal og kostnader for tomteopparbeiding.

Buskerud og Vestfold

Avdelingen i Larvik melder at etterspørselen etter lån var stor for alle låntakergrupper, mens avdelingen i Drammen gir uttrykk for at etterspørselen varierte noe i de forskjellige deler av distriktet, idet nedgangskonjunktorene og omsetningsvanskene først og fremst rammet de sentrale industriområder. Etterspørselen etter investeringslån synes å ha vært beskjedent.

De store bedriftene i disse fylkene benytter storbankenes kontor som bankforbindelse, og de lokale bankene deltok derfor ikke i lagerfinansiering for disse bedriftene. De mellomstore og mindre bedriftene dekket i første rekke sitt utvidede kredittbehov i forbindelse med lageroppbygg ved vanlig driftskreditt. Lokale banker deltok derfor bare i begrenset utstrekning i ekstraordinær lagerfinansiering.

De fleste berettigede og godt funderte lånesøknader ble imøtekommet. Lettelsen i plasseringsplikten fikk stor betydning for sparebankenes utlånsevne. Drammen avdeling sier at nær samtlige sparebanker i distriktet derved fikk frigjort til dels betydelige beløp. Angående utlånssituasjonen utover i året refereres en uttalelse fra Buskerud Sparebanklag: "Det er mulig at vi innen sparebankene har vært for sene til å tilpasse oss myndighetenes intensjoner ved bedring av utlånsevnen. Det kan synes ønskelig at man i slike situasjoner kunne ha en bedre og mer direkte kommunikasjon om tiltakene – eventuelt via informasjonsmøter arrangert av de lokale avdelinger av Norges Bank".

Etter hvert som bankenes utlånsevne bedret seg, fikk personlige låntakere sine lånebehov imøtekommet. Larvik avdeling melder at lån til boliger og andre personlige lån utgjorde en betydelig og økende del av lånemassen, og for en av Oslo-bankenes kontorer i Vestfold kom denne andelen opp i 44%.

Telemark

Rapporten fra Skien avdeling tyder på at aktiviteten i Telemark holdt seg godt oppe i

1975. Rafsnes-utbygging hadde naturlig nok stor betydning i denne sammenheng.

Bankenes evne til å låne ut, var god ifølge rapporten, og så å si alle velfunderte lånesøknader ble imøtekommet. Låneetterspørselen fra næringslivet var imidlertid ikke spesielt stor, og en stor del av de nye lån gikk derfor til personlige låntakere. For forretningsbankenes vedkommende antydes at bortimot 40% av utlånene gikk til denne gruppen, og for sparebankene "største delen av utlånene".

Agder-fylkene

Arendal avdeling melder at problemer i vesentlige deler av industrien førte til stor etterspørsel etter lån i 1975. Etterspørselen var særlig stor i begynnelsen og i slutten av året. Kristiansand avdeling melder også om stor pågang etter lån.

Det var særlig de store og mellomstore bedriftene som hadde behov for banklån, og det dreide seg mere om driftskreditter enn om investeringslån.

Både evnen og viljen til å låne ut, var ifølge rapportene til stede, og bankenes utlånsbudsjetter økte betydelig i løpet av året. I denne forbindelse fremheves betydningen av at myndighetene så klart gav uttrykk for at det var ønskelig med en sterkere utlånsutvikling.

Utlån til personlige låntakere gikk ifølge rapporten fra Kristiansand særlig til boligformål, men også i noen grad til forbrukslån.

I rapporten fra Kristiansand avdeling heter det videre at forretningsbankene og en sparebank i noen grad ved lån på særvilkår i Norges Bank bidrog til å finan-

siere ekstraordinær lageroppbygging ved bedrifter i treforedlings- og i fiskeribransjen. Arendal avdeling melder at en ikke har kunnet registrere at det fant sted nevneverdig produksjon for lager i avdelingens distrikt.

Rogaland

Ifølge rapportene fra avdelingene i Hauge-sund og Stavanger var utviklingen i låneetterspørselen fra næringslivet noe uensartet.

Haugesund avdeling melder at forretningsbankene i distriktet kunne registrere en fortsatt sterk etterspørsel etter lånemidler. Dette gjaldt både driftskreditter og investeringslån. For sparebankenes vedkommende, som i Haugesund-distriktet hovedsakelig har forbindelse med mindre bedrifter, synes etterspørselen etter lån å ha vært svakere enn i 1974.

Stavanger avdeling rapporterer også at den lokale forretningsbank registrerte stor etterspørsel etter investeringslån gjennom hele året, mens etterspørselen etter driftskreditter var avtakende i annet halvår. Sparebankene i Stavanger-distriktet ser ut til å ha hatt mindre etterspørsel etter investeringslån enn vanlig, mens etterspørselen etter driftskreditter var høy. Rapportene tyder på at den økonomiske aktivitet lå på et høyt nivå i Rogaland.

Begge avdelinger rapporterer at de fleste kredittverdige lånesøknader ble imøtekommet av bankene, og at en stor og økende andel av lånene gikk til personlige låntakere. Foruten lån til boliger, biler, hytter og lystbåter ble det innvilget rene forbrukslån i en ikke uvesentlig grad, heter det i rapporten fra Haugesund avdeling.

Avdelingene melder at bankene bare i liten grad deltok i ekstraordinær lagerfinansiering. Stort sett ser det ut til at lagerøkningene ble finansiert ved bruk av vanlige driftskreditter. Noen få banker i Stavanger-distriktet bidrog imidlertid med ekstraordinær finansiering av lagre i hermetikk- og konfeksjonsindustrien. Det understrekes at likviditetslån fra det offentlige hadde stor betydning for disse bransjer.

Hordaland og Sogn og Fjordane

Bergen avdeling sier i sin rapport at etterspørselen etter lån gjennomgående var høy, men noe mere avventende mot slutten av året. Det meldes om jevnt press etter driftskreditter, og da særlig i første halvår. Konjunkturutviklingen var omtrent som i landet som helhet, men med til dels store variasjoner fra bedrift til bedrift også innenfor de enkelte næringsgrener og bransjer.

Når det gjelder investeringslån, var pågangen mindre markert enn tidligere, men det sies i rapporten at omleggingen av kredittpolitikken i annet halvår førte til at prosjekter som tidligere måtte utstå i påvente av lettere kredittsituasjon, fikk innvilget lån. Etterspørselen etter lån til investeringer viste ingen klar tendens når det gjaldt bedriftsstørrelsen.

Noen banker i avdelingens distrikt deltok i ekstraordinær lagerfinansiering, og av Norges Banks lån på særvilkår gikk betydelige beløp til dette distriktet. I rapporten nevnes spesielt at Årdal og Sundal verk produserte for lager og nøt godt av særlånsordningen.

Bergen avdeling melder at andelen av utlån til personlige låntakere viste en

økende tendens i så å si hele avdelingens distrikt. En vesentlig del gikk til boliger, men det var også markert økning i forbrukslån. For Bergen bys vedkommende meldes det om sterk økning i lån til kjøp av eldre bolighus og til reparasjon av slike hus.

Møre og Romsdal

Så vel Kristiansund som Ålesund avdeling melder om høy etterspørsel etter lån i 1975.

I Ålesund-distriktet var utlånsøkningen særlig sterk i første halvår. At utlånene i annet halvår, da myndighetene ønsket en sterk utvikling, viste en mer moderat stigning, kan tilskrives det forhold at flere av bankenes kunder fikk tilført midler ved likviditetslån i Arbeidsdirektoratet, og at en del av bedriftene klarte å redusere sine varelagre utover høsten.

Kristiansund avdeling melder at problemene i fiskerinæringen var særlig følbare og førte til stor pågang etter driftskreditter i tillegg til de offentlige støttemidler som ble gitt. I verksteds- og skipsbyggingsindustrien, som er den største industrien på Nordmøre, var det ikke særlig pågang etter investeringslån i 1975. Derimot var etterspørselen stor etter driftslån.

Ifølge rapporten fra Ålesund avdeling er næringslivet på Sunnmøre særlig følsomt for endringer i pris- og lønnsnivå, og industrien, med sine utsatte bransjer, mottok en relativt stor andel av de offentlige likviditetslån.

Ifølge de to rapportene synes bankenes utlånsevne å ha vært svakere enn gjennomgående i landet for øvrig. Ålesund avdeling sier at etterspørselen etter lån var langt

større enn innskuddstilgangen, og at det ikke ville vært mulig å imøtekomme alle velfunderte søknader uten tilførsel av midler fra Norges Bank og særinnskudd fra det såkalte meglermarked.

Ferdigvareprodusentene har ikke samme muligheter for å produsere for lager som råvareindustriene. Ordningen med lån på særvilkår til lageroppbygging fikk derfor ikke særlig stor betydning i Ålesund-distriktet.

I Kristiansund-distriktet ble fiskeribedriftene hjulpet ved ekstraordinær lageroppbygging finansiert av distriktsbankene. Det var imidlertid praktisk talt ikke behov for slik støtte i andre bransjer.

Trøndelag

Trondheim avdeling melder om merkbare virkninger av det økonomiske tilbakeslaget. Eksportbedriftene opplevde en betydelig omsetningssvikt og produserte dels for lager. De skjermede næringene, handels- og servicenæringene hadde derimot stort sett et godt år.

De fleste bankene i distriktet rapporterer at etterspørselen etter lån var større i 1975 enn året før. En av sparebankene påpeker at folk tydeligvis visste at bankenes utlåns-evne var god, og at de derfor "benyttet anledningen" til å oppta lån. De fleste andre sparebankene opplyser også at etterspørselen etter personlige lån var særlig stor i 1975, og at lønnskantilånene økte sterkt. Gode lånemuligheter for personlige låntakere bidrog til de relativt gode forhold for handels- og servicenæringene. Disse næringers investeringer holdt seg godt oppe i 1975.

I forretningsbankene, hvor de største industribedriftene er kunder, var etterspørselen etter driftslån særlig merkbart. Etterspørselen etter investeringslån var imidlertid mindre enn tidligere, særlig gjaldt det viktige eksportbedrifter.

De fleste eksportbedriftene benyttet seg av ordningen med ekstraordinære lagerfinansieringslån basert på lån på særvilkår i Norges Bank. En av de større finansierte imidlertid sine lageropplegg ved lån i utlandet og kassekreditter.

Det rapporteres at bankene hadde ulike muligheter for å imøtekomme berettigede lånesøknader. Et par banker i Trondheim opplyser at de hadde måttet avslå også velbegrunnede lånesøknader. Sparebankene ute i distriktet kunne jevnt over imøtekomme seriøse lånesøknader, men noen måtte avslå personlige lån.

Nordland

Ifølge rapporten fra Bodø avdeling var etterspørselen etter lån noe forskjellig i de ulike deler av fylket. I byene og de større tettstedene ble det registrert økende kredittetterspørsel. Næringslivets behov for lån var gjennomgående høyt i 1975, og det gjaldt bedrifter i alle størrelser. Særlig stort var behovet for driftsmidler, mindre for investeringslån. Slike lån ble stort sett bare gitt til fullføring av prosjekter som var satt i gang på et tidligere tidspunkt. Noen av de større bedriftene var sterkt rammet av konjunkturedgangen. En bedrift hadde et halvt års produksjon på lager. Likevel sies det i avdelingens rapport at hovedinntrykket var at konjunkturedgangen ikke fikk like sterke virkninger i Nordland som i andre landsdeler.

Etterspørselen etter lån til kredittverdige foretak kunne stort sett imøtekommes, og dette var mulig blant annet som følge av den ekstraordinære kreditt til torskefiskenne samt de lån på særvilkår og termininnskudd som Norges Bank tilførte bankene. Også fra Bodø avdeling meldes det om økte lån til personlige låntakere, blant annet til boligformål.

Troms

Rapporten fra Tromsø avdeling viser at etterspørselen etter lån varierte fra bank til bank, og det var ikke noe klart skille mellom etterspørselen fra bedrifter av forskjellig størrelse. Bankene regner med at bedrifter med investeringsplaner stilte seg avventende, og at etterspørselen etter lån til investeringsformål vil øke igjen i 1976. Utenom lån til lageroppbygging på fiskerianleggene ble det ikke gitt nevneverdige lån til lageroppbygging. Lån til forbruksformål var av normal størrelse, og når kundeforholdet var i orden, ble lånesøknaden innvilget.

Når det gjelder evne og vilje til å låne ut, heter det at alle lånesøknader ble imøtekommet når behov og kredittverdighet var i orden — knapt noen ble avslått på grunn av mangel på utlånsmidler i bankene. Behovet for lån ble strengere vurdert enn tidligere. Det fremgår av rapporten at innskuddsutviklingen var lite tilfredsstillende, og at bankenes utlånsevne av ordinære midler således ble betydelig svekket. Når bankene likevel dekket publikums behov for bankkreditt, skyldes det at bankene hadde betydelige innlån fra sør-norske banker. Hvis den negative utvikling på innskudds-

siden fortsetter, kan den situasjon oppstå at bankene må begrense sin kredittgivning og i verste fall redusere løpende lån, heter det i rapporten. Renten på interbankmarkedet er bestemmende for hvorvidt gapet mellom innskudd og lånebehov kan dekkes av midler fra sør-norske banker.

Finnmark

Også i rapporten fra Hammerfest avdeling blir manglende samsvar mellom utlåns- og innskuddsutvikling viet stor oppmerksomhet. Det heter at bankenes tilgang på midler nå bare dekker fjerdeparten av utgangen. Resten ble i 1975 dekket ved tilførsel fra forretningsbankenes hovedkontorer (57%), ved tilførsler fra Norges Bank (12%) og ved redusert likviditet. Det heter videre at det er lite rimelig å vente at forretningsbankenes hovedkontorer uten videre vil fortsette å øke sine kapitaltilførsler i samme takt som de siste to år.

Vardø avdeling melder om tilsvarende problemer for bankene i Øst-Finnmark. De rapportene som er innhentet fra bankene, gir ikke noe entydig bilde av låneetterspørselen. To av forretningsbankkontorene opplyser at den var stor, mens de to andre melder om moderat og lavere etterspørsel. For forretningsbankene gjaldt pågangen særlig driftskreditter. Sparebankene rapporterer at låneetterspørselen var stor både for driftskreditter og investeringslån, med en liten overvekt for driftskreditter.

Hammerfest avdeling melder om stor og konstant etterspørsel etter lån fra alle sektorer, og spesielt nevnes presset fra byggelånssektoren. Videre heter det at de enkelte bankers evne til å innvilge lånesøk-

nader, var noe forskjellig. Noen banker var ved gjennomført formålsprioritering og delvis ved å forhale utbetalinger i stand til å imøtekomme alle seriøse lånesøknader. Andre banker måtte i stor grad avslå søknader selv om kredittverdigheten og sikkerheten var god, en bank nesten fjerdeparten av samlede søknadsbeløp.

Vardø avdeling melder at både forretnings- og sparebankene synes å ha kunnet imøtekomme private lånebehov når kredittverdigheten var til stede. Begge avdelingene rapporterer imidlertid at personlige lån var lavt prioritert av bankene.

Fiskeforedlingsindustrien måtte produsere for lager i store deler av året, og de statsgaranterte fiskelån og de ekstraordinære lagerlån spilte en viktig rolle for å kunne opprettholde virksomheten. Vanskene i fiskerinæringen fikk likevel negative ringvirkninger for den generelle økonomiske utvikling, og Vardø avdeling sier at det ikke skjedde noen vesentlig økonomisk vekst i deres distrikt i 1975. Forholdene i fiskeindustrien bedret seg noe mot slutten av året.

Bankstrukturen

Antall sparebanker ble i 1975 redusert med 27, fra 411 til 384. I 1973 og 1974 var reduksjonen i antall banker henholdsvis 16 og 17.

I løpet av 1975 ble følgende sparebank-sammenslutninger godkjent (forvaltningskapital pr. 31.12.1974 i mill. kroner i parentes):

		Under navnet:
Luster Sparebank	(36)	Luster Sparebank
Hafslo Sparebank	(30)	
Jostedal Sparebank	(10)	
Hedemarken Sparebank	(467)	Hedemarken Sparebank
Loiten Sparebank	(59)	
Trysil Sparebank	(61)	
Vaaler Sparebank	(39)	
Aasnes Sparebank	(32)	
Sarpsborg Sparebank	(188)	Sarpsborg Sparebank
Skjeberg Sparebank	(56)	
Varteig Sparebank	(8)	
Aalesunds Sparebank	(226)	Aalesunds Sparebank
Sunnlyven Sparebank	(14)	
Bergens Sparebank	(1 111)	Bergens Sparebank
Lindås Sparebank	(17)	
Sunnfjord Sparebank	(171)	Sunnfjord Sparebank
Brekke Sparebank	(10)	
Hyllestad Sparebank	(10)	
Kyrkjebo Sparebank	(3)	
Lavik Sparebank	(7)	
Bremnes Sparebank	(47)	Bremnes og Moster Sparebank
Moster Sparebank	(11)	
Stavanger Sparekasse	(715)	Stavanger Sparekasse
Erfjord Sparebank	(4)	
Jelsa Sparebank	(2)	
Sand Sparebank	(37)	
Suldal Sparebank	(10)	
Moss Sparebank	(133)	Moss Sparebank
Hobøl Sparebank	(22)	
Drammens Sparebank	(510)	Drammens Sparebank
Flesberg Sparebank	(26)	
Uvdal Sparebank	(13)	
Levanger og Skogns Sparebank	(61)	Levanger Sparebank
Sparebanken i Skogn	(11)	
Ytterøy Sparebank	(6)	
Mo Sparebank	(161)	Mo Sparebank
Lurøy Sparebank	(7)	
Oslo og Akershus Sparebank	(3 453)	Oslo og Akershus Sparebank
Sørum Sparebank	(29)	

Vestlandsbanken L/L har overtatt Oslo Nye Sparebank (29).

Tendensen til samling omkring større og ledende sparebanker i distriktene fortsetter. Sparebankfusjonene i Sunnfjord og i Hedmark er blitt ytterligere styrket ved tilslutning av fire sparebanker hver. Også sammenslutningene med Stavanger Sparekasse er blitt forsterket med fire sparebanker. Av de 26 sparebanker som i 1975 fusjonerte med andre (den 27. er overtatt av en forretningsbank), hadde 13 banker en forvaltningskapital på mindre enn 5 mill. kroner, 13 banker mellom 5 og 20 mill. kroner og 11 banker over 20 mill. kroner.

I 1975 fikk sparebankene tillatelse til å opprette 12 filialer og tre bankbussruter utenfor sine kontorkommuner. Innenfor sine kontorkommuner fikk sparebankene tillatelse til å opprette 23 filialer (herav fire midlertidige vekslingskontorer) og ni bankbussruter. En tillatelse gjelder fellesfilial for to banker.

Antall forretningsbanker gikk i 1975 ned fra 31 til 28. Følgende sammenslutninger er gjennomført: Bergens Kreditbank A/S og Bergens Privatbank A/S under navnet Bergen Bank A/S, Sunnmøre Kreditbank A/S og A/S Privatbanken, Ålesund, under navnet Sunnmørsbanken A/S, Nordlandsbanken A/S og A/S Narvik Handelsbank under navnet Nordlandsbanken A/S.

Forretningsbankene fikk i 1975 tillatelse til å opprette 11 nye filialer (herav fem midlertidige vekslingskontorer) utenfor sine kontorkommuner og fem nye filialer (herav tre midlertidige vekslingskontorer) innenfor.

Det var i alt 13 forretningsbanker som forhøyet sin aksjekapital i 1975. Ni av disse benyttet emisjonskurs 100, og fire banker benyttet 110. Se teksttabell 15.

Teksttabell 15. Forretningsbanker som forhøyet aksjekapitalen i 1975 (Mill. kroner)

	Før for- høy- elsen	Emisjons- beløp	Etter for- høy- elsen	Emisjons- kurs
Bergens Kreditbank A/S	37 500	12 500	50 000	110
Chr. Bank og Kreditkasse	184 000	46 000	230 000	100
Den norske Creditbank	260 000	65 000	325 000	100
Forretningsbanken A/S	52 500	17 500	70 000	100
Nordlandsbanken A/S	20 000	10 000	30 000	100
Opplandsbanken A/S	10 000	2 500	12 500	110
A/S Privatbanken, Ålesund	10 000	2 000	12 000	100
Rogalandsbanken A/S	20 000	10 000	30 000	100
Samvirkebanken A/S	3 200	3 200	6 400	110
Sunnmøre Kreditbank A/S	18 000	3 000	21 000	100
Sørlandsbanken A/S	9 000	4 500	13 500	110
Vestfoldbanken A/S	5 400	1 800	7 200	100
Vestlandsbanken L/L	29 200	9 800	39 000	100

Oversikt

over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

- §§ 4– 6 Likviditetsreserver
- §§ 9–10 Plasseringsplikt
- § 11 Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringsselskaper, forretnings- og sparebanker
- § 12 Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper
- § 13 Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
- § 15 Emisjonskontroll
Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 25. juni 1976.

Kredittlovens §§ 4–6. Likviditetsreserver for banker

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget*)		Resolusjon
	Sor-Norge	Nord-Norge	
Sparebanker med forvaltningskapital over 10 mill. kroner	0	0	
Forretningsbanker	3,5	0	1976—06—25

*) Beregningsgrunnlaget er bankens samlede passiva med fradrag for en bloc-avskrivninger (kode 262), rembursforpliktelse (kode 2431—2432), ilignede, ikke betalte skatter (kode 2451), renter (kode 1722—1723) og utgifter (kode 19). Det er månedsoppgavens kodennummer som er anført i parentes.

Kredittlovens §§ 9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringselskaper, pensjonskasser og -fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning	Plasserings- plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 25% av forvaltningskapitalen				
Forretnings- og sparebanker				
i Sor-Norge	Gjennomsnitt av 1976, 03, 04, 05	33%	30%	1976—06—25
i Nord-Norge		15%	15%	
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 60% av forvaltningskapitalen				
Livsforsikringselskaper	1969—12—31	40%	30%	1969—09—26
Private og kommunale pensjonskasser og -fond med forvaltningskapital over 2 mill. kroner				
i Sor-Norge	1971—12—31	40%	30%	1972—03—24
i Nord-Norge	1971—12—31	20%	20%	1971—10—15

Oppgjørstidspunkt:

Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)

Øvrige: Kvartalsvis.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringselskaper, forretnings- og sparebanker

Oppgaveplikt

for <i>private finansieringsselskaper</i>	• Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1966—03—15
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1974—12—24
for <i>livsforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972—08—10
for <i>skadeforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972—08—10
	Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1974—12—24
for <i>forretningsbanker</i>	Primærlikvider	Finansdepartementets bestemmelse 1975—06—12

Kredittlovens § 12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringselskaper

Utlånsregulering

	Tillatt utlånsøkning pr. utgangen av 3. og 4. kvartal 1976 i forhold til faktiske*) utlån 12 mndr. tidligere	Resolusjon
for <i>private finansieringsselskaper</i>		
med utlån over 1 mill. kroner og for selskaper stiftet etter 1. desember 1972 med utlån over 500 000 kroner		1976—06—18
med hovedsakelig factoring-virksomhet	20%	
med hovedsakelig annen virksomhet enn factoring	12%	
for <i>skadeforsikringselskaper</i>		1976—06—25
med forvaltningskapital over 10 mill. kroner ved utgangen av 3. kvartal 1976		
4. » 1976		
	Ingen regulering. Oppgaveplikt. Det største av:	
	1. Faktisk utlån pr. 31/12 1975 pluss 40% av veksten fra 31/12 1974 til 31/12 1975 i «Sum balanseutdrag» ifølge innsendte kvartalsoppgaver, eller,	
	2. 12% over faktisk**) utlånsnivå pr. 31/12 1975.	

*) Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom de faktiske utlån ved utgangen av de enkelte kvartaler i 1975 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen i de enkelte kvartaler i 1976.

**) Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom de faktiske utlån 31. desember 1975 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå 31. desember 1975 danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

Kreditlovens § 13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

---

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringsselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank.

Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

Kreditlovens § 15. Emisjonskontroll

Emisjoner

Lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller andre omsetningsgjeldsbrev hvorav det utstedes mange i sammenheng og med lik tekst, må ikke legges ut til offentlig tegning eller tas opp på annen måte uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Heller ikke andre lån kan gis av syv eller flere långivere sammen uten etter samtykke fra Finansdepartementet.

Lån som omfattes av forskriftenes § 1, annet punktum, kan unntas fra regulering når lånebeløpet utgjør mindre enn 5 mill. kroner. Søknad om unntak sendes Norges Bank.

Finansdepartementets forskrift av 10. mars 1972, rundskriv av 15. mars 1972 og 12. oktober 1973 fra Norges Bank.

Tabeller

1a.	Norges Banks balanse	11b.	Sparebanker. Bevilget kassekreditt og byggelån
1b.	Spesifikasjon av Norges Banks utlån	12.	Sparebankenes likviditet
2.	Utenriksregnskap for Norge	13.	Balanse for private finansierings-selskaper
3.	Norges totale gull- og valuta-beholdninger	14.	Balanseutdrag for livsforsikrings-selskaper
4.	Salgskurser for en del valutaer på Oslo Børs	15.	Balanseutdrag for skadeforsikrings-selskaper
5a.	Bankenes kronelikviditet	16.	Balanse for statsbanker
5b.	Bankenes valutalikviditet	17.	Balanse for kredittforeninger o.l.
6a.	Forretningsbankenes utlån til publikum	18.	Nettoemisjoner av norske ihende-haverobligasjoner, fordelt på långivere
6b.	Sparebankenes utlån til publikum	19.	Kreditt-tilførsel til private og kommuner
7.	Forretningsbankenes balanse	20a.	Endringer i publikums likviditet
8a.	Forretningsbanker. Utlån til publikum, fordelt på utlånsarter	20b.	Sammensetningen av publikums likviditet
8b.	Forretningsbanker. Bevilget kassekreditt og byggelån		
9.	Forretningsbankenes likviditet		
10.	Sparebankenes balanse		
11a.	Sparebanker. Utlån til publikum, fordelt på utlånsarter		
- Standard tegn:*
- . Tall kan ikke forekomme
  - .. Oppgave mangler
  - ... Oppgave mangler foreløpig
  - Null

Tabell 1a. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	31/12 1973	31/12 1974	30/4 1975	31/12 1975	31/3 1976	30/4 1976
Offisielle gull- og valutareserver	8 971	9 976	9 560	12 495	11 774	12 215
Norske statskasseveksler	431	461	514	399	2 448	290
Norske ihendehaverobligasjoner	712	616	503	2 218	2 172	2 172
Utlån til forretnings- og sparebanker	1 288	1 886	2 256	1 079	1 166	2 054
Statens konsoliderte konto	5 430	5 430	5 430	5 430	5 430	5 430
Andre aktiva	2 422	2 000	2 134	2 231	2 197	2 223
Aktiva i alt	19 254	20 369	20 397	23 852	25 187	24 384
Sedler og mynt i omlop	9 943	11 314	10 908	12 969	12 445	12 869
Statens konti	3 604	3 433	3 978	3 371	5 530	4 304
Andre offentlige konti	1 970	2 157	1 966	2 892	2 535	2 503
Folioinnskudd fra forretnings- og sparebanker	75	129	205	472	469	450
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	113	278	134	151	171	153
Skattefrie fondsavsetninger	1 018	769	627	351	246	246
Andre passiva	2 531	2 289	2 579	3 646	3 791	3 859
Passiva i alt	19 254	20 369	20 397	23 852	25 187	24 384

Kilde: Norges Bank.

Tabell 1b. Spesifikasjon av Norges Banks utlån (Mill. kroner)

	31/12 1973	31/12 1974	30/4 1975	31/12 1975	31/3 1976	30/4 1976
Forretningsbanker	1 247	1 840	2 128	1 007	1 121	1 958
Herav:						
Ikke behovsprøvede lån	1 027	1 715	1 754	528	583	1 333
Lån på særvilkår	220	125	374	479	538	625
Sparebanker	41	46	128	72	45	96
Herav:						
Ikke behovsprøvede lån	37	35	79	50	24	62
Lån på særvilkår	4	11	49	22	21	34
Andre sektorer	123	178	201	187	152	149
Herav:						
Statsgaranterte fiskelån	41	85	103	85	77	79
I alt	1 411	2 064	2 457	1 266	1 318	2 203

Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1/1-31/12		1/1-31/3	
	1974	1975	1975	1976
Eksport av varer ekskl. råolje	28 299	26 927	6 681	7 322
Eksport av råolje	490	3 309	104	1 479
Import av varer	-43 979	-47 385	-10 735	-13 551
Varebalansen	-15 190	-17 149	-3 950	-4 750
Eksport av nye skip, oljerigger og boreplattformer	2 008	4 575	753	565
Eksport av eldre skip	4 072	2 946	712	631
Import av skip	-4 959	-6 583	-1 362	-2 059
Netto frakter	11 255	8 685	2 225	2 055
Reisetraffikk, netto	-396	-971	-156	-215
Andre tjenester	-1 210	-2 013	-272	-367
Vare- og tjenestebalansen	-4 420	-10 510	-2 050	-4 140
Rente- og stonadsbalansen	-2 405	-2 760	-750	-920
A. Driftsbalansen	-6 825	-13 270	-2 800	-4 880
Herav:				
Skipsfart	9 325	4 043	1 338	355
Oljevirkosomhet i Nordsjoen	-4 554	-3 271	-738	-290
Andre sektorer	-11 596	-14 042	-3 400	-4 945
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	5 591	13 530	1 506	4 571
Herav:				
Statsforvaltningen	-152	4 175	-36	1 724
Kommuner, inkl. Kommunalbanken	268	1 066	301	412
Forretnings- og sparebanker	—	9	—	-11
Andre finansinstitusjoner, ekskl. Kommunalbanken	-33	-130	-29	-14
Skipsfart	757	2 081	130	1 131
Oljevirkosomhet i Nordsjoen	4 494	4 282	840	1 094
Andre private og offentlige foretak	257	2 047	300	235
C. Grunnbalansen (A+B)	-1 234	260	-1 294	-309
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	2 899	1 629	420	-430
Herav:				
Statsforvaltningen	332	-300	-307	-10
Kommuner	-4	—	—	—
Forretnings- og sparebanker	542	-37	-476	-266
Andre finansinstitusjoner	192	-46	108	26
Skipsfart	-400	489	22	16
Oljevirkosomhet i Nordsjoen	124	-505	152	-368
Andre private og offentlige foretak	632	651	-195	-753
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	1 481	1 377	1 116	925
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	1 665	1 889	-874	-739
F. Korleksjon for poster som ikke inngår i netto gull- og valutabeholdningen	-2	45	-1	—
G. Endring i Norges Banks netto gull- og valutabeholdninger ikke forårsaket av transaksjoner	-824	747	-34	-3
Endring i Norges Banks netto gull- og valutabeholdninger (E+F+G)	839	2 681	-909	-742

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 3. Norges totale gull- og valutabeholdninger (Mill.kroner)

	31/12 1974	31/3 1975	30/6 1975	30/9 1975	31/12 1975	31/3 1976
Norges Banks netto gull- og valuta- neholdninger (a—b)	9 695	8 786	10 652	11 150	12 340	11 598
a) Offisielle gull- og valutareserver	9 973	8 895	10 778	11 306	12 491	11 770
Herav:						
Gull	235	235	235	235	235	235
Reserveposisjon i IMF	445	503	495	510	540	694
Lån til IMF	..	..	..	11	190	326
Spesielle trekkrettigheter i IMF	569	569	574	574	581	581
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	8 724	7 588	9 474	9 976	10 945	9 934
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	278	109	126	156	118	172
Herav:						
Banker	241	64	39	66	81	74
Andre innskytere	37	45	87	90	37	98
Forretnings- og sparebankers netto valutabeholdninger (a—b)	-1 710	-1 512	-1 889	-1 415	-1 750	-1 521
a) Bankinnskudd i utlandet	1 322	1 376	1 327	1 860	1 765	1 847
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	3 032	2 888	3 216	3 275	3 515	3 368
Norges Banks og forretnings- og sparebankers netto gull- og valuta- beholdninger	7 985	7 274	8 763	9 735	10 590	10 077
Andre sektors netto valuta- beholdninger (a—b)	2 292	2 164	1 134	998	1 057	1 478
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	4 351	4 117	3 856	4 148	4 519	4 658
Herav:						
Rederier	3 050	2 948	2 475	2 952	3 053	3 034
Forsikringselskaper	675	609	625	686	711	717
Handels- og industriselskaper o.a.	626	560	756	510	755	907
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	2 059	1 953	2 722	3 150	3 462	3 180
Totale netto gull- og valutabeholdninger	10 277	9 438	9 897	10 733	11 647	11 555

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 4. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

	100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 Pund sterling	1 U.S. dollar	1 Canadisk dollar	100 Tyske mark	100 Schw. frcs.	100 Gylden	100 Belgiske frcs.	100 Franske frcs.	100 Lire
Sentralkurs ¹⁾	90,672	124,914				213,413		204,807	14,1221		
1970											
Gjennomsnitt	95,4872	138,0836	17,1277	7,1508	6,8618	196,3492	166,1543	197,9911	14,4293	129,5443	1,1427
Høyest	95,65	138,85	17,22	7,16	7,125	197,35	166,85	199,25	14,45	129,90	1,153
Lavest	95,35	137,35	17,03	7,13	6,66	194,00	165,15	196,85	14,38	128,75	1,138
1971											
Gjennomsnitt	95,078	137,864	17,172	7,024	6,961	202,311	171,141	201,554	14,503	129,691	1,1389
Høyest	95,70	138,85	17,295	7,1525	7,135	210,70	176,00	208,00	14,985	129,85	1,152
Lavest	93,35	135,80	16,91	6,70	6,71	196,15	165,65	197,85	14,28	122,20	1,118
1972											
Gjennomsnitt	95,0685	138,8190	16,4822	6,5943	6,6616	206,9772	172,9671	205,6454	15,0086	130,9345	1,1326
Høyest	97,25	140,50	17,42	6,7375	6,7775	209,85	176,45	210,65	15,28	132,65	1,144
Lavest	93,45	137,25	15,32	6,51	6,575	204,35	169,85	203,00	14,855	128,65	1,122
1973											
Gjennomsnitt	95,619	132,179	14,076	5,749	5,749	217,208	182,252	206,914	14,836	129,722	0,994
Høyest	97,70	140,45	15,88	6,6525	6,69	229,50	190,95	220,35	15,20	132,60	1,145
Lavest	91,05	123,60	13,03	5,1625	5,1725	203,90	173,55	200,70	13,96	122,00	0,900
1974											
Gjennomsnitt	91,2076	124,9374	12,9440	5,5401	5,6637	214,1652	186,4446	206,2162	14,2536	115,5120	0,8601
Høyest	93,00	128,05	13,540	6,0875	6,1375	218,55	209,90	209,00	14,49	122,20	0,96
Lavest	89,10	122,65	12,24	5,1725	5,2725	209,30	178,35	200,90	13,85	107,00	0,812
1976											
April											
Høyest	91,90	125,55	10,525	5,53	5,6275	218,10	218,90	205,75	14,215	118,50	0,666
Lavest	90,75	124,75	9,915	5,475	5,5675	216,20	216,80	204,10	14,075	117,60	0,620
1976 30. april	91,60	125,45	10,13	5,4975	5,605	216,75	218,90	204,75	14,185	118,20	0,620

1) Sentralkurser i norsk regning for valutaer som deltar i det europeiske valutasaamarbeid.

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.

Tabell 5a. Bankenes likviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill.kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—31/12		Siste 3 mndr. pr. 30/4		Siste 12 mndr. pr. 30/4	
	1974	1975	1975	1976	1975	1976
1. Staten og andre offentlige konti	-1 296	2 081	-3 474	-1 852	-531	4 741
2. Publikums kassehold (oppgang —)	-1 291	-1 540	132	-110	-1 384	-1 827
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	1 723	-1 407	270	-1 475	1 183	-3 209
4. Sjekk-kreditter i Norges Bank	-293	185	25	200	63	169
5. Likviditetslån i Norges Bank	598	-807	1 927	1 993	-145	-203
6. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta fra banker	-274	296	63	14	-584	-104
A. Primærlikvider (1+2+3+4+5+6)	-833	-1 192	-1 057	-1 230	-1 398	-433
Herav:						
a) Kassebeholdning	40	54	10	33	-3	70
b) Folio i Norges Bank	-136	343	-515	-586	73	245
c) Folio i Postgiro	-81	-42	1	25	6	11
d) Statskasseveksler	-656	-1 547	-553	-702	-1 474	-759
B. Pliktige primærlikvider²⁾ (oppgang —)	540	1 406	1 154	16	1 414	353
C. Disponible primærlikvider (A+B)	-293	214	97	-1 214	16	-80
D. Likviditetslån i Norges Bank	598	-807	1 927	1 993	-145	-203
E. Frie primærlikvider (C—D)	-891	1 021	-1 830	-3 207	161	123
Beholdningstall pr. utgangen av april:						
Frie primærlikvider					-3 017	-2 894
I mill. kroner						
I % av forvaltningskapital					-4,2	-3,5

1) Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

2) For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antar en at egne krav utgjør 3% av forvaltningskapitalen i forretningsbanker og 2% i sparebanker.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 5b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill.kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—31/12		Siste 3 mndr. pr. 31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3	
	1974	1975	1975	1976	1975	1976
1. Gjeld etc. i utlandet	619	-72	-507	-266	-2	169
2. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	1 359	-1 267	-314	-1 663	510	-2 616
3. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	-1 723	1 407	520	2 011	-342	2 898
A. Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	255	68	-301	82	166	451
B. Innskudd fra utenlandske banker	755	-86	-593	-265	91	242
C. Netto valutalikvider (A—B)	-500	154	292	347	75	209
Beholdningstall pr. utgangen av mars:						
Netto valutalikvider					-587	-378
I mill. kroner						
I % av forvaltningskapital					-0,8	-0,5

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 6a. Forretningsbankenes utlån til publikum (Mill. kroner)

	1975			1976		
	Månedlig utlånsokning	Kumulert Faktiske tall	utlånsokning Sesong-korrigerede tall	Månedlig Utlånsokning	Kumulert Faktiske tall	utlånsokning Sesong-korrigerede tall
Januar	-232	-232	225	-380	-380	113
Februar	808	576	532	1 004	624	572
Mars	785	1 361	881	999	1 623	1 065
April	164	1 525	941	588	2 211	1 527
Mai	345	1 870	1 230			
Juni	525	2 395	1 513			
Juli	-554	1 841	1 675			
August	320	2 161	1 970			
September	821	2 982	2 463			
Oktober	172	3 154	2 939			
November	705	3 859	3 503			
Desember	103	3 962	4 011			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 6b. Sparebankenes utlån til publikum (Mill.kroner)

	1975			1976		
	Månedlig utlånsokning	Kumulert Faktiske tall	utlånsokning Sesong-korrigerede tall	Månedlig Utlånsokning	Kumulert Faktiske tall	utlånsokning Sesong-korrigerede tall
Januar	107	107	268	23	23	205
Februar	198	305	426	252	275	412
Mars	207	512	531	335	610	631
April	292	804	843	199	809	853
Mai	178	982	1 021			
Juni	333	1 315	1 227			
Juli	143	1 458	1 454			
August	134	1 592	1 695			
September	291	1 883	1 965			
Oktober	285	2 168	2 295			
November	257	2 425	2 597			
Desember	441	2 866	2 858			

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 7. Forretningsbankenes balanse (Mill.kroner)

	31/12 1974	31/3 1975	30/6 1975	30/9 1975	31/12 1975	31/3 1976
Primærlikvider	2 616	1 174	1 097	1 483	987	698
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	5 336	5 732	5 569	6 167	6 613	7 025
Andre norske ihendehaver- obligasjoner	2 581	2 748	2 919	3 099	3 022	3 208
Innskudd i forretnings- og sparebanker	1 282	1 099	1 427	1 202	1 589	1 277
Innskudd i utenlandske banker	1 324	1 341	1 315	1 846	1 748	1 827
Lån til utlandet	367	113	116	146	151	145
Utlån til publikum	24 283	25 955	27 017	27 593	28 572	30 270
Øvrige aktiva — en bloc- avskrivninger	2 379	2 253	2 719	2 626	2 546	2 516
Aktiva i alt	40 168	40 415	42 179	44 162	45 228	46 966
Innskudd fra publikum i norske kroner	25 942	26 565	28 398	29 362	30 470	31 256
Innskudd fra publikum i utenlandsk valuta	1 730	1 612	1 398	1 680	1 719	1 839
Innskudd fra forretningsbanker	1 659	1 386	1 690	1 538	2 032	1 459
Innskudd fra sparebanker	1 776	1 582	1 829	2 196	1 940	2 228
Lån i Norges Bank	1 840	783	895	335	1 032	1 188
Utenlandske innskudd og lån i utlandet	2 559	2 397	2 755	2 806	3 007	2 703
Annen gjeld	1 549	3 052	1 978	2 797	1 829	2 936
Øvrige passiva	3 113	3 038	3 236	3 448	3 199	3 357
Passiva i alt	40 168	40 415	42 179	44 162	45 228	46 966
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	2 585	2 015	2 057	2 632	2 500	2 611
Gjeld til utlandet	3 019	2 533	2 878	2 933	3 150	2 838
Garantier	10 033	10 343	10 718	10 922	11 059	11 320

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 8a. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter

Ved utgangen av måneden	Veksler	Utlån mot avbet.- kontrakter	Kasse- kreditt	Bygge- lån	Andre utlån		Utlån til publ. i alt
					Lopetid:		
					Under 1 år	1 år og over	
1974 — Desember							
Mill. kroner	..	..	7 172	3 726	..	..	24 283
Andel av total i %			29,5	15,3			100
1975 — Mars							
Mill. kroner	1 698	1 003	8 034	3 861	955	10 404	25 955
Andel av total i %	6,5	3,9	31,0	14,9	3,7	40,0	100
1975 — Desember							
Mill. kroner	1 773	1 171	7 783	4 183	1 448	12 214	28 572
Andel av total i %	6,2	4,1	27,2	14,6	5,1	42,8	100
1976 — Mars							
Mill. kroner	1 677	1 264	8 802	4 315	1 392	12 820	30 270
Andel av total i %	5,5	4,2	29,1	14,3	4,6	42,3	100
Endring i perioden							
1974 Januar/desember	..	..	588	517	..	..	2 575
1975 » »	..	..	611	457	..	..	4 289
1975 1. kvartal	..	..	862	135	..	..	1 672
1976 » »	-96	93	1 019	132	-56	606	1 698

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 8b. Forretningsbanker. Bevilget kassekreditt og byggelån

	Bevilget (Mill. kroner)		Utnyttingsgrad i %	
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån
1974 Desember	12 221	6 114	58,7	60,9
1975 Mars	12 693	6 058	63,3	63,8
Desember	14 199	6 599	54,8	63,4
1976 Mars	14 867	6 688	59,2	64,5
Endring i perioden			(Prosentpoeng)	
1974 Januar/desember	1 256	698	-1,3	1,6
1975 » »	1 978	485	-3,9	2,5
1975 1. kvartal	472	-56	4,6	2,9
1976 1. »	668	89	4,4	1,1

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 9. Forretningsbankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i spare- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1974 Desember	2 616	2 851	1 840	-2 075	-5,2	-885	-1 329
1975 Mars	1 173	2 242	783	-1 852	-4,6	-607	-1 197
Juni	1 097	1 215	895	-1 013	-2,4	-1 007	-1 474
September	1 483	1 325	335	-177	-0,4	-492	-1 987
Desember	987	1 357	1 032	-1 402	-3,1	-730	-1 578
1976 Januar	1 453	1 368	48	37	0,1	-1 026	-1 792
Februar	1 083	1 396	789	-1 102	-2,4	-1 181	-2 022
Mars	698	1 409	1 188	-1 899	-4,0	-388	-1 918
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1974 Januar/desember	207	94	585	-472	-0,7	-493	-525
1975 » »	-1 629	-1 494	-808	673	2,1	155	-249
1975 1. kvartal	-1 443	-609	-1 057	223	0,6	278	132
1976 1. »	-289	52	156	-497	-0,9	342	-340

1) Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk. På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 5.

2) Se note 3, tabell 5.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 10. Sparebankenes balanse (Mill.kroner)

	31/12 1974	31/3 1975	30/6 1975	30/9 1975	31/12 1975	31/3 1976
Primærlikvider	467	461	504	499	494	473
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	4 443	4 602	4 380	4 290	4 262	4 156
Andre norske ihendehaverobligasjoner	2 462	2 654	2 699	2 929	3 137	3 496
Innskudd i forretningsbanker	2 003	1 667	2 142	2 149	2 280	2 053
Innskudd i sparebanker	358	335	334	418	439	441
Utlån til publikum	19 942	20 510	21 250	21 823	22 849	23 416
Øvrige aktiva — en bloc avskrivninger	194	253	435	367	201	296
Aktiva i alt	29 869	30 482	31 744	32 475	33 662	34 331
Innskudd fra publikum	27 161	27 494	28 367	28 772	30 593	31 070
Innskudd fra forretnings- og sparebanker	683	653	654	677	746	753
Lån i Norges Bank	54	93	117	110	134	121
Øvrige passivaposter	1 971	2 242	2 606	2 916	2 189	2 387
Passiva i alt	29 869	30 482	31 744	32 475	33 662	34 331
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	52	56	64	55	62	66
Gjeld til utlandet	129	127	154	129	144	142
Garantier	583	638	682	730	761	834

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11a. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter

Ved utgangen av måneden	Veksler	Utlån mot avbet.- kontrakter	Kasse- kreditt	Bygge- lån	Andre utlån		Utlån til publ. i alt
					Løpetid:		
					Under 1 år	1 år og over	
1974 — Desember							
Mill. kroner	..	..	1 770	3 117	..	..	19 942
Andel av total i %			8,9	15,6			100
1975 — Mars							
Mill. kroner	199	278	1 871	3 300	181	14 681	20 510
Andel av total i %	1,0	1,4	9,1	16,1	0,9	71,5	100
1975 — Desember							
Mill. kroner	197	334	1 949	3 659	230	16 480	22 849
Andel av total i %	0,9	1,5	8,5	16,0	1,0	72,1	100
1976 — Mars							
Mill. kroner	198	349	2 037	3 594	269	16 969	23 416
Andel av total i %	0,9	1,5	8,7	15,3	1,1	72,5	100
Endring i perioden							
1974 Januar/desember	..	..	181	588	..	..	2 396
1975 » »	..	..	179	542	..	..	2 907
1975 1. kvartal	..	..	101	183	..	..	568
1976 1. »	1	15	88	-65	39	489	567

Kilde. Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11b. Sparebanker. Bevilget kassekreditt og byggelån

	Bevilget (Mill. kroner)		Utnyttingsgrad i %	
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån
1974 Desember	2 769	4 505	63,9	69,2
1975 Mars	3 073	4 620	60,9	71,4
Desember	3 324	5 267	58,6	69,5
1976 Mars	3 506	5 084	58,1	70,7
Endring i perioden				
1974 Januar/desember	295	548	(Prosentpoeng)	
1975 » »	555	762	-0,3	5,3
1975 1. kvartal	304	115	-5,3	0,3
1976 1. »	182	-183	-3,0	2,2
			-0,5	1,2

Kilde. Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 12. Sparebankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån i Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i forretn.- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1974 Desember	467	585	54	-172	-0,6	9	1 691
1975 Mars	461	606	93	-238	-0,8	16	1 384
Juni	504	620	117	-233	-0,7	8	1 842
September	499	650	110	-261	-0,8	6	1 907
Desember	494	673	134	-313	-0,9	6	1 985
1976 Januar	707	678	116	-87	-0,3	14	1 966
Februar	436	684	131	-379	-1,1	10	2 235
Mars	473	687	121	-335	-1,0	10	1 754
April							
Mai							
Juni							
Juli							
August							
September							
Oktober							
November							
Desember							
Endring i perioden				(Prosentpoeng)			
1974 Januar/desember	-766	-634	21	-153	-0,5	-4	607
1975 » »	27	88	80	-141	-0,3	-3	294
1975 1. kvartal	-6	21	39	-66	-0,2	7	-307
1976 1. »	-21	14	-13	-22	-0,1	4	-231

1) Se note 1, tabell 9.

2) Se note 3, tabell 5.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 13. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	Balanse pr. 30/9 1975	Endringer				Siste 12 mndr. pr. 30/9-75
		3. kvartal 1974	1975	1.-3. kvartal 1974	1975	
Bankinnskudd	169	54	-7	60	22	-3
Utlån til publikum ¹⁾	2 631	41	110	50	140	281
Utlån til andre sektorer	783	100	23	-5	-136	-92
Andre aktiva	1 819	-28	95	256	267	352
Aktiva i alt²⁾	5 324	166	221	355	291	531
Lån i norske finansinstitusjoner	1 386	105	247	197	103	266
Andre innenlandske lån	2 126	28	-2	-80	172	291
Lån i utlandet	271	2	-22	34	-127	-200
Kapital, fond m.v.	437	8	19	14	56	57
Andre passiva	1 104	23	-21	190	87	117
Passiva i alt	5 324	166	221	355	291	531

1) For avskrivning. 2) Etter avskrivning.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Balanseutdrag for livsforsikringselskaper (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1975	Endringer				Siste 12 mndr. pr. 31/12-75
		4. kvartal 1974	1975	1.-4. kvartal 1974	1975	
Aktiva:						
Kassebeholdning og bankinnskudd	246	17	32	54	16	16
Statsobligasjoner	1 753	8	1	1	2	2
Statsgaranterte obligasjoner	107	18	28	14	37	37
Andre norske ihendehaverobligasjoner	5 228	61	129	466	665	665
Utlån til publikum	9 277	325	274	820	849	849
Utlån til andre sektorer	231	2	-6	28	38	38
Andre spesifiserte aktiva	1 152	35	39	92	98	98
Balanseutdrag i alt	17 994	466	497	1 475	1 705	1 705

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Balanseutdrag for skadeforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1975	Endringer				Siste 12 mndr. pr. 31/12-75
		4. kvartal		1.-4. kvartal		
		1974	1975	1974	1975	
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 068	29	39	204	202	202
Stats- og statsgaranterte obligasjoner	2	0	0	-1	0	0
Andre norske ihendehaverobligasjoner	110	-3	1	0	7	7
Utlån til publikum	2 083	87	57	257	139	139
Utlån til andre sektorer	395	14	23	57	91	91
Andre spesifiserte aktiva	1 396	-4	40	-101	60	60
Aktiva i alt	5 054	123	160	416	499	499

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 16. Balanse for statsbanker¹⁾ (Mill. kroner)

	31/12-74	31/3-75	30/6-75	30/9-75	31/12-75	31/3-76
Kassebeholdning og bankinnskudd	621	535	785	785	801	750
Utlån til publikum	31 871	33 035	34 319	35 510	37 165	38 750
Utlån til statsforvaltningen	379	624	516	644	810	634
Andre fordringer på statskassen	781	831	989	1 113	856	857
Andre aktiva	505	596	423	316	584	406
Aktiva i alt	34 157	35 621	37 032	38 368	40 216	41 397
Ihendehaverobligasjonslån						
Herav:						
I norske kroner	2 340	2 891	2 635	3 651	4 078	4 059
I utenlandsk valuta	844	1 047	1 256	1 255	1 356	1 447
Lån fra statskassen	28 132	28 440	29 581	30 147	31 680	32 519
Andre lån	386	383	990	394	401	412
Aksjekapital, fond m.v.	2 114	2 161	2 190	2 186	2 306	2 337
Andre passiva	341	699	380	735	395	623
Passiva i alt	34 157	35 621	37 032	38 368	40 216	41 397

¹⁾ Eksklusive Postgiro og Postsparebanken.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Balanse for kredittforeninger o.l. (Mill. kroner)

	Balanse pr. 31/12 1975	Endringer				Siste 12 mndr. pr. 31/12-75
		4. kvartal 1974	1975	1.-4. kvartal 1974	1975	
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 410	25	-226	286	439	439
Utlån til publikum ¹⁾	11 263	467	791	1 174	1 814	1 814
Herav fra institusjoner som finansierer:						
a) Realkreditt	4 436	207	737	418	740	740
b) Skip	3 946	49	240	220	706	706
Andre aktiva	186	18	-41	33	-39	-39
Aktiva i alt²⁾	12 726	488	521	1 471	2 214	2 214
Ihendehaverobligasjonslån	11 635	340	446	1 331	2 223	2 223
Annen gjeld	170	186	28	48	-105	-105
Kapital, fond m.v.	921	-38	47	92	96	96
Passiva i alt	12 726	488	521	1 471	2 214	2 214

1) For avskrivning. 2) Etter avskrivning.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Nettoemisjoner av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere
(Mill. kroner)

	Beholdning av norske ihende- haver- obligasj. pr. 31/12 1975	4. kvartal		Endringer 1.-4. kvartal		Siste 12 mndr.
		1974	1975	1974	1975	pr. 31/12-75
		Folketrygdfondet	10 230	995	816	2 565
Postsparebanken og postgiro	4 688	4	-35	285	151	151
Livsforsikringselskaper	7 088	87	158	481	704	704
Forretningsbanker	9 635	117	369	1 165	1 720	1 720
Sparebanker	7 399	167	180	767	494	494
Norges Bank	2 218	-12	-215	-96	1 602	1 602
Andre (rest.) ¹⁾	4 758	117	-126	241	214	214
I alt ²⁾	46 016	1 475	1 147	5 408	7 139	7 139

1) Omfatter statens oppkjøpte egne obligasjoner.

2) Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 19. Kreditt-tilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1974	1975	Budsjett-tall for 1975 fra nasjonalbudsj. for 1976	Budsjett-tall for 1976 fra det reviderte nasjonalbudsj. for 1976
Forretningsbanker	2 620	3 938	3 800	3 750
Sparebanker	2 396	2 906	2 900	3 050
Private finansieringsselskaper	191	200 ¹⁾	300	350
Forsikring	1 177	1 089	1 300	1 250
Herav:				
Livsforsikring, pensjonsforsikring m.v.	920 ¹⁾	950 ¹⁾	1 100	1 000
Skadeforsikring	257	139	200	250
Statsbanker m.v. ²⁾	3 936	5 570	5 400	6 900
Kredittforeninger o.l.	1 188	1 635	3 000	3 800
Obligasjonsmarkedet	841	992		
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel fra innenlandske kilder	12 349	16 330	16 700	19 100
Direkte kapitalinngang fra utlandet	7 584	11 009	11 800	10 700
Herav:				
Rederier	357	2 570	..	2 500
Regulert kapitalinngang til andre private og kommuner	1 080	3 218	..	1 800
Kapitalinngang hovedsakelig til oljevirkosomhet	4 666	3 811	..	5 200
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	1 481	1 410	..	1 200
Samlet spesifisert kreditt-tilførsel	19 933	27 339	28 500	29 800

1) Norges Banks anslag.

2) Inklusive Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

Tabell 20a. Endringer i publikums likviditet (Mill.kroner)

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (—)	1/1—31/12		1/1—31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3	
	1974	1975	1975	1976	1975	1976
A. Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v.¹⁾ (—)	—4 304	—3 795	—1 384	—3	—2 884	—2 491
B. Sentralmyndighetenes låne-transaksjoner²⁾	4 409	7 947	1 869	3 530	5 175	9 401
Herav:						
Statsbankenes utlånsøkning	3 714	5 294	1 164	1 585	4 031	5 715
C. Forretnings- og sparebankenes kreditt-tilførsel³⁾ (+) og inntektsoverskudd (—)	7 177	10 154	1 465	1 950	7 220	10 845
Herav:						
Forretningsbankenes utlånsøkning	2 620	3 937	1 348	1 698	2 962	4 287
Sparebankenes utlånsøkning	2 395	2 908	508	567	2 454	2 967
D. Økning i skattefrie fonds-avsetninger og banksparing med skattefradrag (—)	—651	—198	156	—56	—496	—410
E. Publikums netto valutasalgs til bankene	1 330	—1 864	—320	—1 813	335	—3 357
F. Uspesifisert tilførsel inkl. statistiske feil	—175	—504	—1 313	—1 672	—1 075	—786
G. Endring i publikums likviditet i alt (A+...+F)	7 786	11 740	473	1 936	8 275	13 203
Herav:						
Sedler og mynt	1 330	1 618	—255	—511	1 494	1 362
Innskudd på anfordring	1 701	1 915	—740	981	1 761	3 636
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	923	1 991	—468	—418	467	2 041
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	3 832	6 216	1 936	1 884	4 553	6 164
H. Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetsmassen	11,1	15,0	0,6	2,2	11,8	16,8

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

1) Omfatter den del av statens overskudd for lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i innstående på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens netto renter og stonader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolån til

statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygd-fondet som følge av innlemming av andre trygder er holdt utenfor.

2) Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbank-obligasjoner (—), Folketrygdfondets nettokjøp av §15-obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+), statens spesifiserte utlånsøkning og aksjekjøp (+) og kreditt-tilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

3) Omfatter bankenes nettokjøp av § 15-obligasjoner, økning i utlån og økning i ubenyttede kassekreditter og byggelån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Tabell 20b. Sammensetningen av publikums likviditet (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring ¹⁾	Ubenyttede kasse-kreditter og byggelån	Sum	Tids-innskudd ²⁾	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt	Belop %
1974 Desember	10 774	14 500	9 824	35 098	42 943	78 041	7 786	11,1
1975 Januar	10 547	13 881	9 944	34 372	44 079	78 451	7 339	10,3
Februar	10 519	14 493	9 627	34 639	44 857	79 496	7 301	10,1
Mars	10 519	13 760	9 356	33 635	44 879	78 514	8 275	11,8
April	10 431	14 252	9 644	34 327	44 821	79 148	7 614	10,6
Mai	10 563	14 011	9 528	34 102	44 886	78 988	8 428	11,9
Juni	11 175	16 178	9 690	37 043	45 713	82 756	10 169	14,0
Juli	11 029	15 516	10 799	37 344	46 507	83 851	11 206	15,4
August	11 258	15 360	11 031	37 649	47 352	85 001	11 701	16,0
September	11 548	16 157	10 982	38 687	47 471	86 158	12 607	17,1
Oktober	11 683	16 280	11 511	39 474	48 090	87 564	11 324	14,9
November	11 759	15 390	11 711	38 860	47 234	86 094	11 157	14,9
Desember	12 392	16 415	11 815	40 622	49 159	89 781	11 740	15,0
1976 Januar	12 178	17 881	12 571	42 630	50 111	92 741	14 290	18,2
Februar	12 090	17 706	11 971	41 767	51 013	92 780	13 284	16,7
Mars	11 881	17 396	11 397	40 674	51 043	91 717	13 203	16,8

1) Eksklusive kommunekasserernes skattekonti, statens konti for merverdiavgift og Rikstrygdeverkets konto.

2) Eksklusive banksparing med skattefradrag og Folkestrygdefondets innskudd på termin.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.

Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 21 20	11369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 01 50	11375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, Oslo 1	(02) 42 70 80	
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(034) 31486	

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 21555	19760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 21 37 20	42155 nbber n
Bodø	Postboks 327, 8001 Bodø	(081) 21060	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 86, 3001 Drammen	(02) 83 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16575	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 12, 2801 Gjøvik	(061) 72173	19830 nbgk n
Halden	Postboks 97, 1751 Halden	(031) 84564	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 23018	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11344	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28500	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23070	19880 nbch n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72911	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81300	19890 nbl n
Lillehammer	Postboks 208, 2601 Lillehammer	(062) 50045	11834 nbll n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27540	18107 nbsk n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(045) 20000	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81624	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(075) 28060	55056 nbtrh n
Vardø	Postboks 68, 9951 Vardø	(085) 87621	64355 nbvar n
Ålesund	Postboks 380, 6001 Ålesund	(071) 21710	42894 nbaal n

